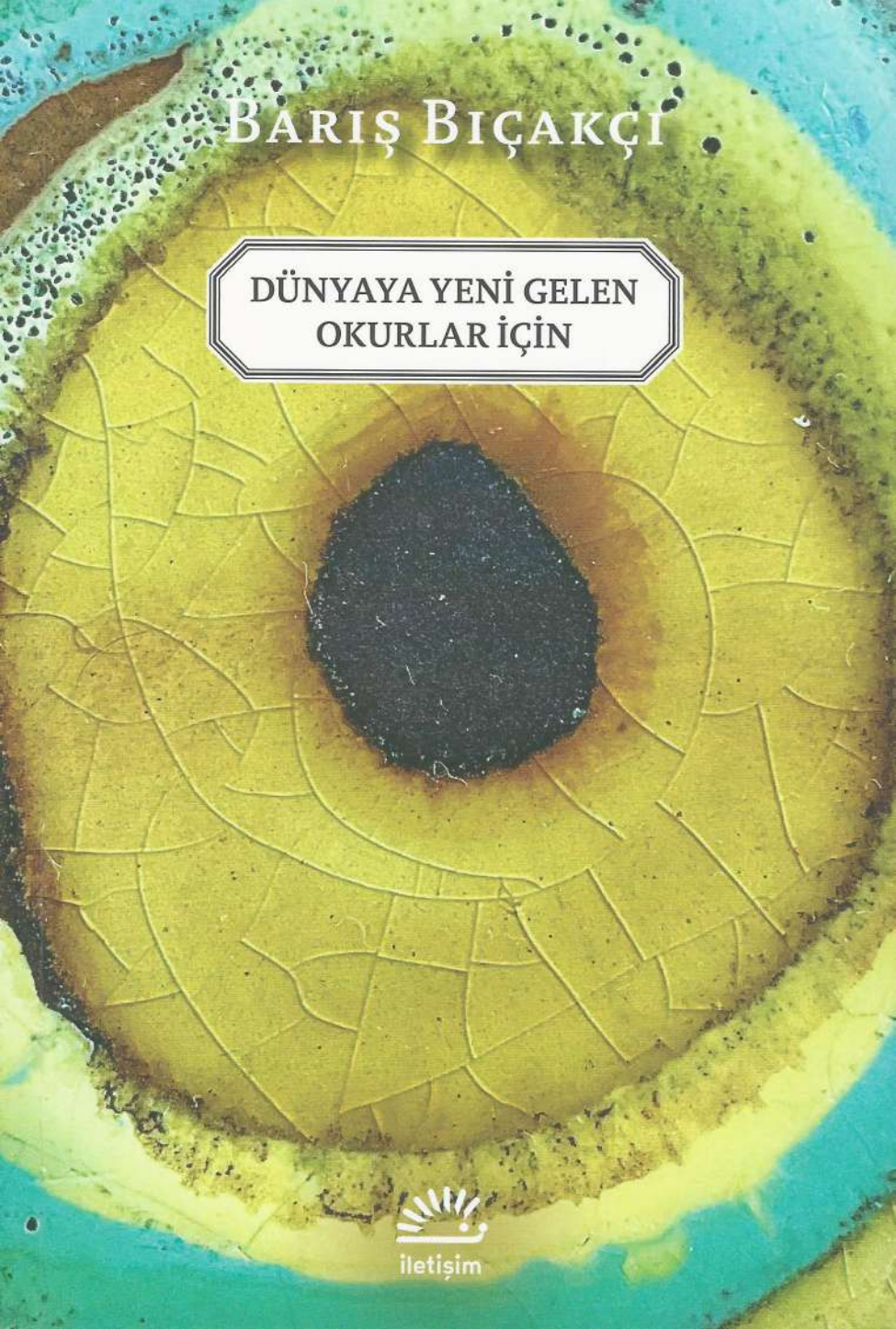

BARIŞ BIÇAKÇI
DÜNYAYA YENİ GELEN
OKURLAR İÇİN
iletişim

BARIŞ BIÇAKÇI

# Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin

**BARIŞ BIÇAKÇI** 1966'da Adana'da doğdu. Hüseyin Kıyar ve Yavuz Sarıalioğlu ile birlikte Ocak 1994 ve Ekim 1997'de iki şiir kitabı yayımladı. İletişim Yayınları'nca yayımlanan kitapları: *Herkes Herkesle Dostmuş Gibi* (2000), *Veciz Sözler* (2002), *Aramızdaki En Kısa Mesafe* (2003), *Bizim Büyük Çaresizliğimiz* (2004), *Baharda Yine Geliriz* (2006), *Bir Süre Yere Paralel Gittikten Sonra* (2008), *Sinek Isırıklarının Müellifi* (2011), *Seyrek Yağmur* (2016), *Kurbağalara İnanıyorum* (2016, Behçet Çelik ve Ayhan Geçgin ile birlikte), *Tarihî Kırıntılar* (2019), *Doğum Lekesi Gibi Bir Gülümseme* (2021), *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* (2024).

İletişim Yayınları 3475 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 623
ISBN-13: 978-975-05-3743-1
© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2024, İstanbul

*EDİTÖR* Tanıl Bora
*KAPAK TASARIMI* Ali Osman Coşkun
*KAPAK* Suat Aysu
*KAPAKTAKİ ESER* Münevver Bıçakçı
*UYGULAMA* Hüsnü Abbas
*DÜZELTİ* Berkay Üzüm

*BASKI* Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

*CİLT* Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

**İletişim Yayınları** · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BARIŞ BIÇAKÇI

# Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin

iletişim

AYŞE, HALİS BEY ile çeviri bürosuna gittiği günlerden birinde tanıştı. Bunaltıcı bir yaz öğlesiydi. Ayşe'nin tansiyonu düştü. Büronun merdivenlerini çıkarken gözü kararda, yığıldı kaldı. Halis Bey hafifçe eğilip "İyi misiniz?" diye sordu, bürodaki işini halletmiş aşağıya iniyordu. Ayşe yaşlı adamdan yayılan yeni açılmış kurşunkalem kokusunu aldı, içini bir güven duygusu kapladı. Tansiyonunun düştüğünü söyledi. Halis Bey omzuna çapraz astığı çantasından küçük bir kraker paketi çıkarırken, "Birkaç kraker atın ağzınıza, iyi gelir," dedi. "İhtiyaten yanımda taşırım, bazen benim de tansiyonum ya da şekerim düşer."

Çeviri bürosu Kızılay'da, üç katlı eski bir binadaydı. Çevirmenlerin ücretlerini almak için büroya uğramaları gerekiyordu. Büro sahibi ücretleri elden, nakit olarak vermeyi tercih ediyordu. Epey şişman, paspal bir adamdı. Ayşe'yi görünce oturması için hemen bir sandalye gösteriyor, sonra bilgisayardaki ödeme dosyasını dikkatle inceliyor, boğuk bir sesle teşekkür ediyor, en sonunda da ayağa kalkıp pantolonunun cebinden bir tomar para çıkarıyordu. Tomardan ayırdığı birkaç banknotu uzatırken kolunu hep hızla yukarıdan aşağı indiriyordu. Böylece olduğundan daha cömert görünüyordu.

Ayşe büro sahibinin sesinin çok şişman olduğu için boğuk çıktığını söylediğinde Halis Bey güldü. Büronun birkaç bina ötesindeki bir kahvehanede oturuyorlardı, krakerler ve ayran Ayşe'yi biraz kendine getirmişti. "Bense çevirmenlere hak ettikleri parayı vermediği için sesinin kısıldığını düşünmüştüm," dedi Halis Bey, "mahcubiyetten yani." Bu kez Ayşe güldü. Halis Bey'in düşünce biçimi hoşuna gitmişti. İnsanın üzeri örtülü yanlarını ortaya çıkaran bakış açıları Ayşe'nin hoşuna gidiyordu.

Büro sahibinin dedikodusunu yaptılar. Ayşe adamla bir alışveriş merkezinde karşılaşmalarını anlattı. Adam, eşi ve çocuğu hep birlikte dondurma yiyorlardı. Ayşe'yi eşine "büromuzun elemanlarından" diye tanıtmış, elini samimilermiş gibi kuvvetlice sıkmıştı. Eşi adamın tersine son derece zayıftı, bakımlıydı, üstelik epey gençti. Ayşe'yle pek ilgilenmemişti, gözü mağazaların vitrinlerindeydi. Çocuk dondurmasıyla meşguldü. Dondurma eline aktığında büro sahibi hemen bir ıslak mendille çocuğun elini silmiş, başını okşamıştı. Bu babacan tavır Ayşe'yi şaşırtmıştı. "Tuhaf bir adam," dedi Ayşe. Halis Bey de büroda, adamın arkasındaki duvarda asılı duran Gauguin röprodüksiyonunu her gördüğünde yadırgadığını söyledi: "Ya o resim ya da büro sahibi yanlış yerde, diye düşünüyorum. Resimle adam arasında beni huzursuz eden bir uyumsuzluk var. Belki resim önde büro sahibi arkada olmalı." Halis Bey kendi söylediğine güldü. Ayşe'nin resimle ilgili hiçbir fikri yoktu, dikkat etmemişti.

O günden sonra Halis Bey'le büroda karşılaştıklarında kahvehaneye gidip sohbet etmeye başladılar. Birbirlerine yaşlarını sormamışlardı. Halis Bey Ayşe'yi genç bir kadın olarak görüyordu, mesafeliydi. Ayşe de onu yaşlı bir adam olarak görüyordu, hepsi o kadar. Çeviri bürosu bir çeşit düşkünler evi olduğundan, birbirlerine asıl mesleklerini, nereden düştüklerini sordular. Halis Bey elektrik mühendisiydi, yıllarca mesleğini yapmıştı. Emekli olunca bir arkadaşının yönlendirmesiyle Almanca teknik çeviriye başlamıştı. Ayşe'ye kalırsa, Halis Bey paraya ihtiyacı olduğu için de-

ğil, oyalanmak ya da melekelerini yitirmemek için çeviri yapıyordu; ama bunu söylemeyecek, geçim derdiyle canını dişine takarak çeviri yapanları rencide etmek istemeyecek kadar kibar, halden anlayan biriydi. Ayşe peyzaj mimarlığı okuduğunu, mesleğini hiç yapmadığını anlattı. "Ama hayatımdan memnunum, çeviri yapmayı seviyorum," dedi, "dille, sözcüklerle uğraşmak hoşuma gidiyor." Çantasından bir kitap çıkarıp masanın üzerinden Halis Bey'e uzattı. "İlk kitabım... Öykü kitabı," diye açıklamak gereği duydu. Sesi boğuk çıktı. Kitabın bir ilk kitap olmasına rağmen ses getirdiğini, ödül aldığını ve iki sene içinde üçüncü baskıyı yaptığını söylemedi.

Birkaç hafta sonra, yine bir kahvehane sohbeti sırasında Halis Bey Ayşe'ye kitabını okuduğunu, kendisinin de bir ansiklopedi yazmak istediğini söyledi. "Şahsi bir ansiklopedi," dedi. Ayşe yaşlı adamın bu isteğini züppece buldu, öyküleri hakkında hiçbir şey söylememesine bozuldu. Hayatın sırrına erdiğini düşünen benmerkezci erkeklerden biri daha, diye düşündü, bilgisiyle herkesin gözünü kamaştıracağını sanıyor. Ama böyle düşündüğü için hemen rahatsız oldu. Çünkü Halis Bey hiç de öyle biri değildi. Konuşmalarında, tavırlarında hep bir acemilik, hep bir hata yapma endişesi vardı. Bürodan kahvehaneye yürürken bile adımlarını tereddütle atıyordu, yürümeyi yeni öğrenmiş gibi. Yürümek hakkında çok az şey biliyormuş gibi.

"Dokuz yaşındaydım," diye anlatmaya başladı Halis Bey. "Okul yaz tatiline girmişti, öğle vakti evde sıkıntıdan patlıyordum. Tek ciltlik çocuk ansiklopedisini önüme açıp resimlerine bakmaya başladım. Fransa'da kayalıkların üzerine inşa edilmiş bir şato, dudaklarını sarkıtmış bir balık, lüleli beyaz peruğuyla bir Alman besteci, okyanusun ortasında bir volkanik ada, bacalarından duman çıkan bir petrol rafinerisi, Kenya'da yaşayan bir kabile, küçük sarı çiçekleriyle bir çalı... Bunların hepsi o yaz öğlesi tam o saatte bir araya gelmişti. Ama ben orada değildim! Her şey her an benim olmadığım bir yerde yaşanıyordu ya da çoktan yaşan-

mıştı... Elime bir makas aldım, bir Etrüsk heykelini ansiklopediden özenle kestim."

Hatıranın derinliği ve berraklığı Ayşe'yi etkiledi. Dinledikleri gözünde canlandı. Kişisel bir ansiklopedi yazma fikrinin gerisinde bu çocukluk hatırası olsa gerek, diye düşündü. Halis Bey, ömrünün başında hissettiği üveyliği ömrünün sonuna doğru gidermek, içinde kendisinin de olduğu bir ansiklopedi yazmak istiyordu. "Doğrusu," dedi Halis Bey, "tek bir ansiklopedi maddesi bile olmaz benden, öyle bir ömür sürmedim. Ama hayatıma giren insanlardan mütevazı bir ansiklopedi meydana getirecek kadar çok şey öğrendim. Niyetim insanlardan öğrendiklerimi derleyip toparlamak. Kitaplardan, filmlerden değil, doğrudan insanlardan öğrendiklerimi!" Sonra derin bir nefes alıp şöyle dedi: "Hoş, kitaplardan ve filmlerden öğrendiklerim olmasa insanlardan da pek bir şey öğrenemezdim."

Ayşe başını sallayarak onayladı.

Yaşlı adam aynı zamanda bir suçluluk duygusundan da kurtulmak istiyor gibiydi. Çünkü dokuz yaşının o yazında Halis Bey, her canı sıkıldığında ansiklopediden resimler kesmeyi sürdürmüştü. Kestiği resmin arkasında başka bir resmin parçası ya da yazı varmış, aldırmıyordu. Mavi ciltli o kalın ansiklopedi yazın sonunda sayfaları zorlukla çevrilen işe yaramaz bir kâğıt destesine dönüşmüş, Halis Bey şiddetli bir suçluluk hissetmeye başlamıştı. Bir bütünlüğe zarar vermenin suçluluğu... Şu yaşında bile hâlâ hissediyordu.

Ayşe bu duyguyu anladı ama küçümsemeden edemedi. Onca acının, yıkımın yaşandığı bir dünyada Halis Bey'in böyle bir suçluluğu konu etmesi biraz şımarıkça geldi, biraz da basmakalıp. Kendine bir çocukluk travması aramış, bulmuş, sonra da ona define muamelesi yapmış, diye düşündü. Yine de bu yaşlı adama nedenini tam anlayamadığı bir yakınlık duyuyor, ona kızamıyordu.

Halis Bey, "Bu ansiklopediyi benim için siz yazar mısınız?" diye sordu, damdan düşer gibi. "Öyküleriniz, üslubunuz çok ho-

şuma gitti. Farklı hayatları birbirine bağlamakta epey hünerlisiniz. Benim bu ansiklopedi de bir bakıma yaşadıklarımı birbirine teyelleme çabası." Bir an duraksadı, sonra "Ama tabii asıl terzileği ölüm yapacak," dedi.

Ayşe şaşırdı, ne diyeceğini bilemedi.

"Notlar aldım, sürekli alıyorum," diye devam etti Halis Bey. "Ama onları bir bütün haline getiremedim, getiremiyorum. Zihnim kelebek gibi. Galiba artık odaklanma sorunu yaşıyorum. Sizin toparlamanız zor olmaz, diye düşündüm. Tabii belli bir ücret karşılığında." Halis Bey, Ayşe teklifini kabul etmiş gibi, işin ayrıntılarını anlattı. "Önce birkaç madde deneriz. Siz de ben de olup olmayacağını görürüz." Çantasından kalın bir defter çıkardı, masanın üzerinden Ayşe'ye doğru uzattı. Mavi kaplı defterin neredeyse tamamı kurşunkalemle yazılmış notlarla doluydu. Ayşe yazının düzgünlüğüne hayran kaldı. Defterden hoş bir koku yayılıyordu.

# Anlam

Yorulunca çömeldiğiniz yerden kalkıyor, güneye doğru alabildiğine uzanan kumsala bakıyorsunuz. Vaz mı geçsem, diye düşünüyorsunuz, daha başındayken vaz mı geçsem? Belinizde berbat bir ağrı, parmaklarınız boya içinde ve kumsalda belki daha binlerce düz, pürüzsüz taş var. Ama siz de biliyorsunuz, taşların çokluğuna, kumsalın uzunluğuna aldırmadan sonuna kadar gideceksiniz. Bir anlamı olup olmadığını düşünmeden, bilmeden. Bilmemeyi zaten çoktan sahiplenmiş, ona kendi adınızı vermiştiniz.

Kumsaldaki küçük düz taşların üzerine resimler, desenler çiziyorsunuz. Bazen de, çizimler istediğiniz gibi olmadığında, taşları tamamen boyuyorsunuz. Tek renge. Horozibiği kırmızısına, çam yeşiline ya da lavanta mavisine. O an içinizden nasıl gelirse. Resim çizerken boya tüpünü doğrudan taşın üzerine sıkıyor, sonra da parmaklarınızla çalışıyorsunuz. Sararmış bir yaprağın damarlarını belirginleştirmek için serçeparmağınızın tırnağını kullanıyorsunuz. İşte, havada biraz salındıktan sonra kumsaldaki küçük bir taşın üzerine öylece düşmüş bir sonbahar yaprağı. Belki de, son-

baharda sararmış bir yaprak gibi kumsala düşmüş bir taş. Kim itiraz edebilir?

Taşların üzerine resim denemeyecek şeyler çizdiğiniz de oluyor; birtakım geometrik şekillerin tekrarıyla ortaya çıkan desenler. Neredeyse karton kadar ince taşı elinize aldığınızda tam olarak ne çizeceğinizi, çizdiğiniz şeyin neye benzeyeceğini bilmiyorsunuz. Taş, düz, pürüzsüz yüzeyiyle o çok eski heyecanı uyandırıyor içinizde: Bu dünyada bir iz bırakmak. Dalgaların kıyıyı sabırla aşındırarak, taşları düzleştirerek bıraktığı iz gibi. Doğumundan on bir yaşına dek yatağa ve makinelere bağlı yaşayan oğlunuzun bir öğleden sonra tek nefeste ölerek bıraktığı iz gibi.

Pansiyonda sizden başka sadece yaşlı bir Alman çift var. Sabahları kahvaltınızı ederken birbirinize gülümsüyorsunuz. Sonra siz boyalarınızı alıp sahile iniyorsunuz. Kasım ayı, sahil neredeyse ıssız. Bazı günler, hava güzel olduğunda, kıyı boyunca sıralanan pansiyonların hemen arkasındaki ilkokulun öğrencileri, başlarında bir öğretmenle geliyor, kumlara oturuyorlar. Ders yapıyorlar. Uzaktan tane tane konuşan öğretmenin sesini duyuyorsunuz. Yıllar önce kısa bir süre siz de öğretmenlik yapmıştınız. Koyu gri bir taşın üzerine sarı helezonlar çizerken eliniz hafifçe titriyor. İşiniz bittiğinde derin bir nefes alıp taşı kumun üzerine geri koyuyorsunuz. Ardından elips biçimindeki beyaz bir taşa birkaç çizgiyle kabuğu çatlamış yumurta görünümü veriyor, çatlaktan dışarı isteksizce bakan küçük bir göz konduruyorsunuz. Oğlunuz da bir zamanlar böyle meraksız bakıyordu dünyaya, gittikçe genişleyen yüzünde kaybolan gözleriyle.

Yağmur yağdığında, pansiyonların yaz başında kumsala kurduğu renkleri solmuş tentelerin altına sığınıyor, öyle çalışıyorsunuz. Taşların üzerindeki boyanın kurumasını bekliyor, sonra da onları aldığınız yere geri koyuyorsunuz. Taşları herhangi bir yere değil, tam eski yerlerine koymanız ge-

rekiyor. Bunun neden böyle olması gerektiğini bilmiyorsunuz. Tabiatınızdaki anaçlıkla ilgili olduğunu düşünüyorsunuz. Oysa bazen boyadığınız taşları hırçın bir çocuk gibi denize fırlatmak geçiyor içinizden. Fırlatmıyorsunuz. Bu çelişkiyi çoktan sahiplendiniz, ona kendi adınızı verdiniz.

Günler geçiyor, kış iyice yaklaşıyor. Sahil boyunca taşlara resim çize çize, elleriniz rengârenk, güneye doğru ilerliyorsunuz.

İlk kez geçen mayısta gelmiştiniz bu sahile. Eşinizle boşandıktan altı yıl, oğlunuz öldükten dört ay sonra. Tarihlerin, takvimlerin, zamanın geçişinin artık bir öneminin kalmadığı günlerde... Bir sabah, güneşin doğuşunu seyretmek için erkenden kalkmıştınız. Pansiyonun sahibi ilkbaharda güneşin denizin üzerinden doğduğunu söylemiş, görmenizi tavsiye etmişti. Alacakaranlıkta çalıların arasından geçip geniş kumsala girdiğinizde sizden başka kimse yok sanmıştınız ilkin. Sonra, birkaç kişilik gruplar halinde, oturmuş ya da ayakta, doğuya bakan insanları görmüştünüz. Sessizdiler, hareketsizdiler. Onların bu törensel havası, yok gibi oluşları, bekleyişleri sizi etkilemişti. Siz de sessizce oturmuş, gökyüzünü ve bulutları renkten renge sokarak yavaşça kendini gösteren güneşe dikmiştiniz gözlerinizi. Manzara çok güzeldi. Apaçıktı: Hayat devam ediyordu. Yarım saat kadar sonra güneş iyice yükselmişti. Pansiyona dönmek için oturduğunuz yerden kalkarken kumsaldaki taşlardan biri avcunuzdaydı. Düzdü taş, dümdüzdü, pürüzsüzdü ve avcunuzda ısınmıştı. Bu hayat dolu andan bir hatıra diye taşı alıp Ankara'ya, evinize götürmeyi düşündünüz. Kâğıt ağırlığı olarak kullanırdınız. Salı sabahları kamyonetinin kornasını çala çala sokağınıza gelen sütçüden aldığınız sütü kaynatırken, taşmasın diye tencerenin dibine de koyabilirdiniz.

Ama yapmadınız, taşı aldığınız yere geri koydunuz; Ankara'ya, evinize döndünüz. Aylar sonra, ekim sonunda bir çan-

ta dolusu resim malzemesi ve boyayla sahile geldiğinizde kararınız çok kesindi. Kumsalın bir ucundan diğerine bütün küçük düz taşlara resimler çizecektiniz. Pansiyon sahibine mayısa kadar kalacağınızı söylediniz.

Şimdi kumsaldasınız, dizlerinizin üzerinde. Başınızda el örgüsü menekşe rengi bere, avcunuzda birkaç tüp boya ve bir taş. Kasım sonu. Deniz iyice kabarmış. Dalgalar bazen insan boyuna yaklaşıyor. Biraz dalgaları seyrediyorum, sonra yine size bakıyorum. Güneye doğru göz alabildiğine uzanan kumsalda yapayalnızsınız. Hayatın anlamını sizden öğrendim ben, hayatın anlamsızlığını sizden öğrendim. Adınızı öğrenir gibi öğrendim.

"BİRAZ UZUN OLMUŞ," dedi Halis Bey, "ama güzel!" O acemi, o tereddütlü hali gitmişti. Ayşe hemen anladı, Halis Bey sadece Kızılay'daki çeviri bürosunda ve civarında acemiydi. Mebusevleri'nde, evinin yakınındaki pastanede, masanın karşı tarafında ne istediğini gayet iyi bilen biri olarak oturuyordu. Hatta para vereceği için olsa gerek, işveren edasıyla konuşuyordu. Ayşe'nin görmeye alışık olduğu, renksiz denebilecek o kısa kollu gömleklerinden birini giymemişti. Üzerinde bordo renkli, sıfır yaka bir tişört vardı, ayağında da kot pantolon. Olduğundan daha genç görünüyordu. Başını hafifçe kaldırmış, iki odaklı gözlüğünün arkasından elindeki sayfalara bakıyordu.

"Siz kısaltırsınız işte!" dedi Ayşe. Sesi epey yüksek çıkmıştı. Kendisini bir sınavdaymış gibi hissediyor, Halis Bey'i terslemek istiyordu. Ona, ödüllü bir yazar olduğunu, internette arattığında kendisiyle ilgili pek çok yazı bulabileceğini, ikinci kitabının merakla beklendiğini filan söylemek istiyordu. Kendini tuttu. Yüzünün kızardığını hissetti.

Halis Bey hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi devam etti. "Taşı süt tenceresine koyma fikri pek hoş, iyi bulmuşsunuz, güzel bir

ayrıntı," dedi. "Sizin gibi biriyle çalıştığım için çok talihliyim. Yalnız sizden ricam, bundan sonra sayfanın arkasına da çıkış alın, boşuna kâğıt ziyan etmeyelim."

Bir mektup zarfı içinde ücreti uzattı. Ayşe hiçbir şey demeden zarfı alıp çantasına koydu. Birden rahatlamıştı. "Kim o taşları boyayan kadın? Ne acayip bir işe kalkışmış! Tanıyor musunuz gerçekten?" diye sordu. Halis Bey cevap vermedi, dudaklarını büzdü. "Bunları belki sonra bir ara konuşuruz," dedi. Oysa Ayşe onun "Eski eşim," demesini bekliyordu. Ansiklopedinin ilk maddesini yazmak için Halis Bey'in notlarını okuduğunda, taşları boyayan kadının boşandığı eşi olduğunu, sakat doğup ölen çocuğun da ikisinin çocuğu olduğunu düşünmüştü. Notlarda bir günah çıkarma havası seziliyordu, ayrıca ansiklopedinin ilk maddesinin bu hikâye olması da Ayşe'ye manidar gelmişti. Doğrudan Halis Bey'in yaşadığı bir şeymiş duygusu veriyordu. Bunları ona söylemedi.

"Ansiklopedi maddesi değil, düpedüz öykü oldu ama..." dedi.

"Daha iyi ya!" diye cevap verdi Halis Bey. "Sizin maharetli kaleminiz sayesinde bu ansiklopedi okuyanı dışlamayacak, yavaşça kendi dünyasına alacak." Ayşe, onu ilk kez böyle coşkulu görüyordu. Siz bilirsiniz anlamında başını eğdi, aslında bir şey söylemiş olmak için konuşmuştu, yazdıklarının öykü mü ansiklopedi maddesi mi olduğunu pek de umursamıyordu. Halis Bey, "Bugüne dek yayımlanmış bütün ansiklopedilerin yan yana dizildiğinde yaklaşık dört kilometre uzunluğa erişeceğini biliyor musunuz?" diye sordu birden, yine coşkuyla. Ayşe bilmiyordu, böyle bilgileri gereksiz bulurdu. Coşkulu olmayı yaşlı adama yakıştıramadığını fark etti. "Ben bunu öğrendiğimde," dedi Halis Bey, "dört kilometre boyunca her yöne gidebilirim, diye düşündüm. İnsanın hiçbir çabasının ve düşüncesinin göz ardı edilmemeye çalışıldığı, dünyayı olduğu gibi gösteren bu bilgi dolu, bu tahsisli yolda telaşsız yürüyebilirim. Bilmek öteden beri sakinlik bağışlamıştır çünkü bana, çokça da hüzün."

Sakinlik ve hüzün... Peki sonra, diye düşündü Ayşe, dört kilometre sonra ne olacak, Halis Bey ne yapacak? Batıya doğru ilerlese, çirkin kuleleriyle dev bir cezaevi; kuzeye dönse, hafta sonları seçili ürünlerde yüzde elliye varan indirim yapan bir süpermarket; güneydoğu yönünde, gidiş geliş on iki şeritli uğultulu çevreyolu, kenarında mevsimlik tarım işçilerinin derme çatma çadırları... Ansiklopedilerin bittiği yerde Halis Bey'i hemen hayatın ironisi karşılayacak. Olması gereken ile olan arasındaki uyuşmazlık, karşıtlık çıkacak karşısına. Her yerde, her yönde. Halis Bey'in sakince bilme ve hüzünlenme imkânı kalmayacak. Hayatın ironisi muhtemelen onda kızgınlıktan başka bir duygu bırakmayacak.

Ayrılırlarken Halis Bey ayaküstü milattan sonra altıncı yüzyılda yazılmış bir ansiklopediden söz etti. Dediğine göre, bu ansiklopedinin yazarı önsözünde ansiklopedisini "dünyaya yeni gelen okurlar için" yazdığını belirtmişti. Halis Bey bir an durdu, sonra Ayşe'nin gözlerinin içine baktı ve "Biz de ansiklopedimizi onlar için yazalım!" dedi.

Ayşe Halis Bey'in "biz" demesinden önce rahatsız oldu, sonra hoşlandı.

# Elif'i Çağırmak

Sizinle sevgiliydik. Elif sizin ablanızdı. Ben Elif'i çağırmayı sizden öğrendim.

Biz de diğer sevgililer gibiydik: Dört mevsim başıboş, uzun yürüyüşlere çıkıyor, Clifford Brown'ın *Stardust*'taki solosunu Büklüm Sokağı'nda gördüğümüz evin sarmaşıklı balkonuna kolayca bağlıyor, bize bütünüyle kayıtsız kalan şehre her köşe başında, her pasajda, her parkta yeniden ve çaresizce âşık oluyorduk.

Biraz durup soluklanmak için elbette Turgut Reis Caddesi'ndeki parkta oturacak, mandalina yiyecek, sevimlilikleriyle bizi gülümseten ördekleri seyredecektik. Hep konuştuğumuz şeyleri, bir dua mırıldanır gibi, tekrar konuşacaktık: Çektiğiniz fotoğraflardan bazılarını büyütüp evin duvarlarına asmalıydık... Mahalledeki bakkal sahtekârın tekiydi ama beyazpeyniri şahaneydi... Hastalandığımızda mutlaka tavuk suyuna çorba içmeliydik... T.G. iyi bir sinema eleştirmeniydi, hayır kendini beğenmişin tekiydi... Boxer don bana çok yakışıyordu... Saçlarınız böyle çok güzel olmuştu... Ayak bilekleriniz tabii ki inceydi...

Bunları ve başka şeyleri konuşur, mutluluğun elbiselerini üzerimizde şımarıkça denerdik, sonunda da hep aynı noktaya varırdık: Siz, bana değil yere bakarak, hayır diyeceğimden korkarak, "Elif'i de çağıralım mı?" diye sorardınız.

Elif ablanızdı. O da, çocukken kendisinden çok şey beklenen diğer insanlar gibiydi: Küçük bir başarısızlıkta hemen büyük bir yıkıntıya dönüşmüştü. Şimdi kirli, dağınık evinde bütün parklardan, ördeklerden ve mandalinalardan mahrum bir halde tek başına yaşıyor, kimsenin gülmediği şakalar yapıyordu. İnsanları sevmiyordu, sevemiyordu. Mutsuzluğu şehrin küçük ölçekli bir haritasını andırıyordu. Yakından, dikkatle bakılmayı talep ediyordu.

Siz, tam da bizi en güzel gösteren aynanın karşısına geçmişken, üzerinizde tam da size en çok yakışan elbiseniz varken elimden kurtuluyor, sokaklarda, parklarda değil ablanızın haritasında dolaşmaya başlıyordunuz, telaşlı ve başınız eğik.

"Elif'i de çağıralım mı?" diye soruyordunuz, mutlu olmak borçlu olmakmış gibi.

# Sahne

Bir tepenin yamacına kurulmuş mahallenizde kömür kokusu, horoz sesleri, sabah telaşı ve cins cins köpek var. Belediyenin yeni kurduğu barınak birkaç kilometre ötede. Barınak yetersiz kalmaya başlayınca köpeklerin bir kısmının salıverildiği söyleniyor. Bir zamanlar sahipleri tarafından tasmalarıyla gezmeye çıkarılan, mamalarla beslenen bu köpekler şimdi bir deri bir kemik mahallenizin sokaklarında dolaşıyor, yiyecek arıyorlar. Yoğurt kaplarının içinde duvar diplerine bırakılan pilava, makarnaya her an kaçmaya hazır biçimde, sanki biraz da utanarak yaklaşıyorlar. Güneş asfaltı ısıtınca seviniyorlar, bir el başlarını okşayınca hüzünleniyorlar.

Siz de bahçe kapınızın önünden ayrılmayan küçük bir Terrier'e bir süredir metal bir kâsenin içinde yemek artıkları veriyor, diğer köpekleri uzaklaştırmak için o yerken başında bekliyorsunuz. Onu bir sabah soba kovasını boşaltırken kömürlüğün arkasında görmüştünüz. Sizden korkması, hemen kaçması içinizi acıtmıştı. Kaçarken sol arka ayağı bahçe kapısının alt kısmına çakılmış teneke levha-

ya takılmış, yüreğinizi parçalayan çığlıklar atmıştı. Kurtarmak için yaklaştığınızda korkuyla öne doğru atılıyor, teneke levha bacağını daha fazla kesiyordu. Arada dönüp size hırlıyor, dişlerini gösteriyordu. Sonra ayağını bir biçimde kurtarmış, üzerine basmadan can havliyle kaçmıştı. Çok üzülmüştünüz.

Ertesi sabah onu bahçe kapısının önünde size kuyruk sallarken görünce eve girip bir-iki parça kuru ekmekle geri dönmüştünüz. Köpeğin kuru ekmekleri iştahla yiyişi de sizi üzmüştü.

"Pamuk" diye sesleniyorsunuz ona, oysa köpek beyaz değil. Siyah tüylerinin arasında lekeyi andıran beyaz tüyleriyle alacalı bir köpek. Beyaz renkten hoşlanmıyorsunuz zaten, aradığınız şey yumuşaklık. Belki biraz da neşe.

Yıllardır bir yaşlı bakımevinde çalışıyorsunuz. Sabahtan akşama çamaşır, bulaşık, temizlik, her işi yapıyorsunuz. Yaşlılar bembeyaz duvarların arasında, bembeyaz yataklarında kötü görünüyorlar, kötü kokuyorlar, kötü konuşuyorlar ve ölmeden önce sizdeki bütün şefkati öldürüyorlar. Hiçbirinin ardından üzülmediniz. Ben ölsem onlar da üzülmez, diye düşünüyorsunuz. Yemeklerini verirken, altlarını temizlerken yokmuşsunuz gibi davranıyorlar, gözlerinize diye boşluğa bakıyorlar. İçlerinden yalnızca birkaçı... Hiç evlenmemenize, çocuğunuzun olmamasına üzülmüş, titreyen parmaklarıyla başınızı okşamışlardı.

Elinizde yemek kabıyla sizi gördüğünde Pamuk arka ayaklarının üzerinde kalkıyor, dimdik duruyor ve ön ayaklarını alkışlar gibi çırpıyor. Sevinç gösterisi olduğunu düşündüğünüz bu hareketi yapana kadar bekliyor, yapmadan Pamuk'a yemeğini vermiyorsunuz. Her akşam aynı gösteri. Eve gelen misafirlerin önünde bu gösteriyi tekrarlamak hoşunuza gidiyor. Hatta bu nedenle tanıdıklarınızı sık sık misafirliğe çağırıyorsunuz. "Pamuk, hadi Pamuk, alkışla bakayım!" diye

sesleniyorsunuz, metal kabın içindeki yemeği uzatırken. Pamuk ön ayaklarını çırpınca, neşeleniyor, hatta övünüyorsunuz, biraz köpekle biraz da kendinizle.

Herkesin kendisini değerli hissedeceği bir sahne aradığını, bulduğunu ya da kurduğunu ben sizden öğrendim.

AYŞE, HALİS BEY'İ boxer donla düşünemiyordu. Bir sevgilisi olabileceğini de düşünemiyordu. Belki çok eskiden, gençken... Parklarda dolaşan, ördekleri seyreden o çift Ayşe'ye çok gençmiş gibi gelmişti, kendisiyle Kerem'den bile genç.

Halis Bey yeni yazdığı maddeler hakkında bir şey söylemeden Ayşe konuya girdi: "Böyle hep 'siz' diye mi yazacağız? Ayrıca, bütün maddelerde 'öğrendim' demek çok yeknesak olmuyor mu?"

Halis Bey Ayşe'nin ne önerdiğini sordu. Ayşe isimlerin açıkça yazılmamasını anlıyordu. Takma isimler kullanmak da saçma olacaktı. Belki "siz" dışında "sen" ve "o" zamirleri de kullanılabilirdi. Bunları ciddi ciddi konuşmak Ayşe'ye bir an çok gülünç geldi ama devam etti: "İlle de öğrendiğinizi söylemeden, daha serbest bir biçimde yazabiliriz maddeleri. Okuyucu zaten ilk birkaç maddeden sonra kalıbı anlayacak, tekrar etmeye gerek olmayacak." Halis Bey bir şey söylemedi. Suskunluğu kimi zaman Ayşe'ye çok rahatsız edici geliyordu. Sanki biri yaşlı adamı istemediği bir şeyi yapmaya zorluyor, adamcağız da kıvranıyordu.

Mebusevleri'ndeki o pastanede buluşmuşlardı yine. Bahçede oturuyorlardı. Yaz sonuydu. Ayşe sokak boyunca sıralanan çınar

ağaçlarının yapraklarının henüz sararmadığını ama canlılıklarını çoktan yitirdiklerini gördü.

Halis Bey, "Tansiyonunuz nasıl?" diye sordu aniden. Ayşe, havalar biraz serinleyince tansiyonunun normal seyrettiğini söyledi.

Neden sonra, "Ben onlara siz diye hitap etmek, mesafeli olmak istiyorum," dedi Halis Bey. "Öğrenmek için, gerçekten öğrenmek için bir mesafe gerekir." Aklına başka bir şey gelmiş gibi durdu, gözlerini kısarak sordu: "Köpeği gösteri yapmaya zorlayan kadını rencide etmiş olmuyoruz değil mi?" Ayşe'nin bu konuda bir fikri yoktu, düşünmemişti, ama Halis Bey'in kaygısını anladı. Hayatıma giren insanlar diye tarif ettiği o insanlardan biri de elbet ansiklopediyi okuyacak, kendini teşhis edecekti. Ayşe bu belirsiz kişinin, "Benden öğrene öğrene bunu mu öğrendin be adam!" diye söyleneceğini hayal etti, elinde olmadan gülümsedi.

Halis Bey, içinde para olan zarfı Ayşe'ye uzatırken, "Sizden yine bir ricam olacak. Zarfı bana iade ederseniz, boşa zarf harcamamış oluruz," dedi. Ayşe utandı. Ne yapacağını bilemedi, parayı masanın altında kimse görmeden alıp zarfı hemen geri vermeyi düşündü. Halis Bey sanki bunu anlamış gibi, "Tabii bir dahaki görüşmemizde!" diyerek onu durdurdu.

Ayşe o akşamüzeri eve dönerken kendinden hiç hoşnut değildi. Ben de bir sosyal sakarlıklar ansiklopedisi yazmalıyım, diye düşünüyordu. Parayı masanın altında zarftan çıkarmaya yeltenmesindeki sakillik aklından çıkmıyordu. Herkesin yetişkin bir tek kendisinin çocuk olduğu bir dünyaydı bu. Sinirinden güldü. Sosyal sakarlıklar ansiklopedisinde yer alabilecek maddeler... Birkaç yaşantı geldi aklına, devamını getiremedi. Sonra Halis Bey ve ansiklopedisini düşünürken buldu kendini.

Hayatına giren insanlardan bir şeyler öğrenen ansiklopedinin kahramanı bazen çok yaşlı geliyordu Ayşe'ye, bazen de çok genç. Yaşantıların kimisi hemen dün gibiydi kimisi de yıllar önce. Yine parklarda dolaşan o genç çifti düşündü... Öte yandan, Halis Bey'in madde diye belirlediği konular Ayşe'ye hayatın gerçekle-

rinden uzak, hafif meseleler olarak görünüyordu, hatta çocukça. Halis Bey, küçük, önemsiz denebilecek yaşantılardan öyle büyük dersler çıkarıyordu ki, Ayşe onun iç dünyasının pek de zengin olmadığına karar vermişti. Ömrü boyunca dar bir alanda, sınırlarla çevrili bir bölgede yaşamış, gezinmiş olmalıydı Halis Bey. Pek yırtıcı ve saldırgan olmayan ama her şeye rağmen yabani bir hayvan. Bu imge yaşlı adamı iyi anlatıyordu. Yine bu imgeden yola çıkarak Halis Bey'in sınırların, çitlerin dışında bir asıl ülkesinin, yurdunun olduğunu, orada hayatın daha zor, daha karmaşık ve daha gerçek olduğunu düşünüyordu Ayşe.

# Örgü

Buzlu camın ardında gölgeleri görünüyormuş: Banyo pencerenizin denizliğine iki güvercin yuva yapmış. Şaşırmışsınız. Öyle dar, öyle sıkışık bir yere nasıl, ne ara yuva yapmışlar?

Bir süre sonra fark etmişsiniz, dişi güvercin kuluçkaya yatmış. Gerçi erkek güvercin de olabilirmiş kuluçkaya yatan. Güvercinler böyleymiş, değişmeli olarak kuluçkaya yatıyorlarmış, araştırıp öğrenmişsiniz. Banyoya girip çıktıkça kuluçkadaki kuşun hareketsiz, sabırlı gölgesini görüyormuşsunuz. O kıpırtısızlığın canlılık belirtisi, yaşam belirtisi olduğunu düşünmüşsünüz. Bu paradoks sizi heyecanlandırmış.

Güvercinlerden biri kuluçkadayken diğeri uçup uçup geliyormuş, yiyecek için herhalde. Cama değen kanatlarının tıkırtısını ta salondan, kulağınızda tansiyon aletinin stetoskopu varken bile duyabiliyormuşsunuz. Bazen de kendinizi örgüye kaptırmışken geliyormuş sesler, şişleri bir tarafa bırakıp banyoya gidiyormuşsunuz.

Birkaç hafta geçmiş, camın ardında öncekilere benzemeyen bir hareketlilik, bir gürültü başlamış. İki yavru güver-

cin iki çelimsiz gölge olarak belirivermiş. Yukarı doğru kaldırdıkları başları, hatta alabildiğine açtıkları gagaları kolayca seçiliyormuş. Sonrası günlerce süren bir tantana. Yavruların cıyaklamaları, henüz biçim almamış küçük kanatlarını çırpışları, anne-baba güvercinlerin gün boyu daktilo tuşları gibi hareket eden başları, yavruların beslenmesi, temizliği...

Temmuzun başlarında bir öğle vakti birdenbire tantananın sona erdiğini fark etmişsiniz. Banyo penceresinin önü artık çok sessizmiş. Ev çok sessizmiş. Sadece birbirine değen şişlerinizin tıkırtısı duyuluyormuş. Gidip banyoya bakmışsınız: İki güvercinin yan yana, hareketsiz duran gölgelerinden başka bir şey görememişsiniz. Yavru güvercinler yuvadan uçmuş, kim bilir nereye... Anne-baba güvercinin yandaki alçak binanın çatısına, bacalarına, yağmur oluklarına baktıklarını tahmin etmişsiniz. Belki de belediye otobüslerinin geçtiği yola, yolun kenarındaki ağaçlara bakıyorlarmış ve hiç şüpheniz yokmuş, bütün o telaş, o gürültü patırtı ne içindi, diye düşünüyorlarmış. Hayatın birdenbire bu kadar boş ve anlamsız hale gelmesine çok şaşırmış iki güvercin, öylece kalakalmışlar.

Bunları bir çırpıda anlatıp sustunuz. Önce banyo tarafına, sonra da kanepede, hemen yanınızda duran örgünüze şöyle bir baktınız. Tam şişlere doğru uzanacakken vazgeçtiniz.

"Geçende eve dönerken otobüste yanıma orta yaşlı bir hanım oturdu," diye anlatmaya başladınız. "Kadın neredeyse oturur oturmaz bana döndü ve birkaç ay önce on altı yaşındaki oğlunu bir trafik kazasında kaybettiğini söyledi. Damdan düşer gibi. Sonra da, benim ilgisiz kaldığımı ya da kendisine inanmadığımı düşünmüş olacak ki, cep telefonunu çıkarıp, oğlunun kaybının ardından gelen mesajları gösterdi. Kadını üzmemek için baktım. Birbirine çok benzeyen teselli cümleleri... Ölümün karşısında yavanlık... Kadın telefonu kapattı, çantasına koydu. Ama hemen sonra tekrar çıkar-

dı ve oğlunun mezarının birkaç fotoğrafını gösterdi. Mezarın mermerini ve diktiği çiçekleri ayrıntılı bir biçimde anlattı. Fotoğraflardan birinde mezarın ayakucundaki suluktan su içen iki güvercin vardı."

Dersin son cümlesini söylemiş bir öğretmen edasıyla bana baktınız, "Belki de orada iki güvercin filan yoktu, ben olsun istedim!" dediniz. Sonra şişleri alıp örgünüzü örmeye kaldığınız yerden devam ettiniz.

Hızla ve ustalıkla hareket eden ellerinizi seyrettim. Ömrümüzü ilmek ilmek, bir ölüm bir yaşam ördüğümüzü ben sizden öğrendim.

# Mübalağa

"Kalbimi minik bir karınca gibi hissediyorum," dediniz. "Hedefine varmak için uzun bir yol kat etmesi gerekiyor, büyük ağırlıklar taşıması ve sabretmesi gerekiyor. Ama rastgele esen bir rüzgârla savrulabilir, bir damla suda boğulabilir ya da küçük bir çocuk tarafından sırf oyun olsun diye ezilebilir. Kalbim."

"Geniş kanatlı bir kuş gibi hissediyorum kalbimi," dediniz. "Rüzgâr kanatlarını dolduruyor ve kalbim yükseklerde dönenerek aşağıya, dünyaya bakıyor. Hiçbir canlı erişemez ona. Hiçbir dert, tasa indiremez onu yere. Her an gökyüzüne karışmaya hazır. Kalbim."

Bu abartılı ve birbirine zıt cümleleri arka arkaya kurdunuz, sonra da elinizi kalbinizin üzerine koyup, "Onu düşündüğümde bu iki hissi de tam burada, aynı anda, aynı şiddette hissediyorum," dediniz. Bütün kardiyolojik muayenelerden sorunsuzca geçmiş ya da hepsinde çuvallamış gibiydiniz.

Başlangıçta söz varsa, muhakkak mübalağa da vardır. Sizden öğrendim.

# Gene Hackman

Bir filmde rastlasam, yahu kimdi bu adam, adı dilimin ucunda, derdim, çıkaramazdım. Oysa sizi evimin az ötesinde, parka çıkan sokakta görünce şıp diye hatırladım: Gene Hackman! Bir zamanların ünlü Hollywood oyuncusu. Ona çok benziyordunuz. Galiba o akşamüzeri başka kimseye benzeme ihtimaliniz de yoktu.

Varlıkların en temel niteliğinin ne olduğunu sorgulatan güneşli günler vardır. Hiçbir ikramiyenin isabet etmediği piyango biletleri gibi günler vardır. Hatıraların bıçak kadar keskin kenarlarında ışığın bir an parlayıp sonra kaybolduğu günler vardır. Öyle bir gündü. Sıradan bir gündü. Evdeydim, yapacak işim yoktu. Börülce haşladım. Beş kiloluk zeytinyağı tenekesini birer litrelik cam şişelere bölerek boşalttım. Birkaç kitap karıştırdım. Akşamüzeri bunaldım, parkta biraz yürümek, hava almak için dışarı çıktım. Sokağın köşesinde sizi gördüm. Elinizde yarısı içilmiş litrelik kola şişesi ve plastik bardakla yürüyordunuz. Havanın sıcak olmasına rağmen bere takmıştınız. Belli, derdiniz düşmanınız çoktu, sizi bekleyen tehlike çoktu. Kaldırımın kenarına oturdu-

nuz. Arkanızdan geçerken başınızı çevirip bakmadan benden sigara istediniz. "İçmiyorum," dedim. Adımı sordunuz, yine yüzüme bakmadan. Nedense biraz tereddüt ettim ama söyledim ve yürümeye devam ettim. "Soyadınız?" diye arkamdan seslendiniz. Bu kez tersledim: "Ne yapacaksınız soyadımı?" Mahcup mahcup gülümsediniz. "Saf ve katışıksız olan ne, anlamak için," dediniz. Cevabınız beni yumuşattı, zekiceydi. Sizinle konuşabileceğimi hissettim. Durup yüzünüze dikkatlice baktım. Evet, Gene Hackman'a çok benziyordunuz. Onun dinlendiğinden kuşku duyduğu için evinin bütün lambalarını, parkelerini, doğramalarını söküp dinleme cihazı aradığı, bulamadığı ve harabeye dönen evde bir sandalyeye oturup tenor saksofon çaldığı filmini hatırladım. Zaten başka bir filmini hatırlamam da mümkün değildi. En azından o akşamüzeri.

"Evdeki düzen hiç değişmiyor, eşya hep aynı yerde, koyduğum yerde durarak bana işkence ediyor. Kendi ellerimle bir canavar yarattım," diye anlatmaya başladınız. "Tost makinesi aynı yerde, nereye koyduysam orada. Duvar saati, puf, diş fırçası, çekmece hepsi yerlerinde, bana gözdağı vermek istercesine yer değiştirmeden duruyorlar."

Kaldırıma, yanınıza oturmam için elinizle işaret ettiniz. Oturdum. Anlattınız, dinledim. Bazı günler, tavana kadar yükselen kitaplıklardan başlayarak bütün evi dağıtmayı, her şeyi yere çalmayı istiyormuşsunuz. Yemek masasını ve sandalyeleri devirmeyi, duvarlardaki resimleri indirip parçalamayı, seramik ve cam bibloları kırmayı, dolaptaki giysileri etrafa fırlatmayı, saksıların toprağını halıların üzerine saçmayı, ütü masasını klozetin içine sokmayı... Sustunuz. Anlattığınız sahneyi oracıkta bütün ayrıntısıyla kafamda canlandırdım. Geriye bir tek kendi harabenizin ortasında otururken hangi müzik aletini çalacağınız kalmıştı. Klarnet, diye düşündüm. Çok hüzünlü ama çok güzel bir caz parçası

çalacaktınız. Belki sonra, yani parça bitince, klarneti de kırardınız.

Ben bunları düşünürken siz ilk kez doğrudan bana baktınız. Sonra yine gözlerinizi kaçırdınız, işaretparmağınızla şakağınıza vurarak, "Galiba siz de benim gibi biraz rahatsızsınız," dediniz. Güldüm, "Evet," dedim, "ben de rahatsızım." Kalkıp parka doğru yürüyüşüme devam ettim.

Kaldırımlarda tadilat yapılan evlerden sökülmüş eski klozetler, lavabolar, duş tekneleri vardı, her yerde kırık dökük fayanslar, yırtık duvar kâğıtları, paslı su boruları ve musluklar... Bu döküntülerin yanından hafifçe iğrenerek ama aynı zamanda tuhaf bir heyecan, bir arınma heyecanı duyarak geçtim.

Birini bir kez Gene Hackman'a benzetince, gerisi çorap söküğü gibi geliyormuş, bütün şehir bir film setine dönüşüyormuş, bunu sizden öğrendim.

AYŞE BAŞINI KEREM'İN çıplak göğsüne koymuştu, kalp atışlarını duyuyordu. Örtünün altından ikisinin birbirine karışmış kokusu geliyordu. Ayşe bu kokuyu seviyordu.

"Adam neden doğrudan hatıralarını yazmıyor ki?" diye sordu Kerem. "Bilmem," dedi Ayşe, uykuya dalmak üzereydi. Halis Bey'in uzattığı kraker düştü, Ayşe atılıp krakeri havada yakalamaya çalıştı, tutamadı. "Rüya mı görüyordun canım," dedi Kerem, "sıçradın." Ayşe bir şeyler mırıldandı, az sonra ikisi birden uykuya daldı.

Kerem iki haftada bir cuma gecesi geliyor, pazar akşamüzeri dönüyordu. İstanbul'da büyük bir mimarlık firmasında iş bulmuştu. Annesinin yanında kalıyor, para biriktiriyordu. Hayali Ankara'ya dönüp kendi bürosunu açmaktı. "Sonra da evleniriz," diyordu. Ayşe bunu isteyip istemediğinden emin değildi.

Ertesi sabah kahvaltı masasında Kerem yumurtasını birkaç kez masaya vurdu, sonra da çıkan ses kapı vurulma sesiymiş gibi "Kim o?" diye sordu. Ayşe'nin gülmesini bekledi. Ayşe güldü. Komikti. Kerem bu şakayı bıkmadan yıllardır yapıyordu. Yumurtasını soyarken, yaşlı erkekleri sevimsiz, hatta tehlikeli buldu-

ğunu söyledi Kerem. "Bu Halis Bey ya sana âşık olursa?" diye sordu. Ayşe sorudan rahatsız oldu, yüzünü ekşitti. "Sen de yaşlanacaksın. Hepimiz bir gün yaşlanacağız," dedi, der demez de pişman oldu. Kerem'in nasıl bir karşılık vereceğini tahmin ediyordu. Kerem uzanıp elini tuttu ve tam da tahmin ettiği gibi, "Ama biz birlikte yaşlanacağız!" dedi.

Ayşe onun bu hallerini fazla romantik buluyor, için için sinirleniyordu. Birkaç kez dayanamayıp söylemişti. Kerem onu duygusuz olmakla suçlamıştı. Ayşe'nin ağırına gitmişti. Benimki duygusuzluksa, diye düşünmüştü, bütün duyguların gelip içime yerleşmesine olanak tanıyan bir duygusuzluk. Bir çeşit açıklık, bütün duygulara açık olma hali. Kasvetli bir kayıtsızlık değil. Henüz ruhunu doyuracak, içindeki boşluğu bütünüyle dolduracak bir şey yaşamadığına inanıyordu. Bir aşk, bir arkadaşlık, kendini adayacağı bir amaç, bir uğraş. Böyle bir uğraş var mı, emin de değildi. Edebiyatı seviyordu, ilk kitabı için birkaç yıl uğraşmıştı ama kendini edebiyata adadığını söyleyemezdi.

Kahvaltıdan sonra Ayşe çeviri yapmaya oturdu. Kerem duşakabinin bozuk rayını tamir etti. Akşama doğru, arkadaşlarıyla bir doğum günü yemeğinde buluşmak üzere çıkmaya hazırlanırken Ayşe, "Ayak bileklerim ince mi?" diye sordu. Kerem, "İnce tabii," diye cevap verdi. Ayşe bu cevabı baştan savma buldu, ısrar etti: "Doğru söyle!" Nedenini anlayamadığı bir gerginlik hissediyordu. "Âlemsin vallahi!" dedi Kerem, "Niye taktın şimdi buna?"

O akşam Ayşe çabuk sarhoş oldu. Bir başkasının notlarını güya ansiklopedi maddesine çevirmek gözüne müthiş anlamsız göründü. Profesyonel yazarlık. Amerikan öykülerindeki gibi. Kazandığım parayı da içkiye yatırırım, diye düşündü Ayşe. Hiç hesapta yokken masadakilere ansiklopedi işinden söz etti. İlgilendiler. Halis Bey'in nasıl biri olduğunu merak ettiler, politik görüşünü sordular. "Yaşlıysa yelpazenin değişik renklerine tahammülü yoktur," dedi biri, "sadece siyah ve beyaz vardır onun için." Ayşe bilmiyordu, hiçbir şey bilmiyordu. Sadece kâğıtları ve zarfla-

rı ziyan etmek istemediğini biliyordu. Kerem, bu ansiklopedi işini Ayşe gibi daha ilk kitabında kendini kanıtlamış bir yazar için yersiz, hatta küçük düşürücü bulduğunu söyledi. Arkadaş ortamında sevgilisinin yazarlığını konu etme fırsatını hiç kaçırmıyordu. Masada bir sessizlik oldu, herkes Ayşe'ye baktı. Yazar mıyım, diye düşündü Ayşe, tek bir öykü kitabıyla, yazar mıyım? Öyleyse korkutucu! Korkuyorum. Yazar ya da herhangi bir şey olmaktan korkuyorum. Olmamak için uğraşmalıyım. Peyzaj mimarlığı değil çeviri yapmalıyım. Yaşlı bir adamın kopuk kopuk yaşantılarından bir ansiklopedi ortaya çıkarmalıyım. Muntazam ve sağlam dikişlerle değil teyellerle iş görmeliyim. Asıl terziliği ölüm yapar. Ayrıca paraya da ihtiyacım var. Kerem'e bağımlı olmak istemiyorum. Sarhoşum. Çok.

Pazar günü Ayşe de Kerem de keyifsizdi. Kahvaltıya oturmaları öğleyi buldu. Ayşe evde bunaldı. Akşamüzeri Kerem ile birlikte tren garına, onu yolcu etmeye gitti. Trenin kalkmasını beklerken Kerem, "Pek tadın yok!" dedi. Ayşe aklının pazartesi teslim etmesi gereken çeviride olduğunu söyledi. Oysa Halis Bey'i arayıp ansiklopedi işinden vazgeçtiğini söylemeyi düşünüyordu. Kerem'e "Senin de keyfin yok," dedi. Öpüşüp ayrıldılar. Ayşe böyle ayrıldıkları için üzüldü. Hemen eve dönmek istemedi. Ilık bir sonbahar akşamıydı. Kavaklıdere'de bir kafenin bahçesinde oturup çay içerek gelen geçeni seyretti. Bahçenin uzak köşesinde bir kadının yüksek sesle birini azarladığını duydu: "İnsanları rahatsız ediyorsun, farkında mısın acaba!" Ayşe başını çevirip bakınca kadının köpeğini azarladığını gördü. Köpeği bir insanmış ve söylediklerini harfi harfine anlıyormuş gibi azarlıyordu. Kadın, herkesin kendisini dinlediğinin, izlediğinin farkındaydı. Köpekse masanın altından başını çıkarmış etrafa bakıyordu. Ayşe gülümsedi, kadını küçümsedi.

Eve dönünce kahvaltı bulaşıklarını makineye yerleştirdi. Çöpü dışarı koydu. Ortalığı toparladı. Yan daireden bir gürültü geldi, kapı çarpma sesi, kırılan bir şeyler... Yeni evli çift yine kavga edi-

yordu. Bir süre sonra sustular. Sessizlik... Ayşe'nin sinirleri bozuldu. Masaya, bilgisayarın karşısına oturdu. Yeni öykü kitabı için aldığı notları gözden geçirdi. Notların hepsi bir kapıdan geniş bir yere çıkma vaadi taşıyordu. Heyecanlandı. Belediye otobüsündeki kadın öyküsü için yeni bir sayfa açtı. Birkaç cümle yazdı. Devam edemedi. Canı sıkıldı. Sayfayı kapattı. İnternette dolaştı, kendini arattı, yeni bir şey bulamadı. Kerem'in önerdiği diziyi mi izlesem, diye düşündü, hemen sonra vazgeçti. Halis Bey'in defterini önüne çekti, kaldığı sayfayı açtı.

# Çöp

Çöplerim hakkında düşünmemeyi, onları atar atmaz unutmayı tercih ediyorum. Mutfak tezgâhının üzerinde, lavabonun hemen yanında plastikten küçük bir çöp kutusu var. Lavabonun altında, dolap kapağına sabitlenmiş, dolap açıldığında kendiliğinden kapağı açılan bir çöp kovası, banyoda pedalına basıldığında kapağı açılan bir başka çöp kovası ve çalışma odamda, masanın altında duran bir çöp sepeti... Hepsinin içine poşet yerleştiriyorum. Çöpleri atıyorum, unutuyorum. Poşetler dolunca ağızlarını sıkıca bağlayıp kapımın önüne koyuyorum, apartman görevlisi akşamları alıyor. Bazen dışarısı, dış dünya sadece benim çöplerim için varmış gibi geliyor. Dışarıyı ben, çöplerimi atabilmek, istemediğim şeyleri kendimden uzaklaştırabilmek için icat etmişim gibi geliyor.

Cumartesi akşamı arkadaşlarım yemeğe geldi. Fırında balık, salata ve birkaç şişe şarap. Ertesi sabah balığın artıkları, pişirme kâğıdına sıvaşan yanmış yağ, soğan kabukları, kıvırcığın işe yaramaz yaprakları, maydanoz sapları, boş şarap şişeleri... Çöp poşetinin ağzını bağladım, kötü kokuyordu.

Pazar akşamları çöp toplanmıyor. Pazartesi akşamına kadar bekleyemezdim. Poşeti alıp sokağın köşesindeki çöp konteynerine gittim. Orada sizi gördüm. Yüzünüz kir karası, gözleriniz ışıl ışıl. Çöpten bulduğunuz bir ekmek parçasını çiğniyordunuz. Çok mu gençsiniz, çok mu yaşlı, bilemedim. Konteynerin içinde misiniz, dışında mı, bilemedim. Gözlerinizi dikip bana baktınız. Gözlerimi kaçırdım. Ben gözlerimi kaçırınca siz, "Bebekken, annemle de böyle göz göze gelmeye çabalamıştım, o da gözlerini sizin gibi kaçırmıştı!" diye anlatmaya başladınız ya da sizin yerinize ben anlatmaya başladım. "Annemin bana bakmasını istemiştim, beni görmesini, bana gülümsemesini. Oysa kadıncağızın benimle bakışacak vakti ve takati yoktu. Belki de yaşadığımız hayattan utanıyordu, utandığı için gözlerini benden kaçırdı. Annem gözlerini kaçırınca korktum. Ölü müyüm canlı mı, var mıyım yok muyum, bilemedim," dediniz ya da bunu ben söyledim. "O kadar eskiyi, bebekliğimi hatırlamam mümkün değil. Ama şimdi siz de diğer bütün insanlar gibi benden gözlerinizi kaçırınca, içimde bir yerde bu çok eski hatıra ben fark etmeden canlanmış olmalı ki yine aynı korkuyu ve hüsranı yaşadım."

Sustunuz ya da ben sustum. Bir küçük bakışa böyle muhtaçken, insanın birbirinden ayrı bir içinin ve dışının olamayacağını ben sizden öğrendim ya da siz benden öğrendiniz.

# Ara

Pasajın hangi kapısından girildiğine bağlı olarak sizin dükkânınız ya ilk ya son dükkân oluyordu. Bu da sizin gelgitli ruh halinize gayet uygundu. Kendinizi her an bir şeylerin ya başında ya da sonunda hissediyordunuz. Ben sizden başlangıçla son arasında kalmayı öğrendim.

Pasaj, Kızılay'daki diğer pek çok pasaj gibi cazibesini çoktan yitirmişti. Bir zamanlar kuyumcu, kaliteli saat, gözlük, deri ayakkabı, çanta ve gözde giyim markalarını arayanların uğrak yeri olan pasaj artık ikinci el cep telefonu, makrome malzemeleri, taklit parfüm, ihraç fazlası iç çamaşırı, çorap satan dükkânlar ve üniversite kitaplarını ucuza kopyalayan fotokopicilerle doluydu.

Torunuma doğum gününde hediye etmek için bir kolye almak istiyordum. On dört yaşına giren, yolun başındaki delişmen torunumun küçük taşlardan yapılma kolyeleri sevdiğini söylemişti kızım bana. "Ama bir-iki kere takıp bir kenara atacak biliyorum. Sakın pahalı bir şey alma!" diye tembihlemişti.

Sizinki pasajın son dükkânıydı. Açık kapıdan dışarıya tütsü kokusu ve sakinleştirici bir müzik yayılıyordu. İçeri gir-

dim. Her yer baştan aşağı kolye, yüzük ve küpeyle kaplıydı. Tezgâhın hemen önünde, daha alçak bir tezgâhta küçük kutular içinde rengârenk taşlar vardı. Yuvarlak bir karton üzerine çizilmiş Tagore portresi tavandan sarkan bir ipe bağlanmıştı. Portrenin altında şairin "*Fakat ey benim kara talihim, ne yazık ki vakit dardır*" dizesi yazılıydı. Karton bir o yana bir bu yana ağır ağır dönüyordu.

Ben tam kapıdan girerken ağızlığınıza bir sigara yerleştiriyordunuz. Sanki elleriniz titriyordu. Beni görünce gülümsediniz, ağızlığı bir kenara koydunuz. Saçınız kısacık kesilmiş, sarının tuhaf bir tonuna boyanmıştı. Makyajınız abartılıydı. Kulağınızda sallanan büyük küpeler, boynunuzda birkaç kolye, tombul ellerinizin bütün parmaklarında yüzükler... Bütün bunlar size doğrudan bakmayı zorlaştırıyordu. Bir insana doğrudan bakamamak üzücüdür, bunu sizden öğrenmedim. Daha önce öğrenmiştim.

Torunum için kolye aradığımı söyledim. Elinizle bütün dükkânı gösterip yine gülümsediniz. Hüzünlü bir gülümseyiş. Ben kolyelere bakarken siz tezgâhın arkasındaki tabureye oturdunuz. Küçücük, renkli taşların art arda dizilip neredeyse cıvıldadığı bir kolyeyi seçip fiyatını sormak için size gösterdim. Tam da bir satıcıdan bekleneceği gibi "Harika seçim! Şu sıra çok moda. Ben de aynısından takıyorum," dediniz. Başınızı eğdiniz, gerdanınız iyice belirginleşti, boynunuzdaki kolyelerden birini ayırıp gösterdiniz. "Bunları ben yapıyorum, bütün taşlar doğal, hepsinin ruha ve bedene sayısız faydası var," diyerek anlatmaya başladınız. Şu taşı kalbimizin yakınında tutarsak olumsuz düşünceleri uzaklaştırıyorduk, bu taş bizi tehlikelerden koruyor ve vücudumuzu toksinlerden arındırıyordu, şunun sakinleştirici etkisi vardı. Öteki pozitif enerji veriyor, özgüveni artırıyordu. Bu da kan dolaşımını düzenliyor, çiftler arasındaki bağı güçlendiriyordu.

Anlattıklarınıza inanıyor muydunuz, emin olamadım. Bir taşı coşkuyla, neşeyle anlatırken, diğerine geçtiğinizde bir ezberi tekrar edercesine ruhsuz, isteksiz konuşuyordunuz. Bana gerçekten doğanın sırlarını mı veriyordunuz yoksa müşterilerin karşısında oynanması gereken bir oyunu mu sahneliyordunuz, kim bilir kaçıncı kez? Çamura batmamak için taştan taşa sektiğinizi düşündüm. İnsanın ellili yaşlara girerken ayağının altında hissettiği çamur...

Kolyeye süslü bir paket yaptınız. "Torununuz takmadan önce kolyeyi bir gece sabaha kadar ay ışığında bekletsin," dediniz. Nedenini sormadım. Sorsam, enerjiyi temizlemek filan gibi ikimize de gülünç gelen bir açıklama yapacak ve sonra koyuverip hüngür hüngür ağlamaya başlayacaktınız.

Pasajdan çıktım. Kolyenin değil de sizin ay ışığında beklemeniz gerek, diye düşündüm. Ne genç ne de yaşlı olduğunuz, başlangıçla son arasında sıkışıp kaldığınız bu günlerin geçmesi ve nihayet sakinleşmeniz için, bir gece ya da geceler boyunca ay ışığında beklemeniz gerek. Sitrin taşı sarısı saçınızla...

# Hastalık

Panik atak, demiş doktorlar. Oysa sizin hastalığınıza koyduğunuz teşhis başkaymış: Hep başka bir yerde ve başka bir zamanda olma isteği. İstek sözcüğü hafif kaçıyormuş, "Ben tam şu anda başka bir yerde ve zamanda olmalıyım" duygusu demek daha doğru olurmuş. Gereklilik bildiren "olmalıyım" ifadesi de yanıltmamalıymış beni. Başka bir yerde ve zamanda olmayı bir ödev duygusuyla veya görev bilinciyle değil, düpedüz "yaşıyorum" diyebilmek için istiyormuşsunuz. Konuşmanızdaki bütün çift tırnakları siz kendi ellerinizle, parmaklarınızı kıvırıp havaya kaldırarak koymuştunuz.

Bu isteği, daha doğrusu, nefes almanızı zorlaştıracak, düşüp bayılmanıza yol açacak kadar yoğun olan bu duyguyu ilk kez yıllar önce, banka kartının son kullanma tarihi dolan bir müşterinize yeni kartını verirken hissetmişsiniz. Yeni kartın kullanım süresi beş yıl sonra doluyormuş. Beş yıl sonra da burada, bu bankanın Beşevler şubesinde mi olacağım, diye düşünmüşsünüz. Bir takım elbisenin içinde, para sayma makinelerinin, yazıcıların, bilgisayar ekranlarının,

telefonların arasında ve bir camın arkasında. Tam o anda, çocukluğunuzun geçtiği Dikmen'de parkta basketbol oynamanız gerektiğini düşünmüşsünüz. Kuşadası'nda, Zeus Mağarası'nda ışıklar ve gölgeler içinde yüzmeli; Sinop'ta kaleye yakın sokaklardan birinde bir hırdavatçıyla dükkânının önünde birkaç el tavla atmalıymışsınız. Yaşadığınızı hissettiğiniz yerlere geri dönmek, o zamanları tekrarlamak, derken bayılmışsınız.

Bunları bana yeni banka kartımı verirken anlatmıştınız. O bayıldığınız günden kim bilir kaç yıl sonra yine aynı banka şubesindeydiniz.

Kartımın son kullanma tarihine bakmamaya çalıştım. Yaşamanın bir mahkûmiyete dönüşmesini istemiyorsam hiçbir şeyin son kullanma tarihine bakmamalıyım. Bu faydalı bilgiyi sizden öğrendim.

AYŞE BÜRO SAHİBİNİN uzattığı parayı aldı, çantasına koydu. Tam odadan çıkacakken Halis Bey ile karşılaştı. Bir an ikisi de ne yapacağını bilemedi, kapı boşluğunda öylece kaldılar. "Hoş geldiniz Halis Bey," dedi büro sahibi içeriden, "girsenize!" Halis Bey belli belirsiz gülümsedi, Ayşe de hafifçe başını eğerek onun yanından geçti, hiçbir şey söylemeden odadan çıktı.

Ayşe binanın merdivenlerini inerken yüzünün kızardığını hissetti. Büroda daha önce defalarca karşılaşıp konuştukları halde, ikisi de sözleşmişçesine birbirlerini tanımıyormuş, ilk kez karşılaşıyormuş gibi davranmıştı. Sırrı olan insanların başvuracağı türden bir oyun. Gizli âşıklar gibi. Çok saçma, diye düşündü Ayşe, çok saçma ve çok gülünç.

Sokağı hızlı adımlarla geçti, Meşrutiyet Caddesi'ne çıktı. Vidaları gevşeyen, ikide bir burnunun üzerine düşen gözlüğünü tamir ettirecek, sonra da kişisel bakım ürünleri satan dükkânlardan birine uğrayacaktı. Vazgeçti, çeviri bürosuna geri döndü, binanın önünde beklemeye başladı. Girişteki basamaklarda liseli bir çift oturmuş öpüşüyordu. Az sonra Halis Bey binanın kapısında göründü, çifti fark edince gülümsedi, onları rahatsız etmemek için

basamakları neredeyse parmaklarının ucunda indi. Üzerinde taba rengi bir mont, içinde de kahverengi boğazlı kazak vardı. Çantasını omzuna yine çapraz asmıştı. Her zamanki acemi yürüyüşüyle Ayşe'ye doğru yaklaştı. Ayşe ona tam karşıdan baktı, yürürken dizlerini fazla kırdığı için böyle acemi ve sarsak göründüğünü düşündü. Ama Halis Bey'de kendisini çeken şeyin ne olduğunu düşünse de o anda bulamadı.

"İsterseniz bugün kahvehaneye değil de doğrudan bizim pastaneye gidelim," dedi Halis Bey. "Hava serin, salep içeriz." Ayşe'nin binanın önünde kendisini beklemesine hiç şaşırmamış gibiydi. Önceden tasarlanmamış ama öyle ya da böyle mümkün kılınmış bir görüşme. Bu sessiz anlaşma Ayşe'yi ürpertti. Halis Bey ile ilişkilerinin hayatı daha hoş, daha yaşanır hale getirdiğini hissetti.

Ankaray'a binene kadar pek konuşmadılar. Halis Bey, ansiklopedi maddelerinden birindeki "faydalı bilgi" ifadesini biraz alaycı bulduğunu söyledi sadece. "Müsaadenizle onu değiştireceğim," dedi. Ayşe omuz silkti. Tren kalabalıktı, ayakta kaldılar. Halis Bey iki eliyle iki ayrı tutacağa tutundu. Vagon sallandıkça Halis Bey de hafifçe sallanıyordu. Kollarını havaya kaldırmış, kel başı kollarının arasında, kıllı elleriyle tutunduğu tutacakların ucunda sallanan bu yaşlı adam maymuna benziyordu. Ayşe ona acıdı, hatta sanki ondan biraz iğrendi. Bu duygu tuhaftı.

Pastanede salep içerken, "A harfinden öteye gidemeyen ansiklopediler var biliyor musunuz," dedi Halis Bey. "Bu bana çok hüzünlü geliyor." Ayşe'ye de hüzünlü geldi. Halis Bey devam etti, ansiklopedi hakkında konuşurken yine gözle görünür biçimde canlanmış, neşelenmişti. İlk ansiklopedilerden birinin dünyayı hem olduğu gibi hem de olması gerektiği gibi göstermek iddiasında olduğunu anlattı. Eski Roma'daki ansiklopedik eserlerde pratik bilgilerin ilk sayfalarda, güzel sanatlarınsa sonda yer aldığından, bilgileri sınıflandırmanın aslında nasıl büyük bir mesele olduğundan ve alfabetik sıranın önemli bilgi önemsiz bilgi ay-

rımını ortadan kaldırdığından, bütün bilgileri bir bakıma eşitlediğinden söz etti.

Ayşe bunaldı, saçıyla oynamaya başladı, bir bukleyi işaretparmağına dolayıp duruyordu. "Bilmek, bilgi, neden bu kadar önemli?" diye sordu kızgınlıkla. Halis Bey hemen cevap vermedi, sonra, "Birden fazla cevabı olabilir bu sorunun," dedi. "Bana kalırsa ben düşünmek için derdim... Düşünebilmek ve hatta hissedebilmek için." Bir süre konuşmadılar. "Bana daha çok kendi küçük iktidarlarımızı kurmak için bilmek istiyoruz gibi geliyor," dedi Ayşe, "bilen insan üstten bakıyor, bilgisiyle caka satıyor." Sesi titredi, nedense çok gerilmişti, kendini Kerem ile tartışır gibi hissediyordu. "Ben de farkındayım," dedi Halis Bey, "size verdiğim notların arasında bu hususla da ilgili bir madde var." Ayşe'yi sakinleştirmeye çalışıyordu. Gülümseyerek, "Nisan Hanım da kendi küçük iktidarı için mi bilmek istiyor?" diye sordu Halis Bey. Ayşe önce soruyu anlamadı. Nisan Hanım? Anlayınca şaşaladı, ne diyeceğini bilemedi. Yüzü kızardı.

Halis Bey yine gülümseyerek konuşmayı sürdürdü: "En başından beri, hayatta kalabilmek için bilmemiz gerekiyordu. Aşağı yukarı bütün canlılar için bunu söyleyebiliriz. Bilmek çabası çok doğal, adeta refleks. Düşerken tutunmak gibi." Ayşe dinliyordu ama bir yandan da aklı Nisan Hanım'daydı. "Şimdi," diye devam etti Halis Bey, "bilgi bir iktidar aracı olduğu için bilmekten vaz mı geçelim? Ona bakarsanız her şey bir iktidar aracına dönüşebilir. Güzellik mesela. Güzellikten de mi vazgeçelim?" Ayşe emin olamadı ama güzellik derken Halis Bey elini ileri doğru uzatıp kendisini göstermişti sanki.

"Hem bizim ansiklopedimizde insanların üstünlük taslamasına yarayacak bilgiler yok, değil mi?" diye sordu, Ayşe'nin onaylamasını bekleyerek. "Biz en fazla, bu ansiklopediyi okuyanların diğer insanlarla belli bir hüzün ve sükûnet seviyesinde eşitlendiklerini, birleştiklerini hissetmelerini isteriz."

"Dünyaya yeni gelmişler gibi," dedi Ayşe, sakinleşmişti.

Halis Bey'in gözleri doldu birden, "Evet, öyle!" dedi.

Ayşe eve dönerken, Halis Bey'in kendi öykülerini hatırlayacak, örnek verecek kadar iyi okumuş olmasını düşündü ve buna sevindi. Nisan Hanım, bir öyküsünde geçen iki çocuklu, hayattan bunalmış bir ev kadınıydı. Sabahları mutfak penceresinin önüne konan küçük kuşun ne kuşu olduğunu merak ediyor, bilmek istiyordu. Bu bilginin kuşla arasında hayatı güzelleştirecek bir sır, bir çeşit anlaşma gibi olacağını düşünüyordu.

# Dans

Küçük zevkleriniz vardı, basit zevkler: Televizyondaki yarışma programlarını takip etmek, torunlarınıza para vermek ve ağrıyan dizlerinize rağmen, neredeyse ayda bir Kızılay'a inip ekmek arası döner yemek. "Bazıları kömür ateşinde pişeni tercih ediyor, benim için fark etmiyor," dediniz. "Eti iyi olsun, sert ve sinirli olmasın yeter."

Döner yemeye genellikle öğleden sonraları gidiyormuşsunuz, Kızılay civarında çalışanların öğle tatili bittikten sonra, ortalık biraz tenhalaşınca. "Görsen, dönerci değil de yaşlı bakımevinin yemek salonu sanırsın," dediniz. "Hep benim yaşımda ihtiyarlar. Ekmek arası döner yemek eski Ankaralı orta halli memur ailelerinin vazgeçemedikleri alışkanlık mı, zevk mi, tören mi, artık ona sen karar ver." Kimi bastonla, kimi yürüteçle geliyormuş. Döneri yedikten sonra takma dişlerini çıkarıp kutusuna koyanlar bile varmış. Bunu söyledikten sonra güldünüz.

İştahınız, neşeniz yerinde olduğunda bir buçuk porsiyon yiyormuşsunuz. Yine ekmek arası. "Dönerin zevki ekmekle çıkıyor," dediniz. Domates koymalarını istemiyormuşsu-

nuz, domates sulandırıp soğutuyormuş döneri. Baharda, elma gibi tatlı yeni soğanlar çıktığında soğan koymalarını istiyormuşsunuz. Arada bir de salatalık turşusu. Sonra mideniz biraz ağrıyormuş, ama çok değil, biraz.

Dönercinin duvarında büyük ekran bir televizyon varmış. Daima açıkmış ve haber kanalına ayarlıymış. "Son günlerde, ne zaman şöyle ağız tadıyla bir döner yiyeyim diye gitsem televizyonda hep felaket haberi oluyor," dediniz. Patlayan bombalar, çöken madenler, açlık grevleri, denizde boğulan mülteciler, savaş... "Küçük zevklerin karşısına hep büyük acılar çıkıyor. Lokmaları yutmak gittikçe zorlaşıyor."

Birden kalkıp radyonun sesini açtınız. "Çok severim bu parçayı, çıktığında ben yirmili yaşlarımdaydım." Dans etmeye başladınız. Gülümsüyordunuz, oysa acı çektiğiniz belliydi. Bacaklarınızı, kollarınızı, başınızı her hareket ettirdiğinizde keskin bir acı duyduğunuz belliydi. Yine de dans etmeyi sürdürdünüz. Birazdan ya bütün eklemleriniz kilitlenecek ya da dağılacak gibiydi.

*Paint It Black* şarkısıyla nasıl dans edileceğini ben sizden öğrendim.

# Kötülük

"İyi bir şey yapıyorsunuz değil mi yavrum?" diye sordunuz başınızı kapıdan uzatıp. Yaşlanmıştınız. Hafızanız yıllar içinde her yöne gidebilen bir akışkanlık kazanmış ve sonunda da akıp gitmişti, bedeninizi kurumuş bir kabuk gibi geride bırakarak. Artık hatırlamıyordunuz, bilmiyordunuz, anlamıyordunuz. Anlamadığınız şeyler sizi dehşete düşürüyordu. Zihniniz, sakinleşmek için, en kolay açıklamayı, en basit cevabı tercih ediyordu.

Ağustos sonuydu, eşimle birlikte evinizin girişindeki merdiveni sarmış asmayı buduyorduk. Başımızı eğmeden merdiveni çıkamaz olmuştuk. Asmayı taşıyan tahtalar bazı yerlerde öyle bel vermişti ki, kırılacaklarından endişe ediyorduk.

Eşim bir makasla üzüm salkımlarını kesip bir leğene dolduruyor, ben testereyle dalları kesiyordum. Dallar kesilirken rahatsız edici sürtünme sesleri çıkıyor, yapraklar tehdit altında titriyor, hışırdıyordu. Merdivenin basamakları, kapının önü, kuruyup buruşmuş üzüm taneleri, yapraklar ve dallarla dolmuştu.

Hareketlilik, gürültü sizi rahatsız etmiş, ürkütmüş olmalıydı. Kapıya çıktınız. İki insan, biri çocuğunuzdu galiba, ellerinde makas ve testereyle her şeyi altüst ediyor gibi görünüyordu. Buna rağmen "İyi bir şey yapıyorsunuz değil mi?" diye sordunuz, ikna olmayı isteyerek.

"İyi bir şey yapıyoruz tabii baba!" dedim. Hemen ikna olup rahatladınız. Dudaklarınızda gülümsemeye benzer bir şey belirdi. Sallana sallana içeri, odanıza döndünüz.

Kötülüğü ancak sağlıklı bir zihin düşünebilirmiş, bunu sizden öğrendim.

# Boşluk

Birkaç günlüğüne şehir dışına çıkan komşunuzun kedisine mama vermeniz gerekiyordu. "Hemen dönerim," dediniz. Siz çıkınca, merakıma yenik düştüm, kitaplığınızı karıştırdım. Sorsam, zaten izin verirdiniz, seyrek de görüşsek yıllara yayılan bir dostluğumuz vardı. Size sormadan, gizli kapaklı bir iş gibi kitapları raflarından çekip, iç kapaklarında bir tarih veya bir not var mı diye bakmak bana çocukça bir heyecan veriyordu, bir yaramazlık yapıyormuşum hissi.

Dikey ve yatay olarak yerleştirilmiş kitaplar rafları silme doldurmuştu, hiç boşluk yoktu. Günümüz yazarlarının birkaç kitabına baktım. Sonra gözüm Rus klasiklerine takıldı. *Budala*'yı çekip aldım. İç kapağında "Seni Budala!" yazıyordu, tarih yoktu. Siz mi yazmıştınız, yazarı, kahramanı ve okuru aynı zeminde buluşturma ehliyetini kendinde gören tutkulu bir edebiyat okuru olarak? Aynı anda hem Dostoyevski'ye, hem Prens Mışkin'e hem de kendinize mi sesleniyordunuz? Yoksa hayatınızdaki biri mi size seslenmişti, edebiyatı aracı kılarak? Bunları düşünmek hoşuma gidiyordu. İki kelime ve bir ünlem işaretinden hareketle, ele geç-

mez insan ruhunu kavramaya çalışmak... Bu oyun hoşuma gidiyordu.

Yedi yüz sayfalık romanın sayfalarını hızlıca karıştırdım. Yanlış görmediysem tek bir cümlenin altını çizmiştiniz. Aslında tam bir cümle bile değil, bir cümlenin sonu: "tedirgin insanlar general olamaz." Bu kadar. Mavi tükenmezkalem.

General mi olmak istiyordunuz? Neden general olamadığınızı açıkladığı için mi çizmiştiniz o cümlenin altını? Tedirgin biri olduğunuzu mu söylüyordunuz?

Sanmıyorum. Cümledeki yazı tura kesinliği hoşunuza gitmiş olmalı. Ya general olup savaşacaktınız ya da tedirgin olup içinize kapanacaktınız. Eylem ya da eylemsizlik. Arası yok! Arasının olmaması size cazip gelmiş olmalı. Çünkü ben sizi bildim bileli kararsız ruhunuza bir kap, kesin ve son bir biçim arıyordunuz. Oysa içinizdeki iyiliği de kötülüğü de bir türlü serbest bırakamayan tutuk biriydiniz. İyi olmak sizi budala, kötü olmak sizi cani yapacak diye korkuyordunuz.

Kapı açıldı. Geldiğinizi duyunca romanı hızla yerine koydum. "Geldim," dediniz cılız bir sesle. Ellerinizi yıkamak için banyoya gittiniz. Salona döndüğünüzde yüzünüz allak bullaktı. Ne olduğunu sordum, olağandışı bir şey olduğu belliydi.

Kedinin mama kabının altına serili gazeteyi kirlendiği için değiştirmişsiniz. Yerine serdiğiniz gazetedeki bir habere takılmış gözünüz: Bir viyadükte gece yarısı bir kaza oluyor. Karşı yoldaki bir aracın sürücüsü, ki kadınmış, kazayı görüyor. Gecenin bir vakti, başka araç yok. Kadın yardım etmek için duruyor. Aracından hızla inip kazanın olduğu tarafa geçmek için viyadüğün bariyerini aşıyor. Viyadüğün iki yolu arasındaki boşluğu fark etmiyor. Metrelerce aşağı düşerek ölüyor. "Ne feci değil mi?" diye sordunuz, "Arada boşluk varmış... Fark etmemiş kadıncağız!" Sesinizde, bakışla-

rınızda keder ve yorgunluk vardı. Okuduğunuz haber o kadınla değil sizinle ilgiliymiş gibi sarsılmıştınız. Sayıklar gibi, "Boşluk varmış," dediniz. Sonra dönüp rafları silme kitapla dolu kitaplığa baktınız.

Ben de baktım. Bu dünyada ya general ya tedirgin olunurmuş, arası yokmuş. Sizden öğrendim.

HAVA KARARDI, EV soğudu, Ayşe okumakta zorlanmaya başladı. Saate baktı. Ayracı koydu, kitabı kapattı. Avrupalı kadın yazarları seviyordu. Cesaretleri hayranlık uyandırıyordu. En delidolu, en kıyıcı yaşantıları anlatırken bile soğuk, mesafeli ve şıktılar. Ayşe onlar gibi olmak istedi. Annem üzülür mü, ablam ne der, Kerem ne hisseder diye düşünmeden yazmak... Yapamayacağını biliyordu.

Paltosunu giydi, atkısını doladı. Kerem'i karşılamaya, gara gitmek için evden çıktı. Akşam karanlığında Bülbülderesi Caddesi'nden Kolej'e doğru yürürken sert rüzgârla birlikte incecik kar atıştırmaya başladı. Ayşe kapüşonunu taktı, sesler azaldı, hareketler yavaşladı. Cadde eski, bakımsız bir akvaryuma dönüştü. İnsanlar, binalar, ağaçlar, otomobiller, her şey yosun tutmuş birer akvaryum süsü gibiydi. Ayşe kapüşonunu çıkardı. Ekmek fırınının önünden geçti, raflarda ekmek yoktu, peksimet dışında bir şey kalmamıştı. Fırıncılar dükkânı kapatıp çıkmaya hazırlanıyordu. Karşı kaldırımdaki küçük sahaf dükkânına baktı Ayşe, bir tuhaflık vardı. Sahaf tabelası duruyordu, genç sahaf da orada, dükkânın önündeydi ama içeride hiç kitap yoktu. Kitapların doldu-

ramadığı ya da yarattığı boşluk... Dükkânın önüne rengârenk valizler dizilmişti, içeride de onlarca valiz üst üste duruyordu. Genç adam dışarıdaki valizleri içeri taşıyor, dükkânı kapatmaya hazırlanıyordu. Sahaf, ikinci el tekerlekli valiz satan bir dükkâna dönüşmüştü. Ne olduysa birdenbire olmuş, diye düşündü Ayşe, daha üç gün önce uğramış, Tagore'un birkaç şiir kitabını almıştı. Hatta raflardan birinde *Resimli Genel Kültür Ansiklopedisi*'ni görünce şöyle bir karıştırmıştı. Halis Bey sahaflığı bırakan genci görse ne derdi acaba? "Sizden yolculuğu öğrendim: Önce kitaplarla sonra tekerlekli valizlerle çıkılan yolculuk." Ayşe kendi kendine güldü. Halis Bey'in öğrendikleri hâlâ çocukça geliyordu ona. Asıl öğreneceği şeyi değil de hep başka bir şeyi öğreniyordu Halis Bey. Bilmesi gerekeni değil, başka bir şeyi biliyordu. Ayşe yaşlandığında, basit ve gösterişsiz bir okur olduğunda bu tavrı şiirsel bulabilirdi ama şimdi değil.

Kolej'e geldiğinde kar kesildi. Ankaray'a bindi, gözlükleri buğulandı. Çeviriden kalan zamanda Halis Bey'in ansiklopedisiyle uğraşmak, yeteri kadar okuyamamak, kendi yazacaklarıyla ilgilenememek canını sıkıyordu. Birkaç öyküye dair not almıştı ama ikinci öykü kitabı için daha çok çalışması gerekiyordu. İlk kitabın başarısı onu cesaretlendireceği yerde ürkütmüştü. Yazmasam, diye düşünüyordu bazen Ayşe, mecbur muyum? Mecburdu. Değildi. Peki hangisi daha üzücü: A harfinden öteye gidemeyen ansiklopediler mi, tek bir kitap yazabilen yazarlar mı?

Maltepe durağında indi, altgeçitten gara doğru yürüdü. Geçit ıssızdı, Ayşe sadece kendi ayak seslerini duyuyordu. Ayşe Çatalan'ın ayak sesleri daha ilk kitabıyla edebiyat dünyasında yankılanmaya başladı, diye mırıldandı, güldü. Öykü dosyasını tamamladıktan sonra yolladığı ilk yayınevi hemen olumlu cevap vermişti. Oysa biliyordu, ilk kitaplarını bastırmak isteyenler çoğunlukla yayınevi yayınevi dolaşıyordu. Biri reddedince diğerine, o da reddedince bir başkasına... Edebiyat dünyası diye yekpare bir dünya olduğu inancı... O dünyaya girilemediği için hissedilen yalnızlık,

kızgınlık ve haset... "Ne güzel ki sen bunların hiçbirini yaşamadın," demişti Kerem. Elinde Ayşe'nin yayınevinden yeni gelmiş kitabı, yemek masasının etrafında koşuyor, dans ediyordu. Sevinçli ve şaşkındı. Beni seviyor, diye düşünmüştü Ayşe.

Gar kalabalıktı, İstanbul treni gelince daha da kalabalıklaştı. İnsanların konuşma uğultusu ve tekerlekli valizlerin gürültüsü yüksek tavanlı, geniş salonu doldurdu. Kerem kalabalığın arasından elini kaldırdı, gülümsedi. Ayşe neredeyse kahkahalarla gülerek karşılık verdi, onu gördüğüne birdenbire çok sevindi. Sarıldılar. Kerem'in paltosu sigara, rutubet ve oda spreyi kokuyordu.

Kızılay'a kadar yürüdüler, hava biraz yumuşamış, bulvardaki trafik azalmıştı. Selanik Caddesi'ndeki barlardan birine oturup bira içtiler, hamburger, patates kızartması yediler. "Bu sos iştahımı açıyor," dedi Kerem, küçük cam şişedeki sosu ışığa doğru kaldırıp etiketi okumaya çalıştı. Sonra da patates kızartmasının üzerine bolca döktü. Bu halleri Ayşe'ye eğlenceli geliyordu.

Kerem, "Nasıl gidiyor Halis Bey'le?" diye sordu. Ayşe iyi gittiğini söylemekle yetindi. "Tabii yine sen bilirsin ama onunla uğraşacağına kendi kitabınla uğraşsan..." dedi Kerem, sustu. Ayşe'nin içi kararadı, bir şey söylemedi. Bakışlarını duvardaki televizyon ekranına çevirdi. *Losing My Religion*'ın klibi vardı. Kasketli iki adam büyük bir projektörü bir an için Ayşe'ye doğru çevirdi.

Kerem arka arkaya birkaç patatesi ağzına attı. Hızla çiğnedi. Asıl anlatacağı şeyi unuttuğunu söyledi. Trende gelirken çok matrak bir şey hatırlamıştı. Gülerek, "Tam Halis Bey'lik bir hatıra," dedi, "bir ansiklopedi hikâyesi." Ortaokuldayken bir gün öğretmenler odasıyla müdürün odasının bulunduğu koridordan geçiyormuş. O sırada bir öğretmen müdürün odasının kapısını çalıp içeri girmiş. Öğretmen girerken Kerem'in kapı aralığından gördüğü manzara şuymuş: Müdür ile müdür muavini ellerine kalın birer ansiklopedi cildi almış, ciltlerle vurarak bir öğrenciyi dövüyormuş. Kerem kahkahalarla gülmeye başladı. "Sinirimden gülüyorum! Düşünsene takım elbiseli iki adam, ellerindeki

kalın ansiklopedi ciltlerini zavallı çocuğun orasına burasına indiriyorlar. Modern eğitim dediğin böyle olur. Medreselerdeki gibi kızılcık sopasıyla mı dövselerdi!" Ayşe şaşkın şaşkın baktı. Kerem kendi konuşup kendi gülüyordu: "Sizdeki hangi cilt müdürüm? Benimki D-G cildi. J-L'yi deneyin müdürüm, ele daha iyi oturuyor, daha tok bir vuruş sağlıyor!" Ayşe gülemedi, "Çocuğa ne oldu?" diye sordu. "Bilmem," dedi Kerem, "hayatta kalmayı başarmıştır herhalde. Hepimiz gibi."

Eve yürüyerek döndüler. Gece saat bire geliyordu. Caddeler, sokaklar iyice ıssızlaşmıştı. Kocatepe Camii ışıl ışıldı. Ara sokaklarda arabalarını ağır ağır çeken birkaç çöp toplayıcısıyla karşılaştılar. Ayşe onlarla göz göze gelmeyi, selamlaşmayı denedi, başaramadı. Başka, ulaşılmaz bir dünyadaydılar. "Küçükken, dokuzon yaşındayken bir hayal kurardım," diye anlatmaya başladı Ayşe. "Ben yaşlarda bir çöp toplayıcısı çocuk, dik bir yokuş başında arabasıyla duruyor. Araba dolu, çocuk yokuşu bir türlü çıkamıyor. Gidip ona yardım ediyorum. Birlikte arabasını ite çeke yokuştan çıkarıyoruz." Kerem epey sarhoştu, "Anlamadım!" dedi, "Bu oldu mu gerçekten?" Ayşe'nin koluna girdi. Kör birinin adımlarıyla yürüyordu. "Hayır olmadı, benim hayalimdi," dedi Ayşe. "Bu hayal beni duygulandırırdı, biliyor musun? Kendimi iyi bir insan gibi hissederdim. Gözlerim dolardı." Güldü. Çocuk Ayşe'ye acıyarak güldü.

Kerem ıslıkla *Venceremos*'u çalmaya çalıştı. Sonra, "Herkesin ansiklopediyle ilgili bir hatırası vardır sanırım," dedi kendi kendine konuşur gibi. "Gazeteden kesilen kuponlarla cilt cilt alınan ansiklopediler, salondaki camlı büfeye süs eşyası gibi tam takım dizmeler..." Ayşe de hatırlıyordu, yazları ailecek Türkiye'ye geldiklerinde elinde kuponlarla gazete bayiine gidenleri görüp şaşırdığını söyledi. Biraz düşündü, "Hatırlıyor musun?" diye sordu, "Bir dönem üniversite öğrencileri kapı kapı dolaşıp ansiklopedi pazarlarlardı. Abim de yapmıştı." Kerem derin bir nefes aldı. "Hatırlıyorum tabii, benim de dayım yapardı. Bak gördün mü

herkesin bir ansiklopedi hatırası var. Ama yakında yaşlılar dışında kimsenin böyle hatıraları olmayacak!" Durup yine derin bir nefes aldı. "Halis Bey kendi ansiklopedisini yazacağına, yazdıracağına, insanların ansiklopedilere dair hatıralarını derlese daha anlamlı bir iş yapmış olur. Somut olmayan kültürel miras o hatıralar. Korunması gerek."

Ertesi gün kahvaltıda Kerem ansiklopedi maddelerini okumak istediğini söyledi. Ayşe Kerem'in bir gün bunu isteyeceğini tahmin etmişti. Yakışık almaz, okutamam, diye düşünmüştü, Halis Bey'e saygısızlık olur. Ama o sabah hemen kabul etti, çocukça bir heyecana kapılmıştı, Kerem'in ne diyeceğini çok merak ediyordu. Dizüstü bilgisayarını açıp uzattı.

Kerem, kucağında bilgisayarla balkon kapısının yanındaki koltuğa oturup okumaya başladı. Arada sırada tülü aralıyor, balkona bakıyordu. Ayşe onun bir parıltı, bir ışık aradığını düşündü. Yazıda ya da hayatta. Balkonda birkaç boş saksıdan başka bir şey yoktu, daha geride Seyranbağları'nın birbirinin üzerine yığılmış gibi görünen apartmanları, yukarıda da gökyüzü silme gri, ışıksız. Kerem okumayı bitirince büyük bir ciddiyetle, "Siyasal olanı bir süslemeye, bir tür yüzeye dönüştüren, öyle gösteren bir tavır var bu okuduklarımda," dedi. Yine tülü aralayıp dışarıya baktı. "Asıl olana ulaşmak istiyorsanız yüzeydeki tarihsel, toplumsal gerçekleri kazıyın, diyor sanki. Saçma! Bunları zamanında, on dokuzuncu yüzyılda Baudelaire yazmış olsaydı, okur, başımın üzerine koyardım."

Kerem ayağa kalktı, salonda volta atmaya başladı. Söylediklerini abartılı jestlerle destekleyerek ve daldan dala atlayarak konuşuyordu. İnsanların kendi ansiklopedilerini yazma fikrinin modernleşmenin zararsız, tatlı bir şımarıklığı olarak görülebileceğini söyledi. Ansiklopedilerin uygarlık tarihindeki yerinden ve aydınlanma düşüncesinden söz etti. Sonra bütün insan faaliyetlerinin eninde sonunda kendi üzerine kıvrılıp doğadan, gerçeklikten ve yola çıkış amacından uzaklaştığını öne sürdü. Bu süreç sanat

için de geçerliydi, hatta sanat bile isteye bir adım daha atıp kendisini bir parodiye dönüştürebiliyordu. Oysa Halis Bey'in tasarısı ansiklopedi fikrini ciddiye mi alıyor yoksa bu fikirle dalga mı geçiyor, belli değildi. "Zaten," dedi Kerem son noktayı koyacağını belli eden bir jestle, "dalga geçse bile çok demode. Çünkü bu da çoktan ve çokça yapıldı."

Ayşe sakin sakin dinledi. "Yani, bırak bu işi, diyorsun, öyle mi?"

"Başından beri bunu söylüyorum," dedi Kerem. Biraz düşündü. "Fakat hoşuma da gitti biliyor musun okuduklarım! Senin sayende sanırım, yani insan kendini anlatıma kaptırıyor. Halis Bey'in daha neler öğrendiğini, öğreneceğini merak ediyor."

# Soba

Anahtarlığınızda beş-altı anahtar vardı. Bu bolluk sizde mülk sahipliğinin değil, hiçbir yere sığamamanın işareti gibiydi. Henüz yolun başında bir teknisyen oluşunuz, buna rağmen bütün işlere ben bilirim diyerek atılmanız şantiyede kimi zaman sorunlara yol açıyordu. Hoş görüyordum. Ataklığınızın ardındaki kırılganlığı fark etmemek zordu. Yanınızdakileri iterek öne çıkmazsanız, geriye düşecek ve orada, geride silinip gidecek, hemen unutulacaktınız. Sizin için dünyanın düzeni böyle işliyordu.

"Bir hafta sonu buyurun köydeki eve gidelim mühendis bey, seversiniz orayı," demiştiniz. Davetinizi, dünyadan silinip gitmeyin diye kabul etmiştim.

Anahtarlardan birini ayırıp evin yosun yeşiline boyalı demir kapısını açtınız. Kapı gıcırdadı ama sanki soğuktan gıcırdadı. Sahanlıkta hızla ayakkabılarınızı çıkarıp terlik giydiniz, önüme kahverengi plastikten bir çift terlik koydunuz. Evin soğuğu dışarının soğuğundan farklıydı. Dışarıda, ilçenin on kilometre kadar uzağındaki bu karanlık köyde, bulutsuz gökyüzüne doğru yükselip genişleyen soğuk, evde

duvar diplerine, kapı altlarına büzüşüyordu. Sahanlığı geçip birkaç basamaklık bir merdivenden genişçe bir odaya çıktık. Odanın bir köşesinde mutfak tezgâhı ve terek vardı, diğer köşede soba, bir masa, sandalyeler, pencerelerin önünde iki divan. "Siz oturun şöyle mühendis bey," dediniz, elinizdeki torbaları tezgâhın üzerine koyup tekrar sahanlığa indiniz. Konuşurken, yürürken, dururken hep birilerine, bir şeylere efelenir gibiydiniz. Divana paltomla oturdum, aşağıda çuvala odun koyduğunuzu duyabiliyordum. Az sonra iki çuval odunla odaya girdiniz. Yardım etmek için kalktım. Gerek olmadığını söylediniz. Hemen sobayı yakmaya giriştiniz. "Aslında burası kışın kalınacak yer değil," dediniz. "Ben buraya rakı içmeye, kafa dinlemeye geliyorum. Sobamı yakıyorum, çayımı koyuyorum. Patatesler kuzinede... Üzerine tereyağı... Biraz pastırma, yanına da turşu, arada çay, mis gibi..." İştahla ve yine birilerine efelenerek anlatıyordunuz: Soba böyle yakılır, rakı böyle içilir, kafa böyle dinlenir.

Sobaya odun atarken söğüdün kısa sürede yanıp bittiğini, meşeninse daha uzun süre yandığını, neredeyse kömür gibi ısıttığını anlattınız. Bir yandan beni rahat ettirmeye çalışıyor, etrafımda dört dönüyordunuz, bir yandan da sizi tecrübeli beni acemi yapan bilgilerinizi sıralıyordunuz. Ben artık "mühendis bey" değil sizin öğrencinizdim. Güneş enerjisi panellerinden kırlangıç yuvalarına, buralarda hangi radyo kanalının takip edilmesi gerektiğinden, bostana dadanan bozayılarla mücadelenize kadar bir sürü şeyden söz ettiniz. Her şeyi, hiç soluk almadan yaşamıştınız ve her şeyi, yine hiç soluk almadan biliyordunuz.

Sobaya birkaç odun attınız, "Bizim buralarda kızılcık çok olur," dediniz. "Ağustos geldi mi köylü ormana kızılcığa gider. Kızılcık toplarken herkes başını yukarı kaldırır, büyük ağaçlara bakar. Oysa çalı gibi olanlarda meyveler daha tatlı daha suludur. Kızılcık için yüksek dallara değil, eğilip ye-

re yakın dallara bakacaksın. Meyveler yaprakların altında saklıdır. Kızılcığın önünde eğilmesini bileceksin ki ödülünü alasın." Ağzınıza bir parça pastırma atıp hızla çiğnerken bana baktınız, "Eğilmesini bilmeyen ödülünü alamaz," dediniz. Kendinize söylüyor gibiydiniz. Kadehimi size doğru uzattım.

İkinci kadehten sonra paltomu çıkardım, ev ısınmıştı. Soğuk kapı altlarından, duvar diplerden nazlanarak, salınarak çıkıyordu. Divan rahattı. Tereyağının patatesin üzerinde eriyişini seyrettim, iştah açıcı kokusunu aldım ve sizden sobaya odunları üçer üçer atmak gerektiğini, sobanın zevkinin ancak böyle alınacağını, bunu kimsenin bilmediğini öğrendim.

# Günlük

Günlük tutuyordunuz. On altı yaşınızdan beri. Demek tam tamına otuz üç yıldır. Genç kızlık hevesi olarak değil, bir davanın, sizin deyiminizle, yaşamak davasının alçakgönüllü savunucusu olmak için başlamıştınız günlük tutmaya. Günleri, her biri yeni keşfedilmiş bir kelebek türüymüşçesine kayıt altına almak gerektiğine inanmıştınız.

Ne çok gün vardı o sayfalarda.

Kendinizi kendinize bir türlü beğendiremediğiniz gençlik günleri. Yüzünüzde, bedeninizde güvenebileceğiniz, sığınabileceğiniz bir şey aradığınız günler.

Sık sık ve delicesine âşık olduğunuz günler. Kolay başlayan, kolay biten ilişkiler. Sığınak yoktu, güvence yoktu ne sizde ne de başkalarında.

Üniversite günleri. Öğrenci topluluklarına girip çıktınız, etkinliklere, toplantılara katıldınız. Bu kez büyük bir şey arıyordunuz, saygı duyacağınız, karşısında kendinizi unutacağınız büyük bir şey. Tanrı değil hayır, evren değil. Doğa, belki. Yoksa halk mı? İyi ama var mı?

Sonra iş hayatı, mesai günleri. Birbirine tıpatıp benzeyen

günler. Siz o günlere, kimsesizlik günleri, diyordunuz. İnsanlar birden geri çekilmiş gibi gelmişti size, yaşamaktan geri çekilmişler. Doğmayı ve ölmeyi unutmuşlar.

Ardından defter defter evlilik günleri ve kızınızın bebeklik, çocukluk günleri... Her gün, her an, karşısına dahi çıkmadığınız bir mahkeme tarafından yargılandığınız günler. O günleri kaleminizi iyice bastırarak yazıyordunuz günlüğünüze, mürekkep zehirmiş gibi akıtarak. Hiç bitmeyecek sanıyordunuz. Elbette bitmişti.

Şimdi Çubuk'taki bir hobi bahçesinde, bir kış günü, otuz üç yıldır tuttuğunuz günlüklerden sayfaları teker teker koparıp bir varilin içinde yanan ateşe atıyorsunuz. Alevler alçalıp yükseliyor. Sayfaların külleri rüzgârla birlikte önce varilin içinde bir girdap oluşturup ardından dışarı savruluyor, saçınıza, yüzünüze, paltonuza konuyor, sonra yine uçuyorlar.

Günler gerçekten de kelebeklere benziyormuş, sizden öğrendim.

KEREM, *CİNSEL YAŞAM Ansiklopedisi*'nin ciltlerinden birini raftan aldı, gülünç mimiklerle, şehvetten gözü dönmüş bir erkek taklidi yaparak Ayşe'ye gösterdi. Ayşe oturduğu yerde hızla başını çevirip salonun kapısına baktı, "Koy çabuk onu yerine!" dedi fısıltıyla. Kendini tutamadı, güldü. Kerem cildi yerine koyarken Ayşe'ye öpücük gönderdi. Ayşe gözlerini yumup gülümseyerek karşılık verdi. Az sonra Halis Bey elinde salata kâsesiyle salonun kapısında belirdi. "Umarım kişniş seversiniz," dedi, "salataya çok yakışıyor."

Bir cumartesi akşamı Halis Bey'in evindeydiler. Yaşlı adam genç çifti yemeğe davet etmişti. Ayşe daveti ilettiğinde Kerem tereddütsüz, "Gidelim," demişti, "Halis Diderot Bey'in hayatını merak ediyorum." Ayşe de merak ediyordu. Kerem'in hemen kabul etmesine şaşırmıştı. Onun uzaktan uzağa Halis Bey'den hoşlanmadığı o kadar belliydi ki.

Halis Bey'in evi Mebusevleri'nde, her zaman buluştukları pastanenin birkaç sokak ötesindeydi. Bahar gelmişti, hava hâlâ aydınlıktı, apartmanların bahçelerinden leylak kokuları yayılıyordu. Sokağın köşesindeki küçük oyun parkında çocuklar neşey-

le bağrışıyordu. Kerem'in sırt çantasında şarap ve sepet peyniri vardı.

Aşağıdan zili çalıp ikinci kata çıkarken ikisi de gergindi. Halis Bey konuklarının ellerini kuvvetlice sıkmış, Kerem ile tanıştığına memnun olduğunu söylemişti. "Ayakkabılarınızı çıkarmayın isterseniz ya da nasıl rahat ederseniz..." demişti. Ayşe de Kerem de çıkarınca onlara terlik verdi. Kerem terlikleri giyerken balkonu ön cephede olan bir apartmanda oturmanın büyük bir nimet olduğunu söyledi. Halis Bey, "Farkındayım," dedi, "yan cephelerdeki dar, uzun, yarış pisti gibi balkonları hiç sevmem. Buyurun balkona çıkalım isterseniz."

Salondan geçip balkona çıkarken Ayşe evin bakımlı ve düzenli olduğunu fark etmişti. Salonun bütün duvarlarını kaplayan kütüphaneye göz ucuyla bakmış, bir tuhaflık sezmiş, ne olduğunu anlayamamıştı. Balkondan ağaçlarla kaplı sakin sokakları seyrettiler. Üç-dört katlı apartmanlar ve aralarda tek tük iki katlı müstakil evler... Kerem üniversitedeyken bu mahalleyi örnek yerleşim olarak incelediklerini söyledi. 1940'ların sonunda dönemin milletvekilleri için kurulan mahallenin başlangıçta bahçe içinde iki katlı evlerden oluştuğunu, bu evlerin girişlerinin yan cephede, balkonlarınınsa ön cephede olduğunu, şimdilerde yalnız on-on beş tanesinin ayakta kaldığını anlattı. Yıkılanların yerine yapılan apartmanlar neyse ki fazla yüksek değildi, Anıtkabir'e yakın olduğu için buralarda yüksek binalara izin verilmiyordu. Kerem gergin olduğunda hep yaptığı gibi neredeyse soluk almadan konuşuyordu. Ayşe özür dilercesine Halis Bey'e bakmıştı, yaşlı adam gülümsüyor, ilgiyle dinliyordu. Yine de Kerem'in kolunu hafifçe tutmuştu Ayşe. Kerem uyarıyı anlamış, susmuştu. Halis Bey beş-altı senedir bu mahallede olduğunu, daha önce 96'lar Apartmanı'nda oturduğunu söyleyince, "Oranın mimarisi de ilginçtir," diyerek yeniden konuşmaya başlamıştı Kerem. İşinden, mimarlıktan söz ederken öğretmen gibi oluyor, herkesi de öğrenci yerine koyuyordu.

Şimdi yuvarlak yemek masasında oturuyorlardı. Kerem köftenin de salatanın da nefis olduğunu söyledi. "Ev işlerine yardıma gelen becerikli bir hanım var, köfteyi o yaptı," dedi Halis Bey.

Ayşe, kitaplığı gösterip, "Bunları sonradan toparladınız sanırım," dedi. Rafların tamamı ansiklopediyle doluydu, bin bir çeşit ansiklopedi. Hiç kitap yoktu. Bazılarının çocukluk ve gençlik döneminden olduğunu, çoğunu sahaflardan aldığını söyledi Halis Bey. "Kitaplar içerideki odalarda," diye ekledi. Tuhaflığın o da farkında, diye düşündü Ayşe. Sanki evin salonunda değil de, bir kütüphanenin referans bölümünde oturuyorlardı. Başını sağa sola çevirip bir kez daha ansiklopedilere baktı. Dünyanın bütün bilgisi. Yerden tavana kadar. Geride bıraktığımız, geçmişte kalmış dünyanın bütün bilgisi.

"İnsanın aklına ister istemez Profesör Kien geliyor," dedi Ayşe. İki kadeh şarap içmişti, üçüncüsüyle masanın üzerinde küçük daireler çiziyor, kadehte nazlı nazlı dalgalanan kırmızılığı seyrediyordu.

Halis Bey kaşlarını kaldırdı, masadaki bir noktaya gözlerini dikti, sonra yemeğine devam etti. Sessizlik... Ayşe söylediğine pişman oldu, utandı. Ona böyle duygular yaşattığı için Halis Bey'e sinirlendi. Bunu hep yapıyor, diye düşündü, beni hep mahcup ediyor, çocuk gibi hissettiriyor. Yaşlı adam kadehini genç çifte doğru uzattı. Kerem konuyu değiştirmek için, "96'lar Apartmanı'ndan önce nerede oturuyordunuz?" diye sordu. Halis Bey İstanbul'da doğmuş, orada okumuş, orada çalışmaya başlamış, orada evlenmişti. "Ama çocuklarımız burada, Ankara'da doğdu, bir kız bir oğlan," dedi. "Ben Devlet Su İşleri'ne girince Ankara'ya taşındık." Kurumda geçen günlerini, şantiye şantiye dolaşmalarını, Hacettepe Üniversitesi Heykel Bölümü'nde öğretim üyesi olan eşiyle yıllar önce boşandıklarını, çocuklarının ikisinin de İstanbul'da yaşadığını anlattı. Saklayacağı bir şey yokmuş gibi konuşuyordu. Duraksamadan, hep gülümseyerek. Sonunda "İşte böyle!" dedi. Ayşe ile Kerem'e ailelerini sordu.

Ayşe altı kardeş olduklarını söyledi. "Ben dördüncüyüm, kelimenin tam anlamıyla arada kaynadım." Güldü. "Ailenin hem içinde hem dışındaydım. Sorumluluğum olmadı, sanırım çok yük de olmadım." Annesiyle babası Adana'dan Fransa'ya işçi olarak gitmişlerdi. Yıllarca Lyon'da bir elyaf fabrikasında çalışmışlardı. "Ben de orada doğdum, okula orada başladım. Yazları gelirdik Adana'ya, Ankara'ya. Sonrası biraz karışık." Liseyi, ardından üniversiteyi Ankara'da, büyük abisinin ve eşinin yanında okumuştu. Bunu kendisi istemişti. "Abim ve Gülnur... Onların hayatı bana çok çekici görünürdü. İkisi de ilkokul öğretmeniydi. Çocukları yoktu, istememişlerdi. Kendileri çocuk gibiydi. Yerlerinde duramazlardı. Geziler, konserler, etkinlikler... Eylemler, mitingler... Sevdikleri yazarların yeni kitapları, yönetmenlerin yeni filmleri onları heyecanlandırır, hararetli hararetli konuşurlardı. Konuşmaları çok güzeldi, onlarla olmak çok güzeldi. Hayatı önüme seriyorlar gibi hissederdim. Çünkü onlar... Yaşıyorlardı." Ayşe sustu, dönüp Kerem'e baktı. "Şimdi?" diye sordu Halis Bey merakla. "Annemle babam biriktirdikleriyle Adana'da, yaylada bir ev yaptırdılar. Abimler oraya taşındı, şimdi yaz-kış oradalar. Annemler de yazları Fransa'dan geliyor. Ev güzel." Yine bir sessizlik oldu. Halis Bey hikâyenin bitmediğini sezmişti, Ayşe'ye bakıyordu. "Abim Ankara'da bir eylemde başına darbe aldı... Polis copu... Beş yıl kadar önce..." Ayşe yine sustu. Kerem onun masanın üzerindeki ellerini tutmak için uzanıyordu ki Ayşe ellerini indirip kucağına koydu. "Bilinci kapalı kaldı bir süre," diye devam etti. "Sonra ameliyatlar filan... Aylarca konuşmada ve yiyecekleri yutmada zorlandı... Şimdi iyi, yani fiziksel bir sorun yok... Konuşuyor, yürüyor... Ama kendine olan güvenini kaybetti... Kendine, başkalarına, insanlara olan güvenini... Yaylada Gülnur'la birlikte kalabalıktan uzak durmaya çalışarak yaşıyorlar. Kalabalıktan ürküyor abim... Kalabalıktan, gürültüden, ani hareketlerden ürküyor. Bahçe duvarına sıçrayan kediden, ağaçtan havalanan kuştan ürküyor... Bazen kızıyorum ona, neden ve nasıl bu kadar ko-

lay kaybetti cesaretini! Bazen de hiç kızamıyorum... Neden kızayım, nasıl kızayım!"

Balkonun kapısından içeri alkış sesleri geldi, sonra bir müzik başladı. "Hemen şurada bir meyhane var, bazen canlı müzik oluyor," diye açıkladı Halis Bey. Ayşe balkona çıktı, biraz kendi halinde kalmak istiyordu. Seslerin geldiği yöne baktı. İki katlı bir evden bozma meyhanenin bahçesinde insanlar hep birlikte şarkı söylüyor, masalara vurarak tempo tutuyorlardı. Şarkı çok güzeldi. Ayşe'nin tüyleri ürperdi. Bir süre seyretti. İçeri, masaya dönerken gözleri dolu doluydu. Kerem, İstanbullu olduğunu ama İstanbul'dan hep korktuğunu anlatıyordu. Halis Bey ile birlikte başlarını kaldırıp Ayşe'ye baktılar. "Eğlenen insanları seyretmek hoşuma gidiyor," dedi Ayşe. "Bir şarkının etrafında toplanmışlar... Bir şarkının etrafında hissedilen aidiyet duygusu... Bu hoşuma gidiyor... Zaten... Zaten galiba bir tek bu tür aidiyetlere özeniyorum." Kerem Ayşe'nin duygulandığında sayıklar gibi konuşmasına alışıktı. Halis Bey de yadırgamış görünmüyordu.

Aidiyet duygusu üzerine konuştular. Halis Bey kendisini kısa kollu gömlek giyen, gömleğini de pantolonunun içine sokan insanlardan oluşan bir topluluğa ait hissettiğini söyledi. "Azınlık mensubuyum yani," dedi. Kerem birden ayağa kalkıp kollarını açarak, pantolonunun içine sokmadığı uzun kollu gömleğini gösterdi. Güldüler. Eğleniyorlardı.

Ayşe ile Kerem gecenin bir yarısı Tandoğan'dan Kızılay'a doğru yürürken düğün salonlarından çıkmış şık giyimli insan kalabalığının arasından geçtiler. "Belki de *Körleşme*'yi okumamıştır, o yüzden öyle susmuştur," dedi Kerem, "Kien'i bilmiyordur." Ayşe itiraz etti: "Bence okumuş, biliyor. Bildiği için öyle sustu. Rahatsız oldu. Artık tanıyorum Halis Bey'i. Takıntılı, gerçeklikten kopmuş biri gibi görünmekten hoşlanmıyor. Serde mühendislik var tabii. Her şeyi akla uydurmak istiyor. En tarifsiz duyguları bile."

# Duvar Yazısı

Elinizde boya kutusu ve fırça, Mithatpaşa Caddesi'nin kaldırımında bir o yana bir bu yana kararsız adımlar atıyordunuz. Dertliydiniz, açıkça görünüyordu. Derdinizi anlatacak birilerini arıyordunuz.

Yanınızdan geçerken yavaşlayınca, "Duvar yazılarını kapatıyorum abi," diyerek anlatmaya başladınız. Boya kutusunu ve fırçayı biraz yukarı kaldırdınız. "Kolay gelsin!" dedim. Aslında belediyede temizlik işçisiymişsiniz. Her gün kaldırımları süpürüyor, lamba direklerine sabitlenmiş küçük çöp kutularını boşaltıyormuşsunuz. Belediye belli aralıklarla duvar yazılarının üzerini boyayla kapatma görevi de veriyormuş. "Buraya kadar," dediniz, arkanızdaki binayı göstererek, "caddedeki bütün yazıları kapattım. Aşk ilanları, küfürler, siyasi sloganlar... Arada bazı müstehcen resimler... Hepsinin üzerini boyadım." Sanki görmüyormuşum gibi boya kutusuyla fırçayı tekrar havaya kaldırdınız. Sonra arkanızdaki binaya dönüp, binanın duvarına yazılmış yazıyı gösterdiniz. "Bunu nasıl kapatacağım ben abi?" diye sordunuz. Ağlamaklı bir ifade vardı yüzünüzde.

Duvara baktım. "Süphan Dağı" yazıyordu.

"Ben o dağa bakarak büyüdüm," dediniz, elinizle yazıyı göstererek. Yaz-kış karlı olan doruğunu, güneşin akşamları dağı nasıl morla pembe arası bir renge boyadığını, dağın yamaçlarından başlayıp Van Gölü'ne kadar uzanan çayırlarda açan sarı çiçekleri, ilkokulda resim ödevinde bütün çocukların bu manzarayı çizmeye çalıştığını heyecanla anlatmaya başladınız. "Ninem ben çocukken dağın sırlarını fısıldardı kulağıma," dediniz. "Mağaralarında, koyaklarında, kaya diplerinde yaşayan dervişlerin, eşkıyaların, irili ufaklı hayvanın, bitkilerin, meleklerin hikâyelerini anlatırdı. Dağdan inen çığın altında kalan ve yetmiş yıl boyunca gökyüzünü görmeden yaşayan yedi çocuklu bir ailenin masalını anlatırdı." Bir an susup boya kutusunu ve fırçayı yere koydunuz, alnınızdaki teri sildiniz. "Süphan Dağı'nın sureti Van Gölü'nün üzerinde öyle güzel çıkar ki, akça pakça bir kız aynaya bakıyor sanırsın abi!" dediniz. Yaz geceleri dağdan esen rüzgârın insanın bağrını, koynunu pek güzel serinlettiğini, pınarlarından akan suyun şifalı olduğunu, eteklerinde yetişen domatesin lezzetini bir yiyenin bir daha unutamayacağını coşkuyla anlatıyordunuz. Dinledim.

Betonla, metalle, camla kuşatıldığımız bu işlek caddede, "Süphan Dağı" iki kelime değil koca bir dağmış. Bunu sizden öğrendim.

# Anadili

Dünya bir güvencenin etrafında dönmeye başladığında, huzur dolu yörüngesinde döne döne silinip boşluğa karışmaya yüz tutar.

Dünyayı yeniden mümkün ve okunaklı kılan bir sözcüktür. Anadilinizde duyduğunuz bir sözcük. Bunu sizden öğrendim.

# Güzellik

Resim çok güzel. Ama alışılmış güzellikten geriye sadece simetri kalıyor. Bunu sizden öğrendim.

Resim çok güzel. Salonunuzun en geniş duvarına asmışsınız. Böylece duvar değişmiş, ev değişmiş, siz değişmişsiniz. İnsana yakışan, soylu bir yaşam sürdüğünüzü düşünmüşsünüz. İncelmiş bir zevkin sizi sıradanlıktan uzak tutacağına inanıyormuşsunuz.

Resme bakarken, güzellik sizin de üzerinde bulunduğunuz yoldan geçerek iyiliğe dönüşüyormuş. Resimdeki tül perdeyi aralayıp bakmaya doyamıyormuşsunuz. Resimle birlikte dünyayı kucaklamak istiyormuşsunuz, dünyayla baş edebileceğinizi hissediyormuşsunuz.

Zaman geçmiş. Zaman da, tıpkı güzellik gibi, sizin üzerinde bulunduğunuz yoldan geçmiş. Resme alışmışsınız, artık önünde uzun zaman geçirmiyormuşsunuz. Bir süre sonra neredeyse hiç bakmamaya başlamışsınız. Salondaki herhangi bir nesneymiş artık. Duvarın kanıksanmış bir parçası. Resim ile aranızda özel bir şey kalmamış.

Bir gün sizi ziyarete geldiğimde, salona girer girmez, iki-

miz de fark ettik: Resim azıcık eğri duruyordu. Temizliğe gelen kadın tozunu alırken çerçeveyi yerinden oynatmış olmalıydı, sokaktan geçen ağır bir kamyon evin duvarlarını sallamış da olabilirdi. Gidip resmi düzelttiniz ve "Artık sadece eğriyken fark ediyorum bu güzelim resmi!" dediniz.

Siz de üzüldünüz, ben de üzüldüm, ama neye yarar.

# Aşk

Ben çok yaşlıydım sizse çok genç. Bana baktığınızda hiçbir meydan savaşının yaşanmadığı tarihsel çayırların sakinliğini, genişliğini görüyordunuz.

Çok gençtiniz. Size baktığımda herhangi bir birimle ölçülemeyen saf zamanı görüyordum.

"Gözlerimizi kapayalım," dediniz, "nasıl olsa ikimiz de yalan yanlış şeyler görüyoruz."

Aşkın deneyime dayanmayan bilgelik olduğunu sizden öğrendim.

"AŞK" MADDESİ AYŞE'Yİ huzursuz etti. Oradaki genç kadın kendisi değildi, biliyordu. Notlar Halis Bey ile tanışmadan çok önce yazılmış olmalıydı. Yine de, bu yaşlı adam-genç kadın aşkında canını sıkan bir şeyler vardı: Dünyanın köhne, sinir bozucu düzeni bir kez daha onaylanıyordu.

Sonraki nota geçip "Geometrik Seri" maddesini yazdı, bitirince kahkahalarla gülmeye başladı. Epey eğlenceli bir madde olmuştu. Orta yaşlı bir adam sanki bir tek kendisinin cinsel hayatı varmış, bir tek o biliyormuş gibi, kadınlarla yatmanın güzelliğini ballandıra ballandıra anlatıyor, sonra da Halis Bey'in kulağına fısıldıyordu: "Ömrümün sonuna dek en az yüz kadınla yatacağım, böyle bir hedef koydum kendime." Hedefine ulaşmak için paralı ilişkilere bile girmişti, giriyordu. Böyle ilişkileri Halis Bey'e de tavsiye ediyordu, insan rahatlıyor, üzerinden bir yük kalkmış gibi oluyordu. "Cinselliğe fazla anlam yüklüyoruz." İkisi bir kafede oturuyorlardı. Adam yerinde duramıyordu, kıpır kıpırdı. Sürekli etraftaki kadınlara bakıyordu. Onlara çapkınca gülümsüyor, arada Halis Bey'e dönüp göz kırpıyordu. Adam o anda orada olamıyordu bir türlü, boynundaki bir zincirle durmadan başka bir ye-

re doğru çekiliyordu. Halis Bey adamın değil yüz kadınla, bin kadınla bile yatsa zincirinden kurtulamayacağını, huzur bulamayacağını söylemiyor, onun yerine "Arzu geometrik bir seriymiş meğer!" diyordu. "Bunu sizden öğrendim."

Halis Bey, hayatına giren insanlardan öğrendiklerini bir ansiklopediye dönüştürmek istediğini söylemişti. Oysa Ayşe maddeleri yazdıkça aslında Halis Bey'in ansiklopedisiyle, insanları yargılamadan anlamak mümkün mü, sorusuna cevap aradığına inanmaya başlamıştı. Yaşlı adamın nezâketi ve mizahı bunun mümkün olduğunu düşündürüyordu. Ama anlamak iyi bir şey mi? Her şeyi anlamak zorunda mıyız? Yaşarken değil belki ama yazarken anlamak zorunda olduğunu hissediyordu Ayşe. Anlamasam yazamazdım, diyordu kendi kendine, ya da anlayabilmek için yazıyorum. Öyle mi? Hiç emin olamıyordu. Anlamanın bir adım sonrası bağışlamak gibi geliyordu ona. Bağışlamak istemediği şeyler vardı. Bir edebiyatçı olarak bile anlamak istemediği şeyler vardı.

Ayşe zaman zaman Halis Bey'i yaşlı bir sihirbaz, kendisini de onun mayolu, topuklu ayakkabılı, silindir şapkalı yardımcısı olarak düşünüyordu. Birlikte artık kimsenin ilgisini çekmeyen çok eski bir gösteriyi sürdürüyorlardı. İnsanları kesip biçme gösterisi. Önce defter ve kurşunkalemle, sonra da klavyeyle. Kanı akmadan, canı çıkmadan ve evet yargılamadan, kaça bölünürse bir insan...

Halis Bey'in muntazam bir el yazısıyla tuttuğu notların bazıları düpedüz edebi cümlelerdi. Ayşe onları olduğu gibi kullanıyordu. Bazısı da ayrıntıların kelimelere dökülmüş biçiminden ibaretti. Telefonun tuşlarına ortaparmağıyla basıyordu bir ansiklopedi kahramanı. Bir başkasının evinde kurusun diye kaloriferin üzerine dizilmiş sabunlar vardı. Bulaşıklıkta unutulan takma dişler, eriyen peynirin tost makinesine akmasına engel olmak için kullanılan pişirme kâğıdı, bir filmin son sahnesinde çalan Yunanca şarkının sözleri, yer fıstığı eklenerek yenilen kaymaklı dondurma... Yorucu olabilen bir ayrıntı bolluğu. Halis Bey'in ansiklo-

pedisini kendi başına yazamaması belki de bu yüzdendi: Ayrıntılar odaklanma güçlüğü yaşatıyor, bir bütünlüğe ulaşmasını zorlaştırıyordu. Ayşe kendi öykü yazma deneyiminden biliyordu. Bu yüzden ansiklopedi maddelerini yazarken gereksiz bulduğu ayrıntıları kullanmıyordu. Halis Bey muhtemelen fark ediyor ama hiç itiraz etmiyordu. Aslında artık sadece dolu zarf boş zarf alışverişi için bir araya geliyor, maddeler üzerine neredeyse hiç konuşmuyorlardı. Ansiklopedinin gidişatından ikisi de hoşnuttu. Gündelik hayattan, çeviri bürosundan söz ediyorlardı. Ayşe arada sırada hissettiği o hafif iğrenme duygusu dışında Halis Bey'le zaman geçirmekten hoşlanıyordu.

İğrenme duygusunun nedenini anlayamıyordu. Düşündü: Genellikle kaçan şeylerden iğreniyordu, hızla ve can havliyle kaçan şeylerden. Zikzaklar çizerek, savrularak, körlemesine... Halis Bey'de de gördüğü bu muydu, bir kaçış?

Ama Halis Bey, kaçıyorsa eğer, sakince kaçıyor, bilerek kaçıyor, diye kendi kendine söylendi Ayşe. Hatta ansiklopedisinin maddeleri düşünülecek olursa, kendisi kaçmıyor, bakışlarını kaçırıyor. Peki neden?

Bilmiyorum, dedi Ayşe. Bilmiyordu.

# Müsamere

Gençken sürekli genelleme yapardınız. Sanırım gençlikte büyük sözler söylemeye daha yatkın oluyor insan. Sesiniz gürdü, el kol hareketleriniz gösterişli. Yaşlandıkça daha ihtiyatlı konuşur oldunuz. "Birbirine benzemez şeylerin saldırısı altında geçen bir ömür nedeniyle genelleme yapmayı, büyük sözler söylemeyi yakışıksız buluyorum artık," diye açıkladınız.

Sabah saatleri olmasına rağmen hava epey sıcaktı. Ömrünün sonuna yaklaşmış iki ihtiyar olarak parkta gölgeli bir bank bulup oturmuştuk. Etraf sakindi ama biz birbirine benzemez şeylerin saldırısı altındaydık: Bir çocuk, genç ve alımlı annesiyle birlikte parkın çakıllı yolunda düşe kalka ilk adımlarını atıyordu.

"Gençken," dediniz, "hayatın, ayaklarımın hemen ucundan başlayıp sonsuza uzandığını düşünürdüm. Bakışlarımın, hatta hayal gücümün bile erişemeyeceği kadar uzağa. İlerisini görememek, hayal edememek endişelendirmezdi beni. Aksine bu belirsizlik içinde sayısız vaat barındırıyordu. İşte o vaatlerdi bana o büyük sözleri söyleten."

Bir süre genç anneyle çocuğunu seyrettik. Sonra siz kalkıp yanlarına gittiniz. Şaşkınlık ve sevinç çığlıkları atarak yürüyen çocuğun arkasından, onun ayak izlerine basarak yürümeye başladınız. Genç anne önce ne olduğunu anlamadan, gülümseyerek size baktı; sonra korkuyla çocuğunu kucaklayıp parktan çıktı. Çakıllı yolda bir korkuluk gibi tek başınıza kaldınız.

Vaatler bitince ürkütücü bir müsamereye dönüyor hayat. Bunu sizden öğrendim.

# Tıkıl

Köyde size Tıkılcı Mahmut, diyorlar.
Bu lakabı yıllar önce, abinizin sizi ziyarete kısa pantolonlu avcı kıyafetiyle gelmesiyle başlayan süreçte almıştınız. Yeni evliymişsiniz. Abinize evinize böyle kısa pantolonla geldiği için kızmış, eşinizi de içeri geçmeyip abinizin yanında oturduğu için çok kıskanmışsınız. Abinize ve eşinize kötü bir şey yapmamak için evden hışımla çıkıp gitmişsiniz. Biraz hava alır dönersiniz diye beklemişler, dönmemişsiniz. Günlerce dağ tepe dolaşmışsınız. Geceleri kuytularda uyumuşsunuz. Köydeki yakınlarınız sizi arayıp bulamamışlar. Jandarmaya haber vermişler. Ama nafile. Bir hafta sonra eve perperişan döndüğünüzde, en başta eşiniz ve akrabalarınız, merakla yolunuzu gözleyenler sevinmişler. Neden gittiğinizi, nereye gittiğinizi sormuşlar. Hiçbir şey söylememişsiniz. Kızgınlık ve kıskançlıkla gittiğinizi bilenler, tahmin edenler varmış. Ne yiyip ne içtiğinizi sormuşlar. Cevap vermemişsiniz. Sonradan bir çoban sizi uzaktan, tıkıl toplarken gördüğünü anlatmış. Dediğine göre, topladığınız tıkılları kıtlıktan çıkmış gibi yiyormuşsunuz.

Köyünüzde, yarıda kalan eylemler, tereddütler, kafa karışıklıkları, karavana atışlar birer hazırlop alay konusuymuş. Köylü de acımasızmış. Hem kıskançlığınızla hem de sonuçsuz öfkenizle alay etmek için size Tıkılcı demeye başlamışlar, Tıkılcı Mahmut. Yıllar içinde siz de çaresiz kabullenmişsiniz bu lakabı. Kendinizi suçlamışsınız.

"Madem alıp başını gitmişsin, dönme bari! Dönünce işte böyle oluyor," deyip kendinizi gösterdiniz. Lakabınız, üzerinizdeki kıyafetmiş gibi.

Patikaların kenarlarında, boş arazilerde, dere boylarında kendiliğinden yetişen küçük domatese tıkıl diyorlarmış buralarda. Sizden öğrendim.

# Uyanmak

Güneş ışınları odanızın çiçekli perdesine vurduğunda, siz örtüyü üzerinizden atmış uyuyor oluyorsunuz. Sağ yanağınız yastıkta, sol eliniz yastığın altında. Sol bacağınızı dizden hafifçe kırarak ayağınızı yatağın sağına doğru uzatmışsınız. Sağ bacağınız neredeyse dümdüz. Sağ eliniz sağ bacağınızın üzerinde. Bu karmaşık geometrinin bir yerinde çocukça bir huzur saklı. Dudaklarınız hafifçe aralık. Sakince, çabasız nefes alıp veriyorsunuz.

Dışarıda, apartmanın önündeki çam ağaçlarından birinde bir kuş tatlı tatlı ötüyor, bekliyor, ötüşüne bir cevap alamıyor. Siz kuşun ötüşüne cevap vermek istercesine mırıldanıyor ve sırtüstü dönüyorsunuz. Gözleriniz kapalı, saçınız başınızın üzerinde toplanmış. Ellerinizi çenenizin hemen altında kavuşturuyorsunuz. Bir an için annenize benziyorsunuz.

Sırtüstü yatarken nefes alıp verişiniz değişiyor. Sanki bir yerden bir şeyi alıp getirmeye çalışıyorsunuz. Gözkapaklarınızın altında gözleriniz kıpır kıpır. Başınızı hafifçe sağa sola çeviriyorsunuz. Birden derin bir nefes alıp bırakarak gözleri-

nizi açıyorsunuz. Beni görünce gülümsüyorsunuz. "Eski evimizdeydik," diyorsunuz. Gözlerinizi tekrar kapatıyorsunuz. Hâlâ eski evinizdesiniz. Biraz sonra gözlerinizi açıp "Sen de oradaydın değil mi?" diye soruyorsunuz. Bu sorunun içinde küçük bir çocuk saklı. Elimi tutuyorsunuz, boşlukta bir noktaya bakıyorsunuz. Başınızı sallayarak geceyi ve sabahı, rüyayı ve gerçeği yerli yerine koymaya çalışıyorsunuz. Kollarınızı iki yana alabildiğine açıp geriniyorsunuz.

Uyanıyorsunuz.

Sabahları uyanmayı sizden öğrendim.

AYŞE YAZIN ADANA'YA, abisiyle Gülnur'un yaşadığı yayla evine gitti. Birlikte birkaç gün geçirdiler. Sonra ailenin Fransa'daki üyeleri geldi. Anne, baba, ablalar, enişteler ve yeğenler. Sundurmada, uzun bir masanın etrafında kahvaltılar ettiler, yemekler yediler. Anne içli köfte ve nohutlu patlıcan dolması yaptı. Ablalar hamur mayalayıp sacda pişirdiler, sıkma sardılar. Birkaç günde bir süt kaynatıldı, tencerenin dibindeki taşın tıkırtısı bütün eve yayıldı. Anne sol dizindeki kireçlenmeden, baba unutkanlıktan yakındı. Ablalar eşlerini şikâyet etti. Yeğenlerden yaşı küçük olanlar yayladaki tavukları, kazları Fransızca sözcükler bağırarak kovaladı.

Ayşe her yaz yaşanan bu aile buluşmalarını seviyor ama bir süre sonra bunalıyordu. Yetiştirmesi gereken çevirileri bahane ederek Ankara'ya dönüyordu.

Ev kalabalıklaşmadan önce Ayşe abisiyle ve Gülnur'la bolca konuşma fırsatı bulmuştu. Üçü birlikte uzun kahvaltılar ve uzun yürüyüşler yaptılar. Yayladaki hayattan, Fransa'dakilerin durumundan, Kerem'den söz ettiler. Yaklaşan seçimler ve ülkenin durumu hakkında konuşmadılar. Konuşamıyorlardı. Konuşabilme-

miz için, diye düşündü Ayşe, başımıza cop yemeyi, yere düşünce tekmelenmeyi, bir hastanede beyin travmasına bağlı kısmi felç tanısıyla aylarca yatmayı ve birkaç ameliyatı göze almamız gerekiyor. Konuşabilmemiz için bütün bunları sıradan bir hatıraya dönüştürebilmemiz gerekiyor.

Ayşe'ye ikinci kitap için çalışmaya başlayıp başlamadığını sordu Gülnur. "Geçenlerde bir internet sitesinde kitabınla ilgili çok hoş bir yazı çıktı," dedi. "Aradan o kadar zaman geçti, hâlâ üzerine yazılıyor. Ne güzel değil mi? Abinle birlikte gururlanarak okuduk." Gerçekten gururlanıyorlardı. Abisi Ayşe hakkında çıkan yazıları özenle saklıyor, gerektiğinde internet sitelerine, dergilere verilmek üzere onun portre fotoğraflarını çekiyordu. Ayşe ailenin yıldızıydı, annesi, babası, ablaları, hepsi onu el üstünde tutuyordu. Ama abimle Gülnur farklı, diye düşündü Ayşe. Kendilerinin yarıda bıraktığı yolculuğu benim sürdürdüğüme inanıyorlar.

Gülnur'un söz ettiği yazıyı Ayşe de okumuştu. "Derdi Olan Yazar"dı yazının başlığı. Öykülerdeki kadınca bakış sayesinde ifade edilemez, dile getirilemez olanın kolaylıkla ve sakince dile getirildiği; bütün öykü kahramanlarının üzerinde "böyle bir zamanda böyle bir ülkede" yaşamanın izlerinin açıkça göründüğü söyleniyordu. "Öykü kahramanlarının en sıradan en kişisel yaşantılarını okurken bir bakmışız ülkemizin son yirmi-otuz yılını, karanlığını okuyoruz. Bu tarz bir derinliğe Leyla Erbil'de rastlamıştık daha önce, Sevgi Soysal'da, Adalet Ağaoğlu'nda rastlamıştık."

Kerem ile bu yazı üzerine konuşurken Ayşe "Yazan biraz abartmış bence," deyince, sert bir tartışma başlamıştı. Kerem onun bu tevazuunun bir gösteri olduğunu, aslında övülmekten çok hoşlandığını söylemişti. Ayşe "Övülmekten herkes hoşlanır. Ben de hoşlanıyorum tabii. Ama tenhalarda övülmeyi, hatta bir tenhada övülmeyi tercih ederim. Ayrıca tevazu da, kim ne derse desin, daima bir gösteridir; öyle olmasa 'tevazu göstermek' demezdik," diye cevap vermişti. Kerem bu süslü cevaba iyice sinirlenmişti,

"Evet övülmekten herkes hoşlanır," demişti sinirle gülerek. "Sen de hoşlanıyorsun, hem de o kadar çok hoşlanıyorsun ki, bu yoğun duygunun etkisiyle kendini kaybetmekten, yoldan çıkmaktan korkuyorsun. Herhangi bir duygunun etkisiyle kendini, kontrolünü kaybetmekten hep çok korkuyorsun. Duygulardan korkuyorsun! Övgüleri bu yüzden küçümsüyorsun. Yoldan çıkmamak için bulduğun çare, küçümsemek, değersizleştirmek. Bizim ilişkimizi de bu yüzden küçümsüyorsun, benim sana olan..." Ayşe sertçe sözünü kesmiş, "Tamam, yeter! Yine aynı yere geldik!" demişti. Oysa Kerem'in doğru söylediğini hissediyordu. Bunu hissedecek kadar kendinde olduğuna sevinmişti.

"Evet, güzel bir yazıydı," dedi Ayşe Gülnur'a, "benim de çok hoşuma gitti." Yüksek sesle, sözcüklerin üstüne basa basa söylemişti. Duygulardan korkmuyorum ve meydan okuyorum, diye düşündü. Kime? Kendime. Aynanın karşısında söylenen davranışçı terapinin pekiştirme cümleleri... O yazı, yazıdaki övgüler çok hoşuma gitti. Evet ne var bunda, çok hoşuma gitti!

Halis Bey'in ansiklopedi tasarısı hakkında konuştular. "İnsan her yaşadığından ille de bir şey öğrenir mi acaba?" diye sordu Gülnur. Sahici bir merakla sormuştu. Ayşe, "Ben sanki hiçbir şey öğrenemiyorum!" dedi. Abisi bazen öğrenmemenin daha iyi olduğunu söyleyerek kardeşini destekledi. "Öğrenmesek daha cesur, daha özgür olabiliriz. Olabilirdik." Üçü de sessizleşti. Birinin konuyu değiştirmesi gerekiyordu. Gülnur ansiklopedinin kaç maddeden oluşacağını sordu. "Kapsamlı bir şey mi olacak?" Ayşe'nin abisi atıldı: "Evet ansiklopedi deyince insanın aklına büyük bir şey geliyor, değil mi? Cilt cilt, hacimli bir şey." Ayşe, şimdilik elliye yakın madde yazdığını söyledi. Halis Bey'in verdiği defterin yarısına gelmişti. "Bittiğinde ancak yüz madde filan olur herhalde," dedi. "Adı ansiklopedi. Gerçekte öyküler toplamı gibi bir şey." Abisi ansiklopedinin tamamlanınca basılıp basılmayacağını sordu. Bunu Ayşe de Halis Bey'e sormuş, yaşlı adam "Hele biz bir tamamlayalım da..." demişti.

Gülnur Ayşe'nin kendi öykülerini yazmasının daha doğru olacağını düşünüyordu. Ama sonra şöyle dedi: "Gerçi hayata başkasının gözüyle bakmak da değişik, zenginleştirici bir deneyim!" Ayşe'nin abisi başını dertli dertli salladı. Bütün zenginleştirici deneyimler onun için geçmişte kalmıştı.

Ayşe abisinin başını okşarken dünyaya Halis Bey'in gözüyle bakmanın nasıl bir şey olduğunu düşündü. Yaşlı adam büyük çelişkilerin, haksızlıkların yol açtığı öfkeyi ve nafile mücadelelerin kederini bir anlığına da olsa bir kenara koyuyor; şiddetin, yoksulluğun, yabancılaşmanın alıp götürdüğü onca şeye rağmen insanın elinde hâlâ insanca bir şeyler kaldığı için yine bir anlığına seviniyordu sanki. Bununla avunuyordu. Halis Bey'in ansiklopedisi bir avuntular ansiklopedisiydi. Şimdi böyle düşünüyorum, dedi Ayşe kendi kendine, oysa biliyorum, sonra başka bir şey düşüneceğim.

Köyde yaklaşık iki hafta geçirdi. Alnında ve yanaklarında güneş lekeleri belirdi. Şapka takmadığına, krem sürmediğine hayıflandı. Ankara'ya dönerken ablaları Ayşe için bir koli hazırladılar. Kolide, köyde yaptıkları reçel ve salçanın dışında Fransa'dan getirdikleri irili ufaklı hediyeler vardı: Rengârenk mandallar, toz bezleri, rüzgârda çarpmasına engel olmak için kapıların altına sıkıştırılan anahtar biçiminde kauçuk takozlar, deodorant, krem, birkaç kutu plastik kürdan, güneş enerjisiyle çalışan iki küçük lamba, tost makinesi, üç şişe şarap, şekerlemeler, bitki çayları, değişik peynirler, kabuk soyma bıçağı... Her biri için bir ansiklopedi maddesi yazılabilirdi.

Gece Ankara otobüsünde ışıklar söndüğünde, camdaki yansıması kaybolduğunda, Ayşe içinden Halis Bey ile konuşmaya başladı. İnsanca olan nedir Halis Bey, diye sordu ona. Annemin sol dizine güvenemediği için ağırlığını sağa vermeye çalışması ve vücudunun simetrisini yavaş yavaş yitirmesi mi? Babamın zihnindeki, hafızasındaki zayıflığı kimseye belli etmemek için yüzüne plastik bir gülüş yerleştirmesi mi? Yoksa sizin bunları görmeniz ve defterinize kurşunkalemle not etmeniz mi insanca olan?

# İyilik

Siz iki arkadaş, iyi insanlardınız. Garson Orhan da iyiydi. İyiliğin şehrin karanlık ve soğuk sokaklarında titrek bir mum alevi gibi dolaştığını sizden öğrendim.

İki arkadaş yıllardır bir alışkanlığı sürdürüyor, pazar öğleden sonraları Kızılay yakınlarındaki bir kahvehanede buluşup satranç oynuyordunuz. Çoğunluğu gürültücü ihtiyarların oluşturduğu o kahvede, dipteki bir masada, saatler süren satranç maçları yapıyordunuz. Ardından Emek'teki bir pidecide akşam yemeği olarak kıymalı pide yiyordunuz.

Orhan'ı daha bıyıkları yeni terlemiş bir ergenken, pideciye komi olarak girdiğinde tanımıştınız. O zamanlar koştura koştura paket servisine çıkan, masaları silen, boşları alan, zayıf, başı önde, sessiz bir çocuktu. Hareketleri acemice, konuşması içine içineydi. Boyunun uzamasına, sesinin kalınlaşmasına, yakışıksız şakalar yapmaya başlamasına tanık oldunuz. Evlendi, iki çocuğu oldu, saçı döküldü, yumurta biçimli kafası ortaya çıktı. Saçı için kocakarı ilaçları kullandı, size de tavsiye etti.

Pidecinin kıdemli garsonu olmuştu. Dükkânın sahibin-

den çok o ön plandaydı. Müşterileri karşılıyor, onlarla tatlı tatlı şakalaşıyor, hayatlarına dair sorular soruyordu. Sizinle de yakından ilgileniyordu. Geldiğinizi görür görmez, siz daha masaya oturmadan, ustaya pidelerinizi hazırlamasını söylüyor, yerken sizi uzaktan takip ediyor, salatanız bittiğinde hemen yenisini getiriyordu. Birinizin bir yayınevinde, diğerinizin bir reklam şirketinde çalıştığını ve satranç oynadığınızı biliyordu. Her defasında kimin kazandığını soruyor, siz söylemeden yüz ifadelerinize bakarak tahminde bulunmayı seviyordu. Onun için her türlü maç sonuç demekti: Yenişemediğiniz zamanlarda gülerek, "Gollü mü golsüz mü beraberlik?" diye soruyordu. Sonunda konuyu mutlaka futbola getiriyordu. Tuttuğu takımla ilgili yeni haberleri veriyor, sizin takım tutmamanızı bir türlü anlayamıyordu. Siz, iki arkadaş, çok da ilginizi çekmeyen bu futbol konuşmalarını sabırla, biraz da merak ediyormuş gösterisi yaparak dinliyor, hatta sorular sorarak Orhan'ı konuşmaya teşvik ediyordunuz. Onu küçümsediğinizi, önemsemediğinizi düşünmesini istemiyordunuz. İyi insanlardınız. Orhan da iyiydi.

Yine bir pazar akşamı pideciye gittiğinizde Orhan'ı göremediniz. Sordunuz. Garsonlardan biri Orhan'ın işten ayrıldığını söyledi. Kasanın başında oturan dükkân sahibinin duyamayacağından emin olunca da "Patronla problem yaşadılar," diye ekledi. Canınız sıkıldı. Orhan yıllara yayılmış bir alışkanlığın parçasıydı. Hesabı öderken garson Orhan'ın telefonunun yazılı olduğu bir kâğıt uzattı: "Beni soranlara verirsin dediydi Orhan Abi."

Ertesi pazar satranç maçınız bittikten sonra telefon ettiniz. Orhan, pidecide olduğu kadar neşeli değildi. Aradığınız için teşekkür etti. Birkaç gün sonra bir kebapçıda işe başlayacağını söyledi. Sonraki pazar günü maçınız bitince Orhan'ın söylediği kebapçıya gittiniz. Bahçelievler'de pazaryerinin ya-

kınlarındaydı. Yeni açılmıştı. Fazla müşteri yoktu. Orhan sizi yine neşeyle karşıladı. "Şahlar vezirler gelmiş!" dedi. Kimin kazandığını sordu. Hizmette kusur etmedi. Tuttuğu takımla ilgili sorduğunuz çocukça soruları coşkuyla cevapladı. Ama kebapçının sahibiyle arasının iyi olmadığı hemen anlaşılıyordu. Birkaç hafta sonra hesap pusulasını masaya koyarken, "Yakında buradan ayrılıyorum," diye fısıldadı, "Anıttepe'de arkadaşlarla kendi kanatçımızı açıyoruz." Sevindiniz, aslında kebaplardan pek hoşnut olmadığınızı itiraf ettiniz. Sonrasında mideniz yanıyor, aşırı bir şişkinlik hissediyordunuz.

Böylece pazarları Kızılay'daki kahvehanede satranç oynadıktan sonra Kumrular Sokağı'ndan yürüyerek Anıttepe'ye gitmeye başladınız. Bu yolculuk da fazla uzun sürmedi. Orhan ve arkadaşlarının açtığı kanatçı iki ay sonra kapandı, yürütememişlerdi.

Orhan, Talatpaşa Bulvarı'ndaki bir lokantada işe başladığını haber verdiğinde kasım başıydı. Kızılay'daki kahvehaneden önce Kurtuluş Parkı'na indiniz, ardından Sarıkadı Sokağı'ndan geçerek Talatpaşa'ya çıktınız. Lokanta eski bir esnaf lokantasıydı. Orhan sizi kapıda karşıladı. Kuru fasulye pilav tavsiye etti. Yanında yoğurt, turşu ve soğan getirdi. Futbol hakemlerinden yakındı, lig fikstürünün çok adaletsiz olduğunu söyledi, federasyonun büyük takımları kayırmasını eleştirdi. İlgiyle dinlediniz.

Orhan aralık ayının ortasında hafta içi bir gün arayıp Mamak'ta bir kokoreççide çalışmaya başladığını söyleyince, o pazar satranç maçından sonra Sıhhıye'den banliyö trenine binip Saimekadın İstasyonu'nda indiniz. Hava epey soğuktu. Sert bir rüzgâr esiyordu. Karanlık sokaklardan, sıvasız evlerin önünden, park edildikleri yerde çürümeye başlamış eski otomobillerin yanından geçip güçbela kokoreççiyi buldunuz. Tabela yoktu. İçeriden cılız bir ışık geliyordu. Dükkâ-

nın camından dışarı bakan Orhan sizi görünce her zamanki geniş gülüşüyle kapıyı açtı, içeri buyur etti, kimin kazandığını sordu.

Siz iyi insanlardınız. Orhan da iyiydi.

# Şiir

Sabahları şiir okumayı alışkanlık edinmiştiniz. Onyıllardır süren bir alışkanlık. Sevdiğiniz şairlerden birinin kitabını alıyor, rastgele bir sayfasını açıp okuyordunuz.

Size göre bir şiirde geçen şey yasa gibiydi. Yasaya bilerek ve isteyerek uymanın verdiği özgürlük duygusunu ben sizde gördüm, sizden öğrendim.

# Gerçek

Şehrini mutlaka görmeniz gerekiyordu. Orada yıkım, açlık ve sefalet vardı. Gazeteciydiniz. Gerçeği görüp yazmak istiyordunuz.

Şehirdeki acıyı insanların bakışlarından, konuşmalarından önce kuşların ötüşünde, köpeklerin zamansız ulumalarında fark ettiniz. Bunu not aldınız. Yerle bir olmuş sokaklarda gezdiniz, insanlarla konuştunuz, fotoğraflar çektiniz. "Sefaletin içinden doğan ve az sonra yine sefaletin içinde kaybolan yaşama arzusunu hissetmemek olanaksız," diye yazdınız not defterinize. "İnsan, diğer bütün canlılar gibi her koşulda yaşamak istiyor."

Şehrin meydanlarının acının sergilendiği panayır yerlerine döndüğünü gördünüz. "Cüceler, kamburlar, sakatlar ve evlerinden çıkmak için ruhlarına ya da sokaklara koyu karanlığın çökmesini bekleyenler, artık güpegündüz tören alayları düzenliyor bu şehirde," diye not aldınız. Ama o kalabalık meydanlarda umuda dair hiçbir şey yoktu. "Umut etmek, hayal kurmak, dünyanın başka yerlerinde olduğunun aksine burada insanın içini karartıyor."

Birden aldığınız notları bana okumayı kestiniz.

"Bu cümleler gerçeği anlatmıyor!" diye itiraf ettiniz. "Çünkü H. şehrinde karşıtlar birbirine dönüşüyor ve bırakın yazdığı cümleleri, insan kendini bile yeterince gerçek hissetmiyor."

H. şehrinde ya da sefaletin hüküm sürdüğü başka herhangi bir şehirde, gerçek diye bir şey yokmuş. Oralarda, isyanın bayrağı ve marşıyla tevekkülün bayrağı ve marşı birebir aynıymış. Sizden öğrendim.

# Başarı

Yazar değildiniz, gitarist ya da tiyatrocu da değil. Olamamıştınız.

"Çocukken yazar olmak istemiştim," diyorsunuz. Bundan söz etmeyi seviyorsunuz. "Yazar olabilirdim. Olsaydım, muhtemelen gramerin değil akrobasinin kurallarına göre yazardım."

"Çocukken bir dönem gitarist olmak istemiştim," diye anlatıyorsunuz. "İyi bir caz gitaristi olabilirdim. Olsaydım, muhtemelen notalara değil cam bir sürahiden dökülen suya bakarak çalardım."

"Çocukken tiyatrocu da olmak istiyordum," diyorsunuz. "Olsaydım, mutfakta amaçsızca uçan bir karasineği bile sahnede çok iyi canlandırırdım."

Gözlerinizi kısıyor, çenenizi öne çıkarıyor, başınızı önce bir tarafa doğru, sonra aniden başka bir tarafa doğru uzatıyorsunuz. Sadece başınızla yaptığınız bu kesintili hareketi birkaç kez tekrarlıyorsunuz. Gerçekten de uçan bir karasinek canlanıyor gözümde. Gülüyorum. Ben gülünce siz de gülüyorsunuz. Sonra kahkahalarla gülmeye başlıyoruz.

Sanatçı olmak isteyip başaramamış insanların başıboş bir yaratıcılıkları ve tatlı bir neşeleri oluyor. Bunu sizden öğrendim.

AYŞE ÇEVİRİ PARASINI almak için büro sahibinin odasına girdi. Adamın arkasındaki Gauguin röprodüksiyonunun sağ alt köşesine Halis Bey'in küçük, siyah-beyaz bir fotoğrafı iliştirilmişti. Fotoğrafın altında adı soyadı ve tarihler yazılıydı, üst kısmında iki iğne deliği vardı. Deliklerin arası hafifçe buruşmuştu. "Halis Bey'i dün defnettik," dedi büro sahibi, "çok iyi, çok beyefendi bir insandı."

Ayşe Gauguin'in kadınlarına baktı. Kadınların elleri, ayakları kocamandı. Kaderlerine razı görünüyorlardı. "Neden?" diye sordu Ayşe. Büro sahibi, "Pıhtı atmış galiba, oğlu öyle söyledi," dedi. "Dün var bugün yok," diye devam etti, "çok ani oldu."

Kızılay kalabalıktı. Ayşe pasajlara girdi çıktı, alt geçitlerden üst geçitlerden geçti, metro istasyonundaki dükkânların vitrinlerine baktı, kalabalığın içinde amaçsızca dolaştı. İzmir Caddesi'ne girdiğinde mehter marşı duydu, bir yerlerde yüksek sesle marş çalınıyordu. Caddenin Necatibey'e doğru inen kısmında bir dönercinin açılışı vardı, dükkânın önü ana-baba günüydü. Kırmızı ve beyaz balonlar girişi çepeçevre sarıyordu. Bir mehter takımı tam kadro, coşkuyla marş çalıyordu. Ayşe durup sey-

retti. Orta yaşlı bir kadın yanaştı, "Döner bedava mıymış?" diye sordu. "Açılışa özel yüzde yirmi indirimli," dedi Ayşe, balonların altındaki yazıda öyle yazıyordu. Kadın yüzünü buruşturdu, büyük, siyah bir naylon torbayı peşi sıra sürükleyerek uzaklaştı. Marş bir süre daha devam etti. Sonra bitti. Mehter takımı ellerinde çalgılarıyla dağınık bir grup olarak bulvar tarafına doğru yürümeye başladı. Telaşsız yürüyorlardı. Ayşe peşlerinden gitti. Beyaz bir minibüsün arkasında cübbelerini ve kavuklarını çıkarmalarını, kıyafetlerini çalgılarıyla birlikte minibüsün arkasına yerleştirmelerini izledi. Birden sıradan insanlara dönüştüler. Ayşe, çok ani oldu, diye düşündü. Adamlardan birkaçı minibüse bindi. Diğerleri yürüyerek şehrin kalabalığına karıştı. Ayşe gözyaşlarını sildi. Halis Bey ile son görüşmelerini düşündü. Üzerinden bir hafta bile geçmemişti.

Pastanede Ayşe her zamanki gibi yeni yazdığı maddeleri ve boş zarfı vermiş, karşılığında dolu bir zarf almıştı. Halis Bey, Ayşe'nin yaylada geçen günlerini, abisini sormuştu. Ayşe yaylanın, oradaki doğanın güzelliğinden söz etti. Evin birkaç kilometre ötesinde görkemli bir vadi vardı. İnsan vadiye bakarken yaşamın ortaya çıktığı yerlerden birinin de bu vadi olması gerektiğini düşünüyordu, hayranlık duyuyordu. "Ama," dedi Ayşe, "kendimi doğanın bir parçası gibi hissedemiyorum. Parçası olmak istiyor muyum, emin değilim. Galiba doğayı sadece seyretmek ve yazmak istiyorum. O kadar!" Sesindeki itiraf tonundan rahatsız oldu, konu değişsin istedi. Halis Bey eskiden bazı natürmort ve portre ressamlarının odanın bir yerine bir cam küre yerleştirdiklerini, o küredeki kendi yansımalarını da resme dahil ettiklerini anlattı. "Bunu kendilerini göstermek için yaptıklarını sanmıyorum. Bence onlar bakışı vurgulamak istiyorlardı. Bakışlarının onları gördükleri, resmini çizdikleri şeyin bir parçası yaptığını söylemek istiyorlardı." Ayşe yaşlı adamın ne demek istediğini anladı. Başını salladı. Evet, gerçekten anlamıştı.

Üzerinden bir hafta bile geçmemişti.

O gün Halis Bey, "Size bir ansiklopedi hikâyesi daha, geçenlerde aklıma geldi," diyerek yetmişli yıllara dair bir anısını da anlatmıştı. "O yıllarda ansiklopedi çok yaygın değildi, pek az evde bulunuyordu," diye başlamıştı söze. Sonra kendi kendine gülmeye başlamış, anlatırken arada çocuk taklidi bile yapmıştı: "Bizim çocukların okul arkadaşları ev ödevlerini yapmak için akşamları ya da hafta sonları sık sık kapımızı çalardı. 'Ansiklopedinizi kullanabilir miyim acaba?' diye sorarlardı ya da 'Ödev yapacağım!' diyerek doğrudan içeri, ansiklopedilerin bulunduğu salona dalarlardı. Bir gün bir ufaklık daha ben kapıyı açar açmaz, 'Roma İmparatorluğu var mı?' diye sordu. Ben de hiç tereddüt etmeden, tabii var, dedim, salonda!" İkisi birlikte bu hikâyeye gülmüşlerdi. Sonra Ayşe "Bu hikâyeden iyi bir ansiklopedi maddesi olur aslında!" dedi. "Salonumuzda Roma İmparatorluğu varmış, bunu sizden öğrendim." Halis Bey bir kahkaha patlattı.

Daha bir hafta bile olmamıştı.

Ayşe Sakarya Caddesi tarafına geçti. Mandıraya ve baharatçıya uğraması gerekiyordu. Uğramadan Kolej'e indi. Köşede minibüs bekleyenlerin kalabalığını görünce eve kadar yürüdü. Kerem'i aradı. "Normal ölüm mü?" diye sordu Kerem. Ayşe onayladı, bu zamana dek hiç bu kadar yakından tanıdığı birini kaybetmediğini söyledi. "Çok tuhaf bir şey!" dedi. Kerem, yirmi bir yaşındayken babasını kaybetmişti, Ayşe'nin ruh halini tahmin edebiliyordu. Akşam yedi buçuktaki trene bindi, gece on ikiyi biraz geçerken kapıyı çaldı. Ayşe kapıyı açarken bir an, acaba yalnız kalsam daha mı iyiydi, diye düşündü. Sarıldılar. Ayşe hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. "Onu hem sevmiştim hem de biraz iğreniyordum ondan. Bazen. Bazı anlar. Neden bilmiyorum... Çok ağır bir şey bu..."

Ayşe sabah kalktığında mutfaktaki masada kahvaltı sofrası hazırdı. Kerem erkenden çıkıp simit ve krem peynir almıştı. Radyoyu da açmıştı: Yaylı çalgıların heyecanla öne atılarak sürüklediği bir oda müziği mutfağı dolduruyordu. Kerem yumurtasını masa-

ya birkaç kez vurdu. "Kim o?" diye sordu, sonra çatlayan kabuğu soymaya başladı. Ayşe gülümsedi. Hep aynıydı. Kerem'in birazdan ne yapacağını da biliyordu. Kaba saba bir adam taklidiyle "Bu ne ya, gıy gıy gıy içimiz şişti!" diyecek ve kalkıp radyo kanalını değiştirecekti. Ayşe'yi güldürmek, eğlendirmek isteyecekti. Bunları bilirsem, diye düşündü Ayşe, yarın sabah güneşin yine doğacağını da bilirim.

Kahvaltıdan sonra Kerem "Ansiklopedi ne olacak peki şimdi?" diye sordu. Ayşe'nin hiçbir fikri yoktu. Defterde yazılmayı bekleyen daha epey madde vardı, Halis Bey'in korktuğu olmuş, ansiklopedi yarım kalmıştı.

Kerem'in akşam treniyle dönmesi gerekiyordu. "İstersen çıkıp biraz yürüyelim, bir yerde bira içeriz, sonra da gara geçeriz, beni yolcu edersin," dedi. Tam kapıdan çıkacaklarken Ayşe Kerem'i kolundan tutup yatak odasına götürdü. İçimde kıpırdayan bu şey, diye düşündü, bu şey, diye düşündü. Seviştiler. Ayşe bir süre zihninin bomboş olmasının tadını çıkardı. Sonra giyindiler, çıkıp yürüdüler. Selanik Caddesi'nde bira içtiler. Kerem pizza yedi, üzerine acı sos döktü. Mimarlık bürosundaki işlerin iyice tatsızlaştığından yakındı. Garda ayrılırlarken birbirlerine sıkıca sarıldılar. Hafta sonu İstanbul'da görüşmek üzere sözleştiler.

Ayşe eve taksiyle döndü. Masaya oturdu, Halis Bey'in defterini açtı. "Roman" maddesi için tuttuğu notları okudu. Sonra bilgisayarı açıp yazmaya başladı. Ansiklopediyi devam ettirmenin Halis Bey ile bir vedalaşma olduğunu düşünüyordu.

# Roman

İyi bir roman insanı önce evcil bir kediye, sonra da ontolojik bir meseleye dönüştürüyormuş, bunu sizden öğrendim.

Kedinizle ilişkinizi kıskanıyordum. Birbirinize eşlik etmeseniz de olurdu ama ediyordunuz. Bütün mecburiyetleri ortadan kaldırmış gibi görünen doğallığınız çok hoşuma gidiyordu.

Başka insanların yaklaşamadığı, yaklaşmaktan korktuğu sarp yamaçlarınıza kediniz bir kapının eşiğinden gözlerini kısıp bakarak, umursamazca esnedikten sonra gelip kuyruğunu hafifçe dizlerinize sürterek kolayca ulaşıveriyordu. Anlaşıldığınızı ve ancak bir kedinin tadını çıkarabileceği ruhsal bir dengeniz olduğunu hissediyordunuz.

Hiçbir şey yapmadan sessiz sakin oturup duvara, tavana baktığınız zamanlarda kediniz zarif bir hamleyle kucağınıza atlıyor, kıvrılıp yatıyor ve orada kıvrılmış yatarken pars ya da jaguar olmakla hiç ilgilenmiyordu.

Evden pek çıkmıyordunuz. Çıktığınızda siz de kediniz de huysuzlaşıyordunuz. Kediniz pençelerini koltuklara geçiriyor, minderleri delik deşik ediyordu. Ne mamasını yiyor ne

de suyunu içiyordu. Siz, dışarıda insanlarla konuşurken soğuk ve kibirliydiniz, onlara kendilerini değersiz hissettiriyordunuz. Uzun süren kırgınlıklar, küskünlükler yaşatıyordunuz. Sonra pişman oluyordunuz; pişmanlık ani ve yorucuydu. Alışveriş yapıp bir an önce eve dönmek, kitap okumak, müzik dinlemek, herhangi bir büyüsü olmayan insansız bir özgürlüğün içinden ayaklarınızı sehpaya uzatmak en iyisiydi. Belki şarap, belki çay.

Eve döndüğünüzde, kediniz şikâyete benzer mırıltılar çıkarıyor, bir koşu yanınıza gelip üzerinizi ve aldıklarınızı kokluyordu. Yanlış bir şey yoktu, ters giden bir şey yoktu. Tamam. Öyleyse ikiniz de vahşi doğalarınızı bir süreliğine kolay ulaşılabileceğiniz bir yere kaldırabilirdiniz.

Böylece her zamanki ev hayatınıza dönüyordunuz.

On üçüncü yüzyılda Anadolu'da inşa edilmiş bir gökbilim medresesini ve etrafında gelişen olayları konu alan o enfes romanı kaldığınız yerden okumayı sürdürüyordunuz. Kediniz hangi sayfada kaldığınızı çok iyi bilerek pencere pervazına sıçrıyordu. Romanı okurken okuduklarınıza kapılıp başınızı iyice sayfalara gömüyordunuz, arada nefes almak için burnunuzu havaya kaldırıyordunuz. Kediniz dışarıda, camın ardında olup biten her şeyi sanki hemen burnunun dibinde oluyormuş gibi, başını hızla oraya buraya çevirerek heyecanla takip ediyordu. Kim olduğunu bilmediğiniz ama tahmin ettiğiniz biri Anadolu'daki medresenin duvarına Nil Nehri kıyısındaki Asvan kentinin haritasını çiziyordu. Serçeler ağaçtan yere inip tekrar ağaca uçuyordu; tombul bir dişi kedi, kuyruğu havada ağacın çevresinde dolanıyordu. Birkaç gün sonra elinde ahşap bir gnomonla bir kadın Asvan'dan geldiğini söyleyerek medresenin kapısını çalıyordu. Çöp tenekesinin dibinde yatan köpek yanından insanlar geçerken başını kaldırıp havayı kokluyordu.

Roman, her iyi roman gibi sizi arada sırada romanın dışına savuruyordu. Savrulduğunuz yerden bakınca, bütün sırlar çözülse ne olur, Asvan'dan gelen kadın kimmiş öğrensek ne olur, ne anlamı var, diye düşünüyordunuz. Hayat, on üçüncü yüzyılda ya da şimdi; Ankara'da bir apartman dairesinin altıncı katında ya da Kırşehir'in göbeğinde, hep aynı biçimde, gitgide genişleyerek sürüyor işte! Ben hep aynı benim, diye düşünüyordunuz, hep aynı olduğum için beni kimse göremiyor, ben de kendimi göremiyorum. Tam bu sırada kediniz bahçe duvarının dibinde eşelenen kumrunun nereye yuva yaptığını merak etmekten vazgeçiyor ve bütün dişlerini sergileyerek esniyordu. Bıyıkları cama değiyordu. Siz de esniyor, boşlukta bir yere bakıyordunuz. İkiniz de hayatın bütün soruları ve cevapları anlamsız kılan, bütün bilgileri basit birer dedikoduya dönüştüren genişliğini iliklerinizde hissediyordunuz. Amansızca yayılan hayatın genişliği... Birdenbire bir düşünce, intihar düşüncesi gözlerinizi kamaştırıyordu. Altıncı kattan kendinizi aşağı bırakmanın, yere çarpmanın nasıl bir şey olduğunu hayal ediyordunuz. Hayatı yerinden bir milim bile kıpırdatmayacak bir çarpma, diye söyleniyor, romanı tekrar elinize alıyordunuz.

Kediniz söylendiğinizi duyunca gelip kucağınıza kıvrılıyordu. Siz ağır ağır romanın sayfalarını çevirmeye devam ediyordunuz. Sayfalar çevrilirken, bir vahşi hayvan terbiyecisinin işini bilen kırbacının çıkaracağı türden sesler çıkıyordu.

# Boş Vakit

Eviniz şehir mezarlığını yukarıdan gören bir semtteydi. Salonun penceresinden binlerce mezar taşı görünüyordu ve aralarında cılız çam ağaçları. Yeni dikildikleri, mermerlerin hızına yetişemeyecekleri belliydi.

"Bu ev yapıldığında mezarlık şimdiki kadar genişleyip yayılmamıştı," diye açıkladınız, "şehir büyüdükçe doğal olarak mezarlık da büyüdü." Misafirlerinize sunduğunuz manzaradan sanki biraz utanıyordunuz. "Önceden çıplak tepeler vardı sadece, daha geride de çevre yolu. Güneşin batışı çok güzel görünüyordu. Sonra yavaş yavaş tepeler de mezarla dolmaya başladı."

Mezarları gördükçe maneviyatınız sarsılıyor, içiniz kararıyormuş. Yıllarca para biriktirerek aldığınız, emeklilik günlerinizi geçirmeyi planladığınız bu evi satıp gitmeyi düşünmüşsünüz.

Sabahları uyandığınızda ilk iş, içinizde koyu bir sıkıntıyla, salonun penceresine gidip tülü aralıyor ve mezarlığa bakıyormuşsunuz. "Düşmanın ne kadar ilerlediğini görmek için!" dediniz, acı acı güldünüz.

"Bir süre sonra tülü tamamen açmaya, pencerenin önünde oturup yeni mezar yerlerinin hazırlanmasını seyretmeye başladım," diye anlatmayı sürdürdünüz. "Çukurlar kazılıyor, beton dökülüyor, toprak taşınıyor, mezarlar arasında yollar açılıyor, ağaçlar dikiliyor... İnsanlar, kamyonlar, iş makineleri bütün gün hummalı bir biçimde çalışıyor. Toz, duman, bitmeyen bir uğraş. Bu manzarayı, tabii ne anlama geldiğini düşünmeden seyretmek günlük hayatımın bir parçası oldu. Kendimi alamıyorum, her gün şuraya oturup saatlerce seyrediyorum." Pencerenin önündeki koltuğu gösterdiniz. Rahat bir koltuğa benziyordu.

Boş vakitlerle boş mezarlar arasındaki dolaysız ilişkiyi sizden öğrendim.

# Edebiyat

Yıllar önce, yeğenleriniz henüz ilkokula giderken onlara kitaplar alıyor, özenle paketleyip postayla yaşadıkları şehre yolluyordunuz. Kitaplarla birlikte bir de mektup oluyordu mutlaka. Onlara iki yetişkinlermiş gibi, İzmir'i, tayin olduğunuz okulu, yeni tanıştığınız insanları, izlediğiniz filmleri anlatıyordunuz. Çocuklara yetişkinmiş gibi davranmanın iyi bir eğitimin gereği olduğunu düşünüyordunuz.

Yeğenleriniz, iki afacan kardeş, size cevap yazıyorlardı: "Merhaba Süreyya Teyze. *Rıfat Bey Neden Kaşınıyor* bizi çok güldürdü. *Pal Sokağı Çocukları* çok heyecanlıydı. Birimiz Boka olmak istedik, diğerimiz Nemeçek. Bil bakalım hangimiz kim olmak istedik? Yan apartmanın bahçesinde bir ağaç var. Tohumlarını sıkınca yapışkan bir su çıkıyor. Bu suyu güneşte ısıtıp zamk yaptık. Mektubumuza yapıştırdığımız karikatürü kendi zamkımızla yapıştırdık. Acaba başardık mı? Not: Karikatürü gazeteden babam okumadan kestiğimiz için azar işittik."

Yaz tatillerinde yeğenlerinizle görüşüyordunuz. Ya onlar İzmir'e geliyor ya da siz Eskişehir'e gidiyordunuz. İsim-şe-

hir-hayvan, adam asmaca, amiral battı oynuyor; matematik bulmacaları çözüyor, aranızda bilgi yarışmaları düzenliyordunuz. Onlarla birlikte olmak, eğlenmek güzeldi.

Böyle birkaç yazın sonunda yeğenleriniz büyüdüler, delikanlı oldular. Siz, İzmir'de babasının kurduğu yerel gazeteyi devam ettiren nişanlınızla evlendiniz. Düğününüzde yeğenleriniz takım elbise giymiş iki yakışıklı olarak hazır bulundular. Sıkıldıkları hemen fark ediliyordu. Artık teyzelerinin peşinden ayrılmayan afacan yeğenler değildiler. Kendilerine başka eğlenceler bulmuşlardı. Gittikçe daha az görüşmeye, haberleşmeye başladınız. Ama hayatlarını uzaktan takip etmeyi hiç bırakmadınız. Yeğenlerinizle övünüyordunuz. Onların üzerinde emeğiniz vardı.

Büyüğü doktor olmuştu, küçüğü hukuk fakültesinde öğretim üyesi. Küçük aynı zamanda yazardı. Art arda öyküleri ve romanları yayımlanmıştı. Tabii ki hepsini okumuştunuz. Bazı kitaplarında siz de vardınız, sizi yazmıştı yeğeniniz. Ortak geçmişinize duyulan saygı ve bağlılık... Mutlu olmuştunuz. Öte yandan kitaplarda anlatılan "teyze"den pek hoşlanmamıştınız. Yeğeninizin sizi yanlış tanıdığını düşünmüştünüz. Katı kuralları olan, düzgün yazma ve konuşma konusunda aşırı titiz, öğretmenliği okul dışında da sürdüren, insanların kendisi hakkında ne düşündüğüne fazlaca önem veren, renksiz biriydi kitaplarda anlatılan kadın.

Oysa siz böyle biri değildiniz!

Öğretmenlikten emekli olduktan sonra bir anı kitabı yazdınız. Çocukluğunuzun geçtiği Eskişehir'i, ardından üniversiteyi okuduğunuz İstanbul'da yaşadıklarınızı, İzmir'i, eşinizle yerel gazeteyi yaşatmak için çabalamanızı, çocuksuz bir kadın olmanın zorluklarını ve elbette yeğenlerinizle birlikte geçen günlerinizi anlattınız. Asıl amacınız yeğeninize kendinizi "doğru" anlatmaktı, bunca yıl sonra. Duygu dolu bir kitap olmuştu. Bazı bölümleri dönüp dönüp okuyor ve

ağlıyordunuz. İzmir'de eşinizin tanıdığı küçük bir yayınevi kitabınızı basınca hemen iki kitabı paketleyip postayla yeğenlerinize yolladınız. Tabii yine bir mektupla... Geçmişi bu biçimde anmak, yaşatmak, yeğenlerinize bu kez kendi kitabınızı yollamak sizi heyecanlandırmıştı. Merakla verecekleri cevabı beklediniz.

Birkaç hafta geçti ama yeğenlerinizden bir cevap gelmedi. Paketin ellerine geçmediğini düşünerek aradınız. İkisi de çok yoğun olduklarını, ilk fırsatta kitabınızı okuyacaklarını söylediler, sizi tebrik ettiler. Aradan aylar geçti, ikisinden de ses çıkmadı. Bir gün, aşırı bir duygusallık ânında, yazar olan yeğeninizi aradınız. Doğrudan kitabı okuyup okumadığını sordunuz. Okumamıştı. Anı kitaplarının pek ilgisini çekmediğini söyledi. O kurmaca anlatıları tercih ediyordu, kurmaca sayesinde gerçeğe daha fazla yaklaşabildiğimizi düşünüyordu.

Yeğeninizin sizinle bir çocukmuşsunuz gibi, üst perdeden konuşmasına üzüldüğünüz çok belliydi. Yine de, "Kitabımı okumamasına, benimle böyle konuşmasına değil, beni yanlış tanımış olmasına üzülüyorum," dediniz. Yanlış ne pahasına olursa olsun düzeltilmeliydi.

Yeğeninizi biliyordum. Birkaç kitabını ben de okumuştum. Bence iyi bir yazardı. Öykülerinden birinde, eşinin sahip olduğu yerel gazetede yazdığı haftalık yazıları fazla önemseyen, bu yüzden farkında olmadan gülünç duruma düşen bir kadın kahraman vardı. Öykü çok güzeldi, kahraman çok gerçekti, çok canlıydı: Biz okuyucular onun için üzülsek mi yoksa ona kızsak mı bilemiyorduk, kararsız kalıyorduk. Tam da iyi bir edebiyat eserinden beklenecek şey.

Dolayısıyla sizden, iyi edebiyatçıların insanları yanlış tanıyanların arasından çıktığını öğrenmiş oldum.

AYŞE NE YAPACAĞINI bilmeden mutfak tezgâhının önünde bir süre öylece durdu. Tost makinesi, su ısıtıcı, küçük baharat kavanozları, bulaşıklık, ekmek kutusu, kesme tahtası... Ekmek kutusuna dayalı bez torbayı açtı. İstanbul'da Kerem'in annesinin "Bizim oraların mahsulü!" diyerek verdiği çayı kokladı. Güzel kokuyordu. Torbayı teneke çay kutusuna boşalttı. Çay tozları havada uçuştu. Telefon çaldı. Ayşe tozları dağıtmak için elini birkaç kez salladı, telefonu açtı. Bir kadın kendini tanıttı: "Adım Işıl, Halis Atademir'in kızıyım." Ayşe şaşırdı, ne söylediğinin farkında olmadan bir şeyler söyledi. Kadın görüşmek istiyordu. "Hafta sonu Ankara'ya geleceğim. Uygun olursanız..." Ayşe olumsuz bir cevap verirse Halis Bey'e saygısızlık olacakmış gibi hissetti. Zaten reddetmesi için bir neden yoktu.

Hafta sonu Tunalı'da bir kafede buluştular. Kızı Halis Bey'e pek benzemiyordu. Yüz hatları sertti. Aynı sertlik konuşmasında da vardı. Önce biraz kendisinden söz etti: Hekimdi, kardiyologdu, özel bir hastanede çalışıyordu. Sözü babasının ani ölümüne getirdi. Kontrollerini yapmak için onu defalarca İstanbul'a çağırmıştı ama yaşlı adam inat etmiş, gelmemişti. "Babam son yıllar-

da kişisel ansiklopedisini yazmak dışında hiçbir şeyi ciddiye almıyordu," dedi. Ayşe'yi ürkütmekten korkuyor gibiydi, devam etti: "Yazılanları saklamam ve düzenlemem için bana yolluyordu. Şimdi babamın hatırasını yaşatmak için ansiklopediyi yayımlatmak istiyorum. Annemle ve abimle de konuştum. Babamın ansiklopedisini gündelik hayatın ve sıradan insanların değerini vurgulayan bir eser olarak görüyoruz. Bilmiyorum siz ne düşünüyorsunuz." Ayşe ne diyeceğini bilemedi. Kadının cevap beklediğini fark edince, "Evet, tabii, öyle," dedi. "Yayıncı bir arkadaşım var," diye devam etti Halis Bey'in kızı. "Ona söz ettim. Fikir çok hoşuna gitti. Babamın adını verelim istiyorum: Halis Ansiklopedi. Tabii sizlerin izni de olursa. Künyede isimleriniz yazı kurulu olarak yer alır diye düşündüm."

Ayşe anlamadı. Anlamaya çalıştı ama anlamadı.

Halis Bey'in kızı açıkladı: "Babamın birlikte çalıştığı sizin dışınızda sekiz-on yazar daha var." Bir sessizlik oldu. Ayşe yüzünün kızardığını hissetti. "Hepsinden tek tek izin alıyorum. Sağ olsunlar, reddeden olmadı şimdiye kadar. Siz..." Ayşe kadının sözünü kesti, düşünmek için zamana ihtiyacı olduğunu söyledi. "Şimdi izninizle kalkmam gerekiyor, yetişmem gereken bir yer var." Sesi boğuk çıkmıştı. Masadan hızla kalktı. Halis Bey'in kızı şaşırdı, bozuldu, "O halde sizden haber bekliyorum," dedi.

Ayşe caddenin kalabalığını yararak, kızgınlıktan titreyerek Esat Dörtyol'a doğru yürüdü. Karnı ağrıyordu. Aldanmıştı. Aldatılmıştı. Bir çocuk gibi... Yetişkinlerin dünyasında... Halis Bey ile ilişkilerinin benzersiz olduğunu, bir tek kendisinin bu ansiklopedi tasarısında ona yardım ettiğini sanmıştı. Oysa biricik değildi. Değilmişim, diye düşündü, sekiz-on kişiden biriymişim. Halis Bey, arkalı önlü çıktı almak ve boş zarfları geri vermek konusunda demek başkalarını da uyarmıştı. Onlara da Ayşe'ye anlattığı gibi coşkuyla ansiklopedi hikâyeleri anlatmıştı. Onları da evine yemeğe çağırmıştı. Kimdi bu insanlar? Onlar da Ayşe gibi çevirmen miydi, yazar mıydı? Ankara'da mı yaşıyorlardı? Ha-

lis Bey'deki kurşunkalem kokusunu almışlar mıydı? Kendileri gibi başka ansiklopedi yazarlarının da olduğunu öğrendiklerinde ne hissetmişlerdi? Belki de başından beri biliyorlardı.

Kendi kendine konuşarak Esat Dörtyol'dan aşağı yürüdü Ayşe. Arada durup sordu: Neden Halis Bey? Neden söylemediniz? Kolej'e geldiğini fark edince şaşırdı. Kurtuluş Parkı'na girecekken vazgeçti. Ayak bileğini kırmış bir arkadaşını ziyaret etmek için aniden Eryaman'a gitmeye karar verdi. Ne zamandır erteliyordu. Kızılay'dan metroya bindi. Tam karşısına beysbol şapkalı genç bir adam oturdu. Adam sırt çantasından bir nota kitabı çıkardı, açıp kucağına koydu. Ölçüyü belirlemek için elini dizine vurarak nota okumaya başladı. Okurken dudaklarını kıpırdatıyordu. Trenin durup kalkmalarına, inenlere binenlere aldırmadı. Başını nota kitabına gömmüştü. Ayşe yol boyunca gözlerini adamdan alamadı. Kendini bir şeye, başka her şeyi unutacak kadar kaptıran insanlara hayranlık duyuyordu. Elbette Halis Bey. Halis Bey?

Eryaman'da bir marketten muz ve çikolata aldı. Arkadaşı bileğini nasıl kırdığını bütün ayrıntılarıyla, uzun uzun anlattı. Ayak bileğini kırarak sıradan bir insan olmaktan bir süreliğine kurtulmuş gibiydi.

Ayşe eve akşamüzeri döndü. Aklında Kerem'i aramak vardı ama eli telefona gitmedi. Arasam, Halis Bey'in kızından söz etmem gerecek, diye düşündü. Sonra da kızgınlık ve şikâyet dolu cümleler kuracağım. Haksızlığa uğradığımı, aldatıldığımı söyleyeceğim. Kendimi önemsemenin paslı tadı ağzıma dolacak. Oysa ben şimdi sıradanlığı, herhangi biri olmayı kabul etmek istiyorum. Bir nota kitabını, yani aslında bütün müziği önüme açıp dudaklarımı kıpırdatarak sessizce nota okumaya razı olmak istiyorum. Dünyaya yeni gelen bir okur gibi.

Abisini düşündü. Onunla konuşmalıydı. Aradı. "Gülnur'la zeytin kırıyoruz," dedi abisi, "olunca sana da yollayacağız. Belki de sen almaya gelirsin. Kışa doğru burası iyice güzelleşiyor." Ayşe onun iri elleriyle kırdığı zeytinleri avuçlayıp büyük bir ciddi-

yetle kavanozlara koyuşunu, üzerlerine su dolduruşunu hayal etti. Halis Bey'in kızıyla konuşmasını anlattı. Abisi yazı kurulunu duyunca çocuk gibi sevindi. "Gerçek bir ansiklopedi gibi yani!" dedi. Bütün ansiklopedilerin ortak bir çalışmanın ürünü olduğunu söyledi. *Larousse*'un, *Britannica*'nın yazı kurullarında yer alan ünlü edebiyatçılardan, bilim insanlarından birkaçını saydı. Ayşe onun sesinde gençliği, Ankara yıllarını hatırlatan bir şeyler duydu.

Gece üşüdü. Dolaptan kışlık yorganı çıkardı. Yeni nevresim geçirdi. Çarşafı ve yastık kılıflarını değiştirdi. Yorganı üzerine çekti. Kendi kendine, herhangi biri olmayı sizden öğrendim Halis Bey, dedi. Biricik olmadığımı sizden öğrendim. Uyuyamadı. Huzursuzdu. Yatakta döndü durdu. Sabaha karşı, demek ki henüz hiçbir şey öğrenememişim, diye düşündü.

Sonraki günler kafa karışıklığı içinde geçti. Her şeyi geride bırakıp unutmayı istedi. Kendi kendine, bu bir bozgun, dedi. Hayır değil, dedi. Halis Bey'le ilgili bir öykü yazmaya girişti. Notlar aldı. Bilgisayarın başına geçip ilk cümleyi yazdı: "Çok iyi kaybeden taklidi yapıyordu, iyi bir kazanan olmak için." Hemen sildi. Halis Bey benden ne öğrendi acaba, diye düşündü. Birbiriyle çelişen düşünceleri kolye gibi dizmeyi mi? Biraz boş kaldığında başını hemen karanlık düşüncelere gömmeyi mi? Ama Halis Bey bunları zaten çoktan öğrenmiştir. Yeni tanıştığı insanları hemen övmeye başlayarak onlarla sorunsuz ilişki kurma çabasını da öğrenmiş olabilir. Belki de sıradan biri olmaya, sıradan biri olarak görünmeye kimsenin tahammül edemediğini öğrenmiştir benden, daha ilk görüşmelerimizden birinde ona öykü kitabımı verişimi düşünerek.

Ayşe, bir pazar öğleden sonra Halis Bey ile oturdukları Kızılay'daki kahvehaneye gitti. İçeri girmedi, dışarıdan baktı. Kahve ihtiyarlarla doluydu, saçları dökülmüş orta yaşlı iki adam dipteki bir masada satranç oynuyordu. Maltepe'ye yürüdü Ayşe. Turgut Reis Caddesi'ne girdi. Bir banka oturup cadde boyunca uzanan

parktaki ördekleri seyretti. Ördekler çok sevimliydi, Ayşe gülümsedi. Kalktı, ağır adımlarla Mebusevleri'ne doğru yürüdü. Pastanenin önünden geçti. Camekânda kestane şekerinin çıktığı yazılıydı. Halis Bey'in evine gitti. Aşağıdan baktı, perdeler kapalıydı. Apartmanın bahçesindeki kurumaya yüz tutmuş ıtırı parmaklarıyla ovaladı, parmaklarını kokladı.

Birkaç gün sonra Halis Bey'in kızını aradı. Ansiklopedinin yayımlanmasını kabul ettiğini söyledi. Daha yazacağı maddeler vardı, bunun için süre istedi. Kadının konuşmasındaki minnettar ton gururunu okşadı.

Bilgisayarın başına geçti, notların bulunduğu defteri açtı. Ansiklopedinin yazı kurulunun bir üyesi olarak, sekiz-on kişiden biri olarak yazmaya başladı. Öteki yazarların nasıl şeyler yazdığını merak ediyordu. Halis Bey'in bu hayatta daha başka neler öğrendiğini de merak ediyordu. Merak bana iyi geliyor, beni canlandırıyor, diye düşündü.

# Kaza

Üç gündür hastanedeydiniz. Kazadan bir tek siz kurtulmuştunuz. Kaza ânında yola çıkıp otomatik kapılardan geçerek, geniş asansörlere binerek, uzun koridorlarda ilerleyerek size ulaşan zaman ile odanızda koyun koyuna yatıyordunuz. Oysa eminim, zamanın kaza ânında durmasını, orada kalmasını isterdiniz. Boynunuzda boyunluk, sağ kolunuzda ve bacağınızda alçı, yüzünüzde kesikler, morluklar. Beni görünce gözlerinizde bir ışıltı belirdi, sonra ışıltı yadırgandı, kayboldu. Sessizce ağlamaya başladınız. Çocuğunuzu, eşinizi ve annenizi kazada kaybettiğinizi kendinize geldiğinizde size söylemişlerdi.

"Ben şimdi ne yapacağım?" diye sordunuz.

Muhtemelen ziyaretinize gelen herkese bu soruyu soruyordunuz. Ne diyeceğimi bilemedim. Sessizlik, sessizliğim canınızı acıtmış olmalı, derin bir nefes aldınız, kazaya dair hatırladıklarınızı anlatmaya başladınız. Otomobil uçurumdan yuvarlanırken, annelik içgüdüsüyle arka koltuğa doğru dönüp elinizi uzatmışsınız. Anneniz çığlık atıp elinizi tutmuş. Kızınız sessizmiş, gözlerini gözlerinize sabitlemiş, bü-

tün bunlar rüya değil mi anne, diye sorar gibi bakıyormuş. İyi ki, diye düşünmüşsünüz, kızım başını çevirip otomobilin camından dışarı bakmıyor. Yoksa dünyanın, gökyüzü, bulut, ağaç, çalı, kaya, tepetaklak döndüğünü ve döndüğünü; kuşların, böceklerin oraya buraya fırlar gibi uçtuğunu görecek, çok korkacak. Sonra bir sessizlik olmuş. Onca gürültüden sonra bu sessizlik size her şeyin bir rüya olduğunu düşündürmüş. Düşüncenizi onaylatmak için direksiyonun başındaki eşinize dönmüşsünüz, direksiyon da eşiniz de yokmuş. Hiçbir şey anlayamamışsınız.

Yine ağlamaya başladınız ve yine sordunuz: "Ben şimdi ne yapacağım?" Çaresizlik içinde ellerimi iki yana açtım.

"Biliyorum aslında ne yapacağımı!" dediniz. "Bana hep söylendiği gibi, nefes alacağım, yaşayamaya devam edeceğim. Yaralarım iyileşecek. Fiziksel olarak kendimi toparlayınca hayata başlamak için ikinci bir şans verilmiş gibi hissedeceğim. Çocukken, gençken düşlediğim şeylerin önünde artık hiçbir engelin olmadığını düşüneceğim. Zincirlerimden kurtulmuş gibi... Tibet'e gideceğim, sonra Prag'a. Sabahlara kadar sokaklarda dolaşacağım, duyduğum her müzikle dans edeceğim. İçki içeceğim ve sigara. Erkeklere kur yapacağım, hatta daha ileri de gideceğim. Hayat aslında ne kadar da basitmiş, hafifmiş, diyeceğim."

Hemşire odaya girince sustunuz. Serumu kontrol etmesini izlediniz, sorduğu sorulara kısa cevaplar verdiniz. Hemşire gülümseyerek çıktı.

"Çevremdeki herkes beni yadırgayacak ve yargılayacak," diye devam ettiniz. "Ailemi, geçmişimi çok çabuk unuttuğumu, vicdansız, vefasız olduğumu söyleyecekler. Aldırmayacağım, her şeyimi kaybettiğim için aldırmayacağım. Hatta vicdansız ya da ahlâksız olmayı, başıma gelenlere karşı verdiğim bir karşılık olarak göreceğim. Bir köşeye çekilmektense genişliğe doğru yürüyeceğim ve kendimi zamanın akışı-

na bırakacağım. Zamanın akışı..." deyip ağlamaya başladınız. Bu kez hıçkıra hıçkıra ağlıyordunuz. Sizi teselli etmek mümkün olmadı. Bir süre sonra sakinleştiniz, gözyaşlarınızı sildiniz.

Soluklandınız ve "Zamanın akışı," dediniz, "çok iyi biliyorum, beni tekrar annemin çığlığına, eşimin anlaşılmaz yokluğuna, kızımın bakışlarına götürecek!"

Bütün o hayata yeniden başlama hayalleri, o uçarılıklar birden kaybolmuştu. Felaketin önünüzde açar gibi göründüğü kapı hızla yüzünüze kapanmıştı. Şimdiki zamana geri döndünüz. Gözlerinizi yumdunuz. Alnınıza dokundum. Sıcaktı. Odadan çıktım.

Ben sizden kayıpların acısıyla baş edilemeyeceğini, insanın baş etmeye çalışırken savrulacağını, saçmalayacağını mı öğrendim? Hayır, ben sizden, zamanın hem ileriye hem geriye doğru aktığını öğrendim.

# Fark

"Fark etmez," diye cevap veriyordunuz. Ne yersin? Fark etmez. Ne içersin? Fark etmez. Eymir'e gidelim mi? Fark etmez. Pazartesi mi salı mı? Fark etmez, her gün aynı.

Aynı günler aynı biçimde geçiyor, sizin ruh haliniz değişmiyordu. Önünde durduğunuz şeyle, ki bir türlü istediğiniz gibi olmayan hayattı o, aynı renge bürünmüştünüz. Sizi ayırt etmek olanaksızdı. Var mısınız, yaşıyor musunuz belli değildi.

Canlılığın fark demek olduğunu sizden öğrendim.

# Düğün

Yeğeniniz evlenecekti. Düğün için Almanya'dan gelmiştiniz. Eşiniz kemoterapi görüyordu, her biri sorunlu üç çocuğunuz vardı, işyerinden zor bela izin almıştınız, sağ omzunuz özellikle geceleri sızım sızım sızlıyordu, bu mevsimde uçak biletleri çok pahalıydı. Ama yeğeniniz bir taneydi, düğününe katılmamak olmazdı. Bilezik takacaktınız. Gelmeden önce haber yollamıştınız: "Arka masalardan birine oturturlarsa vallahi olay çıkarırım."

Kuaförde saçlarınızı yaptırdınız. Pullu payet kumaştan kırmızı elbisenizi giydiniz. Elbise size dar geliyormuş, öyle dedi kardeşleriniz. Sağa sola dönüp aynaya baktınız. Elinizle karnınızı biraz bastırdınız. Çok da aldırmadınız. Siyah topuklu ayakkabılarınızı giymeden önce topuklarınıza yara bandı yapıştırdınız. Altın küpeleriniz, kolyeniz, bileziklerinizi ve uzun zincirli altın kaplama çantanızla hazırdınız. Düğün salonuna girip de sahneyi karşıdan gören yerinize oturduğunuzda, masadaki yakınlarınızla başkalarının kıyafetleri ve makyajları konusunda tatlı dedikodular yaptınız. Masa örtülerinin rengini eleştirdiniz. Uzun süredir görmediği-

niz akrabalarınızla sarılıp öpüştünüz. Onlara eşinizden, çocuklarınızdan, düğüne katılmak için bütün zorlukları göze aldığınızdan söz ettiniz.

Bol bol fotoğraf çektiniz. Yüzükler takılırken gözyaşlarınızı tutamadınız. Çalan bütün parçalarda piste fırladınız. Damatla karşılıklı çiftetelli, küçük kardeşinizle slow dans. Halay çekilirken ayakkabılarınızı çıkardınız, yalınayak oynadınız. Horon tepenler oldu, siz de katıldınız. Yeğeninin düğününde ne çok oynadı, desinler istiyordunuz. Piste çıkmayanlara kızdınız ya da kırıldınız. Size göre bir düğünde oynamak en az taktığınız takı kadar önemliydi.

Ter kokmaktan endişelendiğiniz için sık sık koltukaltınızı kokladınız. Pasta kesilirken damadın hareketlerini kaba buldunuz. İlerisi için kötüye işaretti. Pasta size fazla yağlı geldi, ayıp olmasın diye zorla bitirdiniz. Garsonların ilgisizliğinden yakındınız. Ayrıca tabaklar ucuz porselendi, çatallar da eğri büğrü.

Dansa kaldırmak için yanınıza geldiğimde, bana, saçlarına kır düşmüş bu uzak akrabaya, bu dul mühendise utangaçça gülümsediniz. Dans etmemizin dışarıdan nasıl görüneceğini hızlıca kafanızda tarttınız. Ayağa kalkıp elbisenizi aşağı doğru çekiştirdiniz. Birkaç adım önümde piste doğru yürürken sizi sarmalayan sıradanlığın büyüsünü hissetmemek, o büyüye kapılmamak mümkün değildi. Olumsuz şeylerin bile olması gerektiği gibi olduğu bu düğünden fazlasıyla hoşnuttunuz. Elbisenizi zorlayan kalçalarınızla, terden şakaklarınıza yapışmış buklelerinizle, kimlerin size baktığını hemen yakalayan bakışlarınızla, hepimizi, her şeyin çoktan kabul edildiği, onaylandığı, aklandığı bir dünyaya davet ediyordunuz. Siz o dünyanın ev sahibesi, siz o dünyanın kraliçesiydiniz.

Dans ederken, erkek tarafının aslen Tokatlı olduğunu, bu düğün salonunu da onların bir akrabalarının işlettiğini, faz-

la masraf olmasın diye düğünün burada yapıldığını, oysa bir kır düğününün çok daha güzel olacağını, genç çifte çok daha yakışacağını, şimdi artık herkesin kır düğününü tercih ettiğini öğrendim sizden.

NİSANIN ORTASINDA "GÜNEYDE bir yere gideriz," dedi Kerem, "hava sıcaktır, deniz ısınmıştır oralarda." Ayşe üşüyordu. Doktor kansızlık teşhisi koymuştu. Vitamin kullanıyordu. Annesi ona bol bol kuru üzüm yemesini öğütlemişti. "Emin misin Kerem?" diye sordu Ayşe, ayağını suya sokma düşüncesi bile onu ürpertiyordu.

Ayşe bir tatile, biraz yavaşlamaya ihtiyacı olduğunu hissediyordu. Halis Bey'in ansiklopedi maddelerini bitirdikten sonra, çağdaş bir Fransız yazarın romanını çevirmeye girişmişti. Edebiyat çevirisi yapmaktan yıllarca kaçınmıştı. Zorlanacağını, beceremeyeceğini düşünmüştü. Başlayınca hoşuna gitti, endişesinin yersiz olduğunu anladı. Çeviri yaparken ikinci öykü kitabı için birkaç öykü yazdı. Yazıverdim, diye düşündü Ayşe. Ansiklopedi maddeleri yazmak ona bir çeşit kıvraklık kazandırmışa benziyordu. Arada sırada Halis Bey'in kızı arıyor, ansiklopedinin durumu hakkında bilgi veriyordu. Bütün maddeler tamamlanmıştı, çok güzel bir eser olacaktı. Öte yandan yayıncı arkadaşının verdiği umut boşa çıkmıştı. Arkadaşı yayıncılık piyasasının sorunlarından söz etmiş, koşullar bir gün değişirse ansiklopediyi seve seve yayım-

layacaklarını söylemişti. Halis Bey'in kızı vazgeçmek istemiyordu. "Başka yayınevlerini deneyeceğim, olmazsa kendim bastıracağım," demişti. Ayşe, ansiklopedinin basılıp basılmaması benim için çok önemli değil, diye düşündü. Ben yaşayacağımı yaşadım. Halis Bey gibi birini tanımış olmaktan hoşnutum. Bir yazarsam ya da olacaksam, böyle bir deneyimi geri çevirmem doğru olmazdı. Ayşe'yi rahatsız eden tek şey, yaşlı adamın baştan her şeyi açıkça anlatmamış olmasıydı. Bunu samimiyetsizlik olarak görüyor, sindiremiyordu. Çeviri bürosuna her gittiğinde huzursuzlanıyordu. Büro sahibinin kendisine Halis Bey ile ilgili bir şeyler söylemesini bekler gibi bakmasından rahatsız oluyordu. Belki de adam öyle bakmıyordu, belki de açıklama bekleyen Ayşe'nin kendisiydi. Gauguin röprodüksiyonunun köşesine iliştirilen Halis Bey'in küçük fotoğrafı kaldırılmıştı. Nereye, diye düşündü Ayşe. Bir çekmeceye, bir dosyanın arasına, bir kâğıt parçası olarak...

Mayısın başında Ayşe ve Kerem bir gece otobüsüyle yola çıktılar. Molada Ayşe otobüsten inmedi. Çay içen, sigaralarını tüttüren, uykulu uykulu dolanan insanları seyretti. Bir ara Kerem camın önüne gelip komiklik yaptı. Ayşe otobüs camının ardında hayatın bir piyes gibi sahnelendiği, kendisi için ilk kez sahnelendiği hissine kapıldı.

Sabah pansiyona vardıklarında hava kapalıydı. Deniz tarafından soğuk bir rüzgâr esiyordu. Kahvaltı ettiler. Pansiyonda onlardan başka sadece yaşlı bir Alman çift vardı. Öğlene dek uyudular. Öğleden sonra bahçede masa tenisi oynadılar. Akşama doğru hava açtı. Sahile yürüdüler. Ilgınların altındaki bir lokantaya oturup patates kızartmasıyla bira içtiler. Deniz sakindi. Akşam güneşi suyun üzerinde keskin parıltılar meydana getiriyordu. Ayşe Kerem'e baktı, "İyi ki geldik!" dedi.

Ertesi sabah ikisi de erkenden kalktı. Yakıcı bir güneş vardı. Kahvaltıdan hemen sonra mayolarını giyip yüzmeye gittiler. Sudan çıkınca Ayşe hemen havluya sarındı, titriyordu. Şezlongu güneşin altına taşıdı. Uzandı. Hasır şapkasından süzülen ışık uy-

kusunu getirdi. Kendi soluğunu duyuyordu. Sonra duymaz oldu... Kerem'in şaşkınlık nidasıyla uyandı. Kendine geldi, kendine çok uzaklardan gelmiş gibi geldi. Doğrulup baktı. Kerem elindeki birkaç taşı Ayşe'ye uzattı. Taşlar dümdüzdü ve birinin üzerine yağlıboyayla küçük bir saksı içinde tül çiçeği çizilmişti. Diğerinde bir güneş gözlüğü vardı. Üçüncüsü tamamen lavanta mavisine boyanmıştı. "Halis Bey'in ansiklopedisinden biliyoruz değil mi bunu?" diye sordu Kerem, hâlâ şaşkındı. "Bu taşlar o taşlar işte Ayşe!" dedi sonra, kesin bir karar gibi, "O taşlar!" Ayşe yerinden fırladı. Öne doğru eğilip yavaş adımlarla yürüyerek kumsaldaki diğer taşlara bakmaya başladı. Kerem de ona eşlik etti. İkisi de heyecanlıydı. Boynuna atkı dolamış bir çocuk buldular, sonra bir duvar saati, eski tarz bir telefon, altından günışığı sızan bir kapı, iç içe üçgenlerden oluşan geometrik bir desen, yarısı dolu bir kolonya şişesi, tombul bir serçe... Buldukları taşları birbirlerine göstere göstere, hayranlıklarını belirterek ilerlediler. Bir süre sonra eğilip kalkmaktan ikisinin de beli ağrıdı. Durup baktılar: Kumsal güneye doğru alabildiğine uzanıyordu.

"Niyetim, kitaplardan,
filmlerden değil, doğrudan insanlardan
öğrendiklerimi derleyip toplamak.
(...) Hoş, kitaplardan ve filmlerden
öğrendiklerim olmasa insanlardan da
pek bir şey öğrenemezdim!"

Şahsi bir ansiklopedi olabilir mi?

Varoluşun anlamına dair, insanın türlü türlü haline dair ama aynı zamanda başıboşluklara, tatlı neşelere, uyuyup uyanmaya dair maddeleriyle... İnsanın kendi hayatının, avuntularının, esasen de bilmezliklerinin ansiklopedisi.

"Bilmemeyi çoktan sahiplenmiş" birisinin, başkalarından neler neler öğrendiklerinin dökümünü yapan maddeleriyle... "Soluk almadan bilmeye" ayak direyen, müstereddit bir ansiklopedi.

*Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin*, sahiden dünyaya yeni gelmiş gibi halis ve saf, konuşuyor bir yandan... Bir yandan da, adeta mühendis aklıyla bir oyun oynuyor. Bir kenarda da aşk akıyor, "deneyime dayanmayan bilgelik" olarak.

Barış Bıçakçı'dan, ömür kadar kısa bir roman.

THG
0596756
YAL

iletişim

ISBN-13: 978-975-05-3743-1
9 789750 537431
KDV'DEN MUAFTIR